RADU TEODORESCU

CUM SĂ DEPĂȘIM CRIZELE DIN VIAȚA NOASTRĂ? ÎNDRUMĂRI ȘI ÎNCURAJĂRI DUHOVNICEȘTI

Cugir 2025

CUPRINS

INTRODUCERE

Crizele sunt lucruri prin care nimeni nu vrea să treacă dar se pare că ele sunt inevitabile în viaţa unui om. Aceasta fiindcă la un anumit moment se poate vedea că lucrurile nu mai merg cum am vrea noi şi atunci apare criza. Ceea ce trebuie să ştim este că termenul de criză κρισις este unul grec la origine care în greacă înseamnă judecată. Cu alte cuvinte în accepţia greacă a termenului când trecem printr-o criză de fapt trecem printr-o judecată.[1]

În acest sens în viaţa noastră – destul de scurtă – pe acest pământ ajungem să ne confruntăm cu mai multe tipuri de crize:

- existenţiale,
- psihologice,
- economice,
- identitare
- sociale,
- politice
- sau culturale.

Cu toate sunt crize şi dacă nu se găsesc soluţii inteligente şi eficiente ei bine crizele vom ajunge să ne distrugă şi să ne anihileze.

Despre aceste crize iată ce spunea gânditorul Paul Curcă: „sunt momente în viaţă când trebuie să te opreşti, să stai şi să cugeţi la ce ai făcut până acum şi, mai ales, la ce ai de făcut de acum înainte. Te pomeneşti într-un punct al existenţei proprii în care nu ştii cum ai ajuns şi, mai ales, nu ştii ce să faci mai departe. E o stare de criză care se desfăşoară între paralizie şi derută, nu poţi sa faci nimic, doar stai şi cugeţi la cauzele răului care te cuprinde, neştiind prea bine încotro ar fi mai bine să o apuci.

De obicei suntem prinşi într-un activism care nu ne lasă timp de reflecţie, de problematizări şi de îndoieli asupra rosturilor noastre mai profunde, asupra întrebărilor simple şi fundamentale care ar trebui să ne ghideze viaţa. Acestea sunt ca un fundal care niciodată nu e interogat aşa cum trebuie. Nu pentru ca îndeletnicirile în care suntem prinşi ne-ar ocupa tot timpul disponibil, ci pentru că, odată ce ne predăm timpul şi mintea câtorva activităţi, ne găsim un sens, direcţia de urmat. Suntem ca o rachetă care, odată lansată şi pusă pe orbită, îşi urmează traiectoria atâta timp cât are combustibil. Nu mai ştim să ne păstram o rezervă, să fim dilematici şi interogativi, să vedem viaţa în complexitatea ei debordantă."[2]

Se poate spune că crizele din viaţa noastră sunt adevărate teste de perspicacitate şi de inteligentă. Aceasta fiindcă vrem sau nu vrem ei bine crizele adevărul este că ne solicită. Ne solicită să găsim o soluţie prin care să le rezolvăm.

Când trecem printr-o criză adevărul este că dăm de greu. Crizele nu sunt uşoare. Sunt mulţi care când dau de o criză ajung să se întrebe de ce Dumnezeu a lăsat să vină această greutate peste ei? Li se pare că Dumnezeu este nedrept fiindcă viaţa lor trebuie să fie

- simplă,
- frumoasă,
- fără probleme
- şi evident că fără de nici o criză.

Adevărul este că nu Dumnezeu este cauza la crizele din viaţa noastră. El doar le îngăduie şi le permite. Tot gânditorul Paul Curcă spunea: „ne lăsăm prinşi în diversele acţiuni ale vieţii ştiind, de la o vârstă încolo, că sunt inutile, că trecutul s-a transformat în neant, că viitorul, de asemeni, va deveni neant, dar neştiind cum şi nemaiavând energia de a ne desprinde de pe orbita propriei vieţi.

Dumnezeu ne mai trimite din când în când câte un bobârnac care să ne scoată de pe traiectoria pe care am fost plasaţi, pe care, mai bine spus, am îngăduit să fim plasaţi, căci tot ce ni se întâmplă are încuviinţarea noastră, provine dintr-o libertate originară pe care am reuşit să o delegam definitiv stihiilor care ne domină. Ne găsim atunci în derută şi, de obicei, nu ştim să reacţionăm. Dacă însă o facem e şansa mântuirii noastre."[3]

Ceea ce se poate spune despre crize este că ele sunt unele care de multe ori ne trezesc la realitate. Ajungem de multe ori să trăim într-un univers fictiv în care ni se pare că totul este sub

- controlul

---

[1] A se vedea Carmen Costea, Alexandru Taşnadi, *Criza e în noi* (Editura Ase, 2010).
[2] Paul Curcă https://www.crestinortodox.ro/credinta/crizele-sufletului-124154.html (accesat pe 18.06.2024).
[3] Idem.

- şi puterea noastră.

Ei bine când vine peste noi o criză dintr-o dată ne trezim că lucrurile nu sunt cum credeam noi. Aceasta fiindcă cel mai probabil am fost superficiali. Criza prin urmare este

- un test,
- un examen
- şi o încercare.

Iată ce spunea în acest sens gânditorul Paul Curcă: „ne primim un sens de la viaţă, de la circumstanţele în care suntem prinşi, îl luăm de bun şi defilăm cu el înainte până când, cumva, realizăm lipsa de rost a tot şi a toate. Suntem puşi pe o direcţie pe care am ales-o mai mult sau mai puţin, dar ajungem la un moment dat să ne dăm seama că ceea ce facem nu ne reprezintă, ca nu suntem noi în actele noastre. Un "A quoi bon" sfâșietor care vine să pună sub semnul întrebării întreaga noastră existenţă, tot ce părea clar şi de la sine înţeles. Ne întrebăm unde am greşit, ce se întâmplă cu noi, de ce lucrurile nu au orientarea pe care bănuiam noi că o au, sau pe care am fi vrut să o aibă. În momentul în care nu ne mai lăsăm vrăjiţi de farmecul vieţii, de puterea de atracţie a aparenţelor apare aşa, o stare de sastisire, de plictis generalizat.

Dacă ne-am adânci în această criză poate că am fi salvaţi. Dar arareori suntem în stare să o facem. Respingem suferinţa instinctiv, iar această punere sub semnul îndoielii a întregii vieţi e o suferinţă cumplită, dacă e trăită aşa cum se cuvine. Treburile zilnice, diferite urgenţe care ni se impun ne ocupă mintea şi timpul pentru a ne salva de confruntarea cu noi înşine, amână subiectul crizei până când acesta se pierde, nu mai are pregnanţa de la început. Rutina zilnică se reinstalează treptat, dar acum ştiind că e o simplă rutină, ca nimic nu vine să ne salveze dacă noi nu vrem sa fim salvaţi. O criză ne face un pic mai înţelepţi, mai resemnaţi, mai conştienţi de limitele proprii, ne aduce mai aproape de realitatea noastră interioara, dar rareori poate să ne smulgă din ţâţâni, să ne îndrepte viaţa pe un alt făgaş.”[4]

Crizele de multe ori sunt lăsate de Dumnezeu pentru a ne aduce aminte de existenţa lui şi a îi cere ajutorul. Suntem mulţi dintre noi care merge în viaţă fără să ne gândim la Dumnezeu. Este ca şi cum totul este

- normal,
- firesc
- şi obişnuit.

Dintr-o dată apare criza şi ne aducem aminte de Dumnezeu. Evident că în criză – după cum vom vedea în rândurile care vor urma – apelăm la Dumnezeu şi la ajutorul Lui. În acest sens vor vorbii în această carte că despre crize ca unele care au fond generic religia.

Ceea ce trebuie să ne dăm seama este că atunci când trecem prin crize nu trebuie să ne pierdem nădejdea şi speranţa.[5]

Crizele sunt inevitabile în viaţa noastră. Aceasta fiindcă viaţa pe care o trăim este în continuă schimbare şi trecem de la un stadiu la altul şi avem nevoie să se readaptăm la noile circumstanţe. Gânditorul Paul Curcă spunea în acest sens: „există putinţa unei crize şi înăuntrul credinţei. Atunci când constaţi că distanţa dintre gura şi mână este imensă, că primeşti o învăţătură pe care nu poţi să o pui în practică. Te instalezi într-o rutină a prezenţei minunate care devine, în ultimă instanţă, o rutină ca oricare alta. Constaţi, după un număr de ani, că nu tu trăieşti, că altcineva trăieşte viaţa ta, că eşti încă la suprafaţa lucrurilor. Până la urmă nu mai pricepi nimic şi te uiţi prostit la spectacolul lumii, întrebându-te unde ai greşit de se surpă toate în jurul tău. Pe Dumnezeu îl invoci în rugăciunea citită zilnic, în slujbele la care participi, dar vezi că e o rugăciune făcută în gol, că tu rămâi acelaşi, că Dumnezeu este departe şi va rămâne şi de acum încolo departe. Ai vrea să te minţi că lucrurile sunt în regulă, dar ştii că nu are rost, ai vrea să ieşi din tine însuţi, dar nu ştii cum să o faci. Lucrurile sunt simple şi, concomitent, imposibil de rezolvat. Dumnezeu este infinit de aproape de tine dar tu eşti infinit de departe de El.

În definitiv nu suntem în stare să ne trăim crizele. Omul este, am ştiut asta încă din tinereţile mele, o fiinţă frivolă, adică incapabilă să ducă până la capăt, până la ultimele consecinţe posibile trăirile sale, să tragă concluziile care se impun. De ce? Aşa suntem noi făcuţi, indiferent dacă ne place sau nu. Dar, dacă ne gândim puţin vedem că e o grijă a lui Dumnezeu faţă de om aici.”[6]

Ceea ce se poate vedea mai ales în mas media modernă şi postmodernă este că pentru unii crizele sociale şi publice sunt o modalitate de a se îmbogăţii şi a devenii cunoscuţi. Aceasta fiindcă oamenii vor soluţii imediate la crize şi la fel de bine le place să vadă că alţii – mai ales rivalii şi duşmanii – lor sunt în crize.

---

[4] Ibidem.

[5] A se vedea Svatie Baştoboi, *Puterea duhovnicească a deznădejdii* (Alba Iulia, 2014).

[6] Paul Curcă https://www.crestinortodox.ro/credinta/crizele-sufletului-124154.html (accesat pe 18.06.2024).

Criza în lumea noastră se vinde bine în ziare şi pe internet. Oamenii vor să vadă care sunt ultimele crize ale lumii noastre chiar dacă sunt puţini dispuţi să intervină şi să facă ceva în acest sens. Tot gânditorul Paul Curcă spunea: „suntem materie şi suflet, iar materia din noi ajunge să-şi spună, întotdeauna, cuvântul. Ca paranteză, un predicator contemporan spunea că creştinismul este singurul materialism veritabil, pentru că vede un pământ nou şi un cer nou, care vor fi veşnice. Materialismul clasic este, de fapt, nihilism: totul piere, se distruge în timp, în ultimă instanţă materia însăşi ajunge neant la sfârşitul veacurilor, universul izvorăşte inexplicabil dintr-un nimic, durează ceva timp, apoi reintră, printr-o aceeaşi absurditate, în neantul din care ieşise.

Pentru că suntem (şi) materie suntem feriţi de căderea definitivă şi irevocabilă, ca aceea a lui Lucifer. Carnea noastră ne întoarce din hotărârile noastre, le face mai blânde, mai moi. Ca să dau un exemplu: pot fi în cea mai cumplita criza existenţială, dacă îmi place, să zicem, fasolea cu cârnaţi şi servesc o porţie, mă voi simţi mai bine, oricât de mult aş vrea eu să neg asta. E un ridicol în tot ce avem noi mai măreţ în viaţă, pe care ori îl simţim singuri, cu autoironie înţelegătoare, ori îl simt alţii, şi atunci ajungem de râsul tuturor."[7]

Doi oameni de ştiinţă discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- Marile descoperiri şi inovaţii au venit de cele mai multe ori din crize?
- Da?
- Da.
- Cum aşa?
- Fiindcă numai în crize oamenii au început să îşi pună cu adevărat mintea la contribuţie.
- Aşa este.
- Dar sunt şi descoperiri care au fost făcute în momente liniştite.
- Mai puţine.
- Crezi?
- Da.
- Nu ştiu ce să spun.
- Trebuie să ştii un lucru.
- Care?
- Crizele nu sunt numai de viaţă.
- Nu?
- Nu.
- Dar cum?
- Şi crize ştiinţifice.
- Cum ar fi?
- Descoperirea bombei atomice.
- Adică?
- Până la începerea celui de la doilea război mondial nimeni nu şi-a pus radical problema să inventeze energia atomică.
- Asta aşa este.
- În plină criză de război Oppenhaimer şi Einstein au inventat bomba atomică.
- Ştiu asta.
- Deci o criză a dus la nevoia soluţionării ei.
- Aşa este.
- Deci crizele din lume s-au dovedit a fi folositoare.
- Este un paradox nu?
- Da.
- Dar unul eficient.
- Aşa se pare.
- Ştii ce citeam zilele astea?
- Ce?
- Că de multe ori curiozitatea omului depăşeşte crizele.
- De ce?
- O să îţi spun.

[7] Idem.

- Te rog.
- Se leagă de scafandrii.
- Înţeleg.
- Ceea ce s-a putut vedea este că dacă intri în ocean la adâncimi apa pur şi simplu de zdrobeşte.
- Din cauza presiunii?
- Da.
- Şi?
- Ei bine au fost mai mulţi oameni de ştiinţă care au voit să vină cu o soluţie la această problemă.
- Şi au găsit o soluţie nu?
- Da.
- Care?
- Cu o cămaşă de oţel, grea de 600 kg omul se coboară la adâncimi de 150 metri sub apă.
- Aşa de mult?
- Da.
- Frumos.
- Mulţi se minunează de ce la adâncimea asta, haina aceasta de oţel îţi pare aşa de uşoară ca şi cămaşa cu care eşti îmbrăcat.
- Fiindcă este sub apă?
- Da.
- Vezi că mi-am dat seama.
- La o aşa adâncime, dacă nu ar fi băgat în haina asta, trupul omului ar fi strivit de greutatea apei.
- Îmi dau seama.
- Cu ajutorul hainei de oţel se caută pe fundul apelor şi a mărilor bogăţiile pierdute de corăbii, apoi învăţaţii cearcă să afle cum e viaţa animalelor la această adâncime, apoi ce fel de plante, (buruieni) trăiesc acolo şi câte alte lucruri, după cari se foloseşte omenirea întreagă.
- Ce frumos.
- Aşa este.
- Dar eu vin şi te întreb acum?
- Ce?
- Întrebarea este, ce fel de haină va putea face pe om să cunoască fundul sufletului său?
- Nu ştiu.
- Haina învăţăturilor divine! Cu lumina lui Hristos mântuieşti suflete, dar cu haina de oţel a lumii găseşti numai lucruri trecătoare.
- Aşa este.
- Mă bucur că eşti de acord.
- Sigur că sunt.
- Omul prin urmare progresează prin crize.
- Istoria ne spune că aşa este.
- Să ştii că niciodată nu m-a gândit la asta.
- Păi o faci acum.
- Mi-ai deschis mintea să văd lucruri de care nu eram conştient.
- Asta am şi voit.
- Mi-am dat seama.
- Deci pentru orice problemă există şi soluţie.
- Aşa se pare.
- Totul este să nu ne pierdem speranţa.
- Aşa este.
- Deci poţi sonda pe fundul oceanelor dar să nu sondezi în sufletul tău.
- Ciudat nu?
- Da.
- Sondezi în sufletul tău dacă te apropii de Hristos.
- Împărăţia cerurilor este înlăuntrul vostru, spunea Hristos.
- Aşa este.[8]

[8] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Prin urmare nu trebuie să sondăm numai pe fundul oceanelor ci trebuie să sondăm şi în sufletele noastre. Dacă nu o facem vor veni peste noi mai multe crize sufleteşti. Aceasta mai ales în acest veac materialist care ignoră sufletul. Iată ce spunea gânditorul Paul Curcă: „avem nevoie de materie, suntem materie, chiar dacă asta ne face frivoli, pentru că numai astfel suntem umani şi putem să regăsim calea binelui atunci când am pierdut-o. Materia, carnea noastră, viscerele, sunt o pavăză în fața adâncirii în răul absolut. Faptul că nu are materie, că nu există nici o piedică în calea lui, îl face pe Satan să nu se mai poată abate de la rău, odată ce a apucat pe calea aceasta. Dar noi ne putem întoarce: un somn bun ne poate slăbi îndârjirea împotriva cuiva care ne-a greşit, o boala grea ne îmblânzeşte ura față de cei ce ne-au greşit, apropierea morții ne face să iertam. Moartea însăşi e bariera ultimă şi definitivă în calea perpetuării răului.

Faptul că suntem (şi) materie ne e repetat adesea de Dumnezeu care a luat chip de om. După ce învie pe fiica lui Iair le spune celor din jur să-i dea să mănânce (Marcu 5, 43), aceasta fiind proba cea mai concludentă a faptului că era din nou făptura cu viață în ea. Iisus, în cursul vieții pământeşti, a transformat apa în vin pentru petrecerea nuntaşilor, a participat la ospețe cu vameşii şi cu prostituatele, ceea ce i-a atras critica fariseilor rigorişti. Iar după învierea Sa a cerut să mănânce şi i s-a dat fagure de miere şi peşte. Dacă Dumnezeu şi-a asumat materia, atunci cu atât mai mult trebuie să o facem şi noi, şi să fim conştienți că limita noastră este şi şansa noastră. Doar ceea ce ne ține legați de pământ ne poate permite să ne avântăm către cer, să nu plutim bezmetici prin spații intermediare şi indefinite."[9]

CAPITOLUL 1

CRIZELE DIN VIAȚA NOASTRĂ AU ÎNTOTDEAUNA CA FOND GENERIC RELIGIA

Pentru cei mai mulți crizele şi problemele sunt identice. Adevărul este că criza este mai mare decât o problemă. Ea de cele mai multe ori este un complex de situații din care trebuie să găsim o scăpare. După cum am afirmat în introducere nimeni nu vrea să treacă prin crize. Totuşi ele apar şi trebuie să fie rezolvate. Criza dacă nu este luată în considerare ne loveşte

- puternic,
- decisiv,
- grav
- şi uneori irevocabil.[10]

Totuşi ceea ce se pare este că sunt mai puțini care se gândesc la originea ultimă a crizelor din viața noastră. Crizele nu apar în viața noastră fără rost şi fără un anumit scop. Ceea ce se poate vedea este că mai toți dintre noi avem opinii şi păreri foarte bune despre noi. Aceasta până la proba contrarie. Iată ce spunea gânditorul Paul Curcă în acest sens: „prima şi cea mai importantă cauză a crizelor este individualismul. Până prin secolul al XVII-lea oamenii din Occident nu aveau crize, iar prin țările romane şi prin părțile prin care rânduielile tradiționale s-au păstrat cât de cât integre astfel încât să dea un sens societății umane, până foarte aproape de timpurile noastre. În aceste locuri omul era prins, făcea parte dintr-un tot organic care îi dădea sens şi îi spunea încotro să o apuce.

Acum omul este un simplu individ, un atom despărțit de restul trupului, dar nu din propria voință. Omul este condamnat la individualism, asta i se spune, aşa este educat încă de mic, nu prea ştie cum să fie altfel decât individualist. Şi dacă ar vrea să regăsească legăturile, fireşti altădată, care îi țineau pe oameni laolaltă în epocile tradiționale, tot n-ar avea cu cine să închege astfel de legături, căci nimeni nu le mai înțelege şi nimeni nu mai este dispus să se mai implice în ele.

Ca o paranteză, în cultura occidentală, care a devenit de destul de mult timp o cultură globală, individualismul a devenit o valoare în sine, asociată cu liberalismul şi democrația, în timp ce toate formele de organizare tradiționale sunt tratate dea valma, ca forme incipiente ale totalitarismului, lucru complet fals. Atunci când individualismul nu mai este problematizat, ci dat ca soluție sigură şi propus oricărei societăți, avem dea face cu o mare sărăcire a câmpului de alegeri posibile ale oamenilor. E adevărat că, în condițiile date de lumea în care trăim, nu mai putem fi decât moderni, dar asta nu trebuie să ne facă să negam variantele tradiționale de conviețuire."[11]

---

[9] Paul Curcă https://www.crestinortodox.ro/credinta/crizele-sufletului-124154.html (accesat pe 18.06.2024).
[10] A se vedea Paul Dobrescu, *Crizele de după criză. O lume fără busolă și fără hegemon* (Editura Litera, 2016).
[11] Paul Curcă https://www.crestinortodox.ro/credinta/crizele-sufletului-124154.html (accesat pe 18.06.2024).

Criza este în acest sens una religioasă fiindcă după cum am spus ajunge să ne pună mai multe întrebări despre sensul generic al vieţii noastre. Aceasta pentru cei care vor să vadă lucrurile profund şi adevărat. Sunt şi mulţi care deşi au mai multe crize în viaţa lor pur şi simplu nu vor să vadă lucrurile aşa cum sunt ele şi se mulţumesc cu un adevăr parţial. Crizele au prin urmare ca fond generic religia. Ele sunt o chemare la o evaluare a vieţii noastre religioase şi a relaţiei cu Dumnezeu.[12]

Iată care sunt părerile gânditorului Paul Curcă în acest sens: „astfel e normal ca, la anumite intervale de timp, omul să se simtă singur, lipsit de repere, neştiind încotro s-o mai apuce. Viaţa noastră se desfăşoară între un serviciu care nu ne dă un sens vieţii, dar ne oferă banii necesari în vederea risipirii timpului celuilalt, în care vrem să ne regăsim, un timp al loisir-ului. După o munca lipsită de semnificaţii la nivelul persoanei ne aruncam în satisfacerea unor hobby-uri care să ne dea iluzia că facem ceea ce ne place. Momentele de luciditate ale unei astfel de existenţe absurde se numesc crize, dar adesea avem grijă să le suprimam prin alcool, prin sex, prin diverse patimi şi pasiuni care ne confiscă pentru tot restul vieţii.

O altă cauză a crizelor este dorinţa de împlinire a voii proprii, ceea ce este o dezvoltare a individualismului, o preluare a lui în modul meu propriu de viaţă, o tragere a consecinţelor lui practice. Căci dacă individualişti suntem pentru că aşa ne programează societatea, având însă putinţa de a ne schimba apoi, dorinţa de împlinire a poftelor este semnul cel mai concludent că am devenit individualişti până în măduva oaselor. Singura lege a satisfacerii voii proprii în privinţa interacţiunilor umane este că poţi să faci orice îţi place până acolo unde ai deranja dorinţa altuia de a face şi el ceea ce îi place."[13]

Este evident că trebuie să ne dăm seama că o criză în viaţa noastră înseamnă un duş rece şi este un indiciu că undeva am greşit ceva. De cele mai multe ori greşim faţă de Dumnezeu. Sunt mai multe ideologii de tip New Age care ne spun că de fapt noi suntem de esenţă divină (dumnezeiască) şi că păcatul este doar o iluzie şi nu ceva real. Pe acest fond de gândire ei bine crizele se transformă în adevărate tragedie. Aceasta fiindcă este bine să ştim că o criză dacă nu este remediată se transformă în tragedie.

Când o tragedie apare este bine să ştim că de cele mai multe ori ea a fost precedată de o criză. Fiindcă această criză a fost

- ignorată,
- trecută cu vederea
- nebăgată în seamă
- şi lăsată de izbelişte

în cele din urmă ea a devenit o tragedie.

Tot gânditorul Paul Curcă spunea în acest sens: „e interesant cum această idee a împlinirii voii proprii provine din modificarea unui precept al lui Hristos: "Ci toate câte voiţi să vă facă vouă oamenii, asemenea şi voi faceţi lor, că aceasta este Legea şi proorocii." (Matei 7, 12) În diferenţa dintre acestea două se află toată degradarea vieţii plecată de la creştinism şi ajunsă în contemporaneitate. Hristos ne propune să ne slujim aproapele făcându-i binele maxim posibil, acela pe care aş vrea să mi-l fac mie însumi. În timp ce noi acum vrem doar sa ne procurăm satisfacţia maximă nouă înşine, având doar grijă minimală de a nu deranja. De la trăirea jertfelnică pentru aproapele meu ajungem la vieţuirea numai pentru sine.

Limita cea mai grosieră a împlinirii poftelor este epicureismul lui trăieşte-ţi clipa, simte-te bine, distrează-te, după cum spune un cântec popular la modă „dacă astăzi nu petreci, spune-mi pentru ce trăieşti". Iar limita de sus este împlinirea de sine prin diverse pretinse spiritualităţi newage-iste care sunt o simpla căutare de sine a omului, o împlinire personală în care individualismul este perfect prezervat. Ce le lipseşte acestora? De ce, în ciuda satisfacerii poftelor, omul este aruncat, periodic, în crize? „Cel ce-şi iubeşte viaţa, o va pierde; dar cel ce-şi urăşte viaţa în lumea aceasta, O va păstra pentru viaţa veşnică" (Ioan 12, 25). Ceea ce spune Hristos aici nu este o sentinţă, ci o constatare, o punere în vedere asupra consecinţelor opţiunilor noastre."[14]

Este clar că de cele mai multe ori optica noastră asupra realităţii şi a vieţii este una eronată şi greşită. Trebuie să ne racordăm optica noastră la cea a lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă numai aşa vom ajunge să ştim cu adevărat unde ne situăm.

Crizele din viaţa noastră de mai multe ori ne descoperă că de fapt am trăit într-un simulacru. Aceasta fiindcă nu vedem lucrurile aşa cum le vede Dumnezeu. De multe ori ajungem să trăim cu frânturi de adevăr şi ne complăcem în acest mod de viaţă

- trunchiat

---

[12] A se vedea Radu Teodorescu, *Dumnezeu: religie sau teologie* (Cugir, 2008).

[13] Paul Curcă https://www.crestinortodox.ro/credinta/crizele-sufletului-124154.html (accesat pe 18.06.2024).

[14] Idem.

- şi iluzoriu.

Gânditorul Paul Curcă spunea bine în acest sens: „o viaţă în care nu intram în comuniune cu semenii noştri şi nici cu Dumnezeu pentru că ne urmărim satisfacerea doar a propriilor plăceri, fie carnale, fie sufleteşti, este o viaţă ratată, chiar dacă pare calmă, liniştita şi împlinita în afară. Dumnezeu ne trimite crize din când în când ca să ne trezească din acest somn, ne invită la reflecţie, ne scoate din autosuficienţă. Cauza ultimă şi definitivă a oricărei crize existenţiale, orice întruchipări particulare ar lua aceasta, este absenţa lui Dumnezeu. Omul a fost făcut pentru împreuna vieţuire cu semenii şi cu Domnul. Nu se simte bine singur, nu se simte bine când relaţia ceilalţi nu e de comuniune."[15]

Crizele prin urmare pot să fie mai mari sau mai mici însă ele se leagă cumva de Dumnezeu. Aceasta fiindcă după cum am spus El le îngăduie. Este evident că sub nici o formă crizele din viaţa noastră nu sunt un capăt de drum atâta vreme cât ele nu sunt religioase. Crizele religioase se pot termina prost. Au fost mulţi ce care în urma lor au renunţat la Hristos şi la Biserica Creştin Ortodoxă.

Sunt din ce în ce mai multe voci care vorbesc de o criză generică a lumii moderne.[16] Iată în acest sens că se poate vorbii şi de o criză la nivel global sau mai bine spus la nivel de lume.

În sens biblic poate persoana care a trecut printr-una dintre cele mai mari crize a fost Sfântul şi dreptul Iov. Ştim că diavolul îi cere în cer dreptul lui Dumnezeu de a îl

- ispitii
- şi încerca

pe Iov.

El primeşte permisiunea şi Iov care era un om destul de bogat pentru vremurile lui ajunge pe rând să îşi piardă

- averea,
- banii
- şi în cele din urmă familia.

Totul dintr-o disperare nebună a diavolului de a îl îndepărta pe Iov de Dumnezeu. Cazul lui Iov este un caz clasic de criză religioasă. Aceste crize se poate spune că au cauze metafizice. Sunt crize adânci care nu pot să fie depistate de om şi de puterile lui proprii. În acest sens gânditorul Paul Curcă spunea cât se poate de bine şi de frumos: „o viaţă în care nu intram în comuniune cu semenii noştri şi nici cu Dumnezeu pentru că ne urmărim satisfacerea doar a propriilor plăceri, fie carnale, fie sufleteşti, este o viaţă ratată, chiar dacă pare calmă, liniştita şi împlinita în afară. Dumnezeu ne trimite crize din când în când ca să ne trezească din acest somn, ne invită la reflecţie, ne scoate din autosuficienţă. Cauza ultimă şi definitivă a oricărei crize existenţiale, orice întruchipări particulare ar lua aceasta, este absenţa lui Dumnezeu. Omul a fost făcut pentru împreuna vieţuire cu semenii şi cu Domnul. Nu se simte bine singur, nu se simte bine când relaţia ceilalţi nu e de comuniune."[17]

Crizele de multe ori semnale că trebuie să se reîntoarcem la Dumnezeu şi la viaţa cu El. Dacă este să ne uităm mai bine la viaţa noastră modernă putem să ne dăm seama că Dumnezeu de multe ori ajunge să aibă un rol de periferie în existenţa noastră. Nu că L-am ignora total dar realitatea este că El nu deţine un rol principal în viaţa noastră. Este destul să ne uităm la semenii noştri de azi ca să putem vedea că

- plăcerile trupeşti,
- banii,
- averile,
- senzaţiile tari,
- faima
- şi puterea politică

sunt lucruri mult mai de preţ decât relaţia cu Dumnezeu.

Omul de azi nu îi spune nu în nas lui Dumnezeu dar nici nu face mari eforturi pentru a Îl căuta şi a îi fi pe plac.

Ei bine în astfel de situaţii este evident că Dumnezeu va lăsa să vină o criză în viaţa noastră. Ea poate să fie mai mult sau mai puţin existenţială. Crizele existenţiale sunt menite să ne aducă mai aproape de Dumnezeu. Aceasta fiindcă Dumnezeu ne vrea aproape de Sine şi să nu fim străini de el.

Ceea ce se poate vedea este că omul de azi este unul cât se poate de înstrăinat de iubirea de Dumnezeu pe care Îl vede ca un fel de tată îndepărtat şi care stă undeva la o distanţă cosmică – deci augustă – de fii Săi.

---

[15] Ibidem.
[16] A se vedea Rene Guenon, *Criza lumii moderne* (Bucureşti, 2008).
[17] Paul Curcă https://www.crestinortodox.ro/credinta/crizele-sufletului-124154.html (accesat pe 18.06.2024).

Este adevărat că sunt şi persoane care văd crize la tot pasul şi trăiesc într-un univers fatalist şi predeterminist. Totul poate lua pentru ei o întorsătură tragică. Iată ce spunea în acest sens gânditorul Paul Curcă: „în spaţiul ortodox autohton este acum la modă o grilă apocaliptică de interpretare a semnelor vremurilor. În acest caz, când mai ai şi o misiune „sacră" de îndeplinit - aceea de a trezi conştiinţele - nu te mai încurci cu ambiguităţi ale sufletului. Când ştii că oculta mondială vrea sa domine lumea prin intermediul cipurilor implantate la oameni, sau când ştii sensul evenimentelor globale, de la dezvăluirile de pe wikileaks până la creşterea preţurilor din Romania şi revoltele din Egipt, când ştii conflictele şi crizele care vor fi mult mai bine decât pe cele care au fost, e clar că nu te mai încurci cu fleacuri.

Oamenii care încarnează o ideologie şi-au depăşit interesele lor mărunte, ei trăiesc pentru o cauză care îi depăşeşte cu mult, de aceea nici nu mai intră în discuţie măruntele probleme ale sufletului."[18]

Doi buni creştini ortodocşi s-au întâlnit într-o zi.

- Şi ce mai faci dragul meu?
- Sun bine cu mila Domnului.
- Mă bucur să aud asta.
- Şi tu cum eşti?
- Să ştii că mă preocupă o problemă.
- Care?
- Ce să faci când te loveşte o criză?
- Criză?
- Da.
- Asta depinde de om.
- De ce?
- Fiindcă unii sunt mai destoinici în crize în timp ce alţii se împotmolesc.
- Bine spui.
- Păi da.
- Citeam zilele astea despre cum pot să îţi schimbe dispoziţia o criză.
- Anume?
- Se spune că într-un mare oraş în faţa unei clădiri de birouri era un lustragiu de păpuci.
- Înţeleg.
- El lucra în faţa acestei mari clădiri de birouri cu bucurie şi era mulţumit.
- Ce birouri?
- Nu și-a pus prea mult problema.
- Înţeleg.
- Lustragiul era fericit.
- De ce?
- Câştiga cât să poată trăii.
- Frumos.
- Totul a fost aşa până într-o zi.
- De ce?
- A venit la el să îşi lustruiască pantofii un om.
- Şi?
- Acesta i-a spus.
- Ce?
- Să ştii că vine criza.
- Ce criză domnule? A întrebat lustragiul.
- Criza economică.
- Da?
- Da.
- Şi?
- Te va afecta şi pe tine.
- De ce? Eu sunt un biet lustragiu.
- Criza asta aşa de mare va fi că nu va scăpa nimeni care să nu fie afectat.
- Înţeleg domnule.

[18] Paul Curcă https://www.crestinortodox.ro/credinta/crizele-sufletului-124154.html (accesat pe 18.06.2024).

- Şi ce a urmat?
- Lustragiul nostru a început să se teamă.
- De criză?
- Da.
- Și ce a făcut?
- A început să cumpere cremă de papuci de mai slabă calitate.
- Înţeleg.
- La fel de bine folosea numai puţină cremă ca să îi ajungă pentru vremurile de criză.
- Devenise obsedat de criză?
- Da.
- Şi?
- Fiindcă era obsedat de criză vorbea mai puţin cu clienţii şi era mai puţin amabil.
- Înţeleg.
- Tipul a trecut şi lustragiul a putut să observe un lucru rău.
- Ce?
- Criza nu a mai venit dar clienţii lui s-au împuţinat.
- Păi da.
- Mai apoi şi-a dat seama că nu trebuie să creadă pe toţi disperaţii din jurul lui.
- Aşa este.
- Sunt mulţi pe care numai gândul la o criză în disperă şi parcă îi paralizează.
- Aşa este.
- Ştii ce?
- Ce?
- Pentru noi creştinii ortodocşi există numai trei drumuri esenţiale în această viaţă.
- Care?
- Primul drum este să ieşim din noi înşine şi di duhul lumii.
- Al doilea?
- Al doilea drum este cel în care trebuie să intrăm în Domnul Iisus Hristos, adică în viaţa creştin ortodoxă.
- Şi al treilea?
- Al treilea şi ultimul drum este cel pe care îl vom face când vom intra în rai.
- Înţeleg.
- Şi ştii de ce este aşa?
- Nu.
- Este ceea ce ne spunea Sfântul apostol Pavel.
- Ce anume?
- Cu frică şi cu cutremur mântuirea noastră o lucraţi (Filip 2, 13).
- Asta aşa este.
- Ştii ceva?
- Ce?
- Referitor la ceea ce am spus mai înainte cu lustragiul?
- Ce?
- Dacă omul este centrat pe mântuire nu îi mai este frică de crizele care vin peste el.
- Nu?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă el este unul care merge pe ceea ce este esenţial.
- Şi asta ajută?
- Da.
- Cât de mult?
- Foarte mult.
- Înţeleg.
- Dumnezeu nu ne lasă să suferim mult în crize dacă suntem centraţi pe ceea ce este esenţial.[19]

[19]Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Este adevărat că în tumultul şi vâltoarea vieţii de mai multe ori uităm să ne centrăm pe mântuire care este esenţa vieţii noastre pământeşti. Dacă mergem pe mântuire adică dacă căutăm mai întâi Împărăția Cerurilor, Iisus ne-a spus că toate celelalte se vor adăuga nouă. Gânditorul Paul Curcă spunea şi el: „sunt categorii de oameni de care crizele nu se ating niciodată, care sunt ocoliţi de şansa de a se frământa sufleteşte. Mai întâi, sunt cei foarte superficiali, care trăiesc la epiderma existenţei, fără sa problematizeze ceva, fără sa fie conştienţi de modul cum vieţuiesc şi de ce o fac. Aceştia suntem majoritatea locuitorilor planetei. Iar dacă avem cumva pretenţia că putem mai mult, sufleteşte vorbind, să nu uităm că şi noi, prin frivolitatea constitutivă a fiinţei umane, tot superficiali suntem.

Apoi sunt cei foarte pătimaşi, care fiind acaparaţi de pasiunile lor, nu au răgazul de a se ocupa de locurile de profunzime ale sufletului. Când te gândeşti mai mereu (şi cu atât mai mult când eşti în acele stări) fie la beţie, fie la curvie, fie la cheful plănuit din timp, nu mai îţi pasă de subţirimi ale sufletului, nu mai ţii cont de ele, ajungi să uiţi că ele există. Un astfel de om se poate certa cu nevasta, sau poate să sufere când ia bătaie echipa favorită, dar va refuza să-i fie bântuita mintea de probleme existenţiale.

Altă categorie sunt cei ce au la îndemână o ideologie cu care despică realul, încercând apoi să ne explice şi nouă, celor ignoranţi, despre cum stau treburile. Poate să nu fie o ideologie în senul clasic al termenului, aşa cum sunt, de pildă, marxismul sau fascismul, ci e suficient să fie un set de idei prin care explică şi interpretează complexitatea inepuizabilă a realului. E o grilă care dă răspunsuri la toate, are o interpretare irefutabila a ceea ce se întâmplă în lume, îţi lămureşte semnificaţia oricărui eveniment major."[20]

Ca să ne dăm seama de ce o criză a ajuns în viaţa noastră trebuie să ne reîntoarcem spre Dumnezeu şi spre legătura cu El deci spre religie. Aceasta fiindcă după cum ne spun sfinții părinți crizele nu sunt evenimente:

- aleatorii,
- hazardate
- şi întâmplătoare.

Ele vin peste noi cu îngăduinţa lui Dumnezeu.[21]

Crizele sunt unele care pot să ne schimbe mult. Aceasta fiindcă trebuie să ne dăm seama că ele sunt evenimente care cer un răspuns serios din partea noastră. Iată de ce ortodoxia ne recomandă să luăm în serios crizele şi să nu le tratăm superficial. Iată ce spunea în acest sens gânditorul Paul Curcă: „de ce eşti mâhnit, suflete al meu, şi de ce'n adâncul meu mă tulburi? Nădăjduieşte în Dumnezeu, căci Lui mă voi mărturisi; mântuirea feţei mele e Dumnezeul meu." (Ps 41, 5) Soluţia este, în toate şi pentru toate, Dumnezeu. Criza nu este un lucru rău în sine. Ea este ca şi febra când eşti răcit: îţi indică o stare şi te invită la un tratament care să te însănătoşească. Criza nu e rea, cu condiţia să nu ne complăcem în ea, căci există şi o plăcere perversă a suferinţei, a auto-damnării, a plângerii de mila proprie. După ce i-am enumerat pe toţi cei ce fentează crizele, mai rămâne doar o minoritate care să le suporte. Ar fi preferabil ca aceştia să le rabde fără aerul unor trăiri superioare dar şi fără să se vadă ca fiind blestemaţi.

Criza este, întotdeauna, a singurătăţii, mai bine spus a conştientizării singurătăţii. Atunci descoperi că lucrurile, faptele, viaţa însăşi în desfăşurarea ei nu are sens. Un dialog imaginar cu un căutător de Dumnezeu: Îl întrebi pe Dumnezeu şi nu-ţi răspunde. Nu-ţi răspunde Dumnezeu? Dar de ce ar vorbi neîntrebat? Îl chemi? Ţi se pare că-L chemi! Tu ai vrea un răspuns ca o desfăşurare de argumente, când răspunsul este, de fapt, o persoana. Dar o persoana care nu se relevă aşa, oricum şi oricui, şi nu pentru că n-ar vrea, ci pentru că nu am fi noi în stare să o primim.

Ne rămâne doar să ne ştim limitele şi să ne punem nădejdea în Dumnezeu."[22]

Este clar că o criză apărută în viaţa noastră ajunge să ne facă să se întoarcem spre noi înşine şi în acest mod să ne cunoaştem mai mult şi mai bine.

Trebuie să luăm în serios crizele fiindcă prin ele Dumnezeu ne transmite:

- un mesaj,
- o lecţie,
- o învăţătură,
- o povaţă
- sau ceva demn de luat aminte.

Ceea ce este cel mai trist este că sunt mulţi care trec prin crize dar nu învaţă nimic din ele. Aceasta fiindcă sunt persoane superficiale şi iresponsabile.

---

[20] Paul Curcă https://www.crestinortodox.ro/credinta/crizele-sufletului-124154.html (accesat pe 18.06.2024).

[21] A se vedea George Remete, *Pronia divină* (Editura Paideia, 2023).

[22] Paul Curcă https://www.crestinortodox.ro/credinta/crizele-sufletului-124154.html (accesat pe 18.06.2024).

Iată ce spunea părintele Paul Gumerov: „sindromul „cuibului pustiu" nu e un lucru simplu – este, într-adevăr, o judecată pe care soții o fac asupra lor înșiși, o reevaluare a vieții din trecut: ei trebuie neapărat să învețe să trăiască și să se iubească unul pe altul în noile condiții, să se întoarcă la începutul drumului, când erau numai împreună. Trebuie să știe să afle sens și bucurie și în această perioadă. Viața continuă, și Domnul ne dă timp și posibilitate să ne iubim și să fim fericiți împreună.

A treia perioadă de criză vine atunci când soții au ajuns la vârsta de mijloc, copiii s-au făcut mari și, în multe cazuri, și-au întemeiat deja o familie. Cei doi părinți rămân singuri.

Iată ce spune despre această perioadă delicată Irina Rahimova, psiholog de familie ortodox: „dacă copiii văd că mama și tata trăiesc unul pentru celălalt, poți să nici nu-i educi în mod special: o să iasă din ei oricum oameni buni, familiști buni."[23]

Este clar că sunt mai multe tipuri de crize. Cele mai grele sunt unele care vin din familie. Sunt mai multe familii disfuncționale în care copii au mult de suferit. Fie că este

- un părinte alcoolic,
- violența domestică,
- consumul de stupefiante
- sau un divorț

ceea ce se poate remarca este că în viața copiilor crizele vin uneori destul de repede și devreme.

Ceea ce se poate vedea în zilele noastre este că cei mai mulți nu văd prea mult sensul crizelor sufletești. Oameni de azi cred că în cele din urmă ele se rezolvă de la sine. Auzim mai mult că oamenii devin extrem de preocupați când sunt mai multe crize

- economice,
- financiare,
- bancare,
- politice
- sau sociale.

De ce? Fiindcă omul de azi nu prea ține la sufletul lui care cel mai mult trebuie ignorat.[24]

Crizele sunt mai mult decât orice

- teste,
- examene
- și probe

ale credinței noastre creștin ortodoxe. Iată ce spunea părintele Paul Gumerov despre crizele de familie: „sigur, e o perioadă foarte complicată. Avem de-a face aici cu **sindromul «cuibului pustiu»**. Soțul și soția sunt îngroziți, fiindcă n-au ajuns să se apropie unul de celălalt, nu au devenit una. Văzându-se înstrăinați, vor să se ascundă unul de celălalt, vor să fugă unul de celălalt, ca să nu vadă roadele vieții comune nereușite, să scape de enormul sentiment al vinovăției reciproce.

De ce înstrăinați? Apropiați suntem atunci când ne înțelegem unul pe celălalt. Omul apropiat poate înțelege orice, poate ierta orice, pe când aici nu s-a întâmplat asta. Există o prăpastie uriașă între cei doi, alcătuită din ranchiunile reciproce. Au trăit în agitație și între ei au rămas o mulțime de lucruri nerostite, nelimpezite.

Totuși, ei nu s-au despărțit: așadar, a fost ceva care i-a legat. **Și dacă se vor întoarce încă puțin unul spre celălalt le poate veni inspirația, și atunci revin unul la celălalt, la momentul când a început viața lor comună.** Și ce a fost la început? Semne de atenție. Trebuie să se întoarcă la acea fază a relației. Are loc o repetiție. Este un plus enorm: soții devin iar tineri. Acesta e încă un prilej de a descoperi unul la celalalt noi laturi. Are loc o nouă interpretare a relației. Există posibilitatea de a atinge ceea ce n-au atins atunci când munceau ca să-și facă o casă. Au îndeplinit sarcinile de viață fundamentale, și acum are loc o pătrundere mai adâncă a sensului vieții."[25]

Dacă nu suntem atenți la partenerul de viață este foarte posibil ca relația noastră cu el să intre într-o criză. Aceasta fiindcă și iubirea nu este ferită de crize. Se poate vedea că din pricina crizelor de iubire mai mulți ai ajuns de și-au curmat zilele.

[23] Pr. Pavel Gumerov, *Conflictele familiale: prevenire și rezolvare,* traducere din limba rusă de Adrian Tănăsescu-Vlas, Editura Sophia, București, 2013, pp. 155-157 apud https://doxologia.ro/criza-varstei-mijlocii-sindromul-cuibului-pustiu (accesat pe 18.06.2024).

[24] A se vedea James Junstler, *Îndelungata criză. Cum să supraviețuim catastrofelor convergente ale secolului XXI* (București, 2013).

[25] Pr. Pavel Gumerov, *Conflictele familiale: prevenire și rezolvare,* traducere din limba rusă de Adrian Tănăsescu-Vlas, Editura Sophia, București, 2013, pp. 155-157 apud https://doxologia.ro/criza-varstei-mijlocii-sindromul-cuibului-pustiu (accesat pe 18.06.2024).

Pentru ei a fost imposibil să mai trăiască cu partenerul lor odată ce au fost părăsiţi de el sau abandonaţi. Iată cum crizele interpersonale sunt unele care

- ne afectează
- şi ne problematizează viaţa.[26]

„A treia perioadă de criză poate să coincidă cu aşa-numita „criză a vârstei de mijloc", când omul, intrând în a doua jumătate a vieţii sale, cade adeseori într-o stare depresivă, din cauză că tinereţea lui a trecut deja, puteri şi timp pentru a-şi realiza planurile nu prea mai are, iar în faţă are bătrâneţea. Se înţelege că toate aceste gânduri sunt de la cel viclean, pentru că **fiecare perioadă a vieţii are ceva remarcabil, ce-i este propriu numai ei**.

A doua jumătate a vieţii este vremea înţelepciunii, a maturităţii; mulţi oameni, reinterpretându-şi viaţa în mod corect, tocmai în această perioadă se află pe ei înşişi, îşi descoperă o „a doua respiraţie" şi, având deja o mare experienţă de viaţă, îşi realizează pe deplin posibilităţile. La femei, criza relaţiilor familiale poate fi agravată de faptul că în organismul lor încep procese legate de stingerea activităţii reproductive, ele se pot simţi rău, pot cădea cu uşurinţă în iritare, depresie."[27]

Fiecare vârstă se poate spune că are setul ei de crize. Poate cele mai multe însă apar în

- adolescenţă
- şi la bătrâneţe.

Aceasta fiindcă adolescentul începe să nu mai fie copil şi să se maturizeze şi să îşi dea seama că trebuie să fie responsabil.

La fel de bine în lumea noastră există un cult la *tinereţii veşnice.* Când omul de azi ajunge să îmbătrânească ei bine de cele mai multe ori el ajunge să dispere şi să intre mai multe crize

- existenţiale
- şi mai ales gerontologice.

Aceasta fiindcă sunt mulţi – şi mai ales femeile – care suferă că tinereţea s-a dus şi omul acum ajunge să se vadă pe sine singur şi neputincios.

Toate aceste lucruri – ne spune părintele Paul Gumerov – pot să fie depăşite dacă avem o relaţie puternică cu partenerul de viaţă: „da, **sindromul „cuibului pustiu" nu e un lucru simplu – este, într-adevăr, o judecată pe care soţii o fac asupra lor înşişi, o reevaluare a vieţii din trecut: ei trebuie neapărat să înveţe să trăiască şi să se iubească unul pe altul în noile condiţii, să se întoarcă la începutul drumului, când erau numai împreună.** Trebuie să ştie să afle sens şi bucurie şi în această perioadă. Viaţa continuă, şi Domnul ne dă timp şi posibilitate să ne iubim şi să fim fericiţi împreună.

Desigur, **la depăşirea acestei perioade ajută comunicarea, călătoriile împreună, lucrurile făcute împreună.** Adeseori, soţii au devenit deja bunici, au apărut pe lume nepoţii. Este foarte bine să găsească bucurie, un nou sens al vieţii, în ajutarea familiei copiilor care au crescut, în educarea nepoţilor şi în alte treburi. Pentru soţii în etate e foarte important să simtă că sunt la fel de necesari ca înainte copiilor, că le pot dărui dragostea şi sprijinul lor."[28]

Este adevărat că în sine bătrâneţea nu este o criză dar este percepută de multă lume ca o criză şi uneori o criză

- fundamentală,
- profundă,
- existenţială
- şi fără de soluţie.

Adevărul este că bătrâneţea nu este o criză fără de soluţie. Bătrâneţea are

- avantajele
- şi frumuseţea ei.

De cele mai multe ori bătrâneţea aduce cu sine mai multă înţelepciune şi deşteptăciune. Oamenii fac la tinereţe multe lucruri pe care mai apoi le neagă la bătrâneţe.

Ceea ce se poate vedea este că mai ales creştinii ortodocşi autentici nu sunt atât de mult loviţi de crize. Aceasta fiindcă ei sunt unii care fiindcă sunt în legătură cu Hristos nu suferă atât de mult. Este bine să ne dăm seama de acest lucru fiindcă sunt mulţi care îl ignoră.

---

[26] A se vedea Simion Kraiopoulos, *Eu cel de lângă mine. Relaţiile interpersonale ale creştinului* (Bucureşti, 2018).
[27] Pr. Pavel Gumerov, *Conflictele familiale: prevenire şi rezolvare,* traducere din limba rusă de Adrian Tănăsescu-Vlas, Editura Sophia, Bucureşti, 2013, pp. 155-157 apud https://doxologia.ro/criza-varstei-mijlocii-sindromul-cuibului-pustiu (accesat pe 18.06.2024).
[28] Idem.

Părintele Rafail Noica a fost întrebat şi el cum a făcut faţă crizelor din viaţa lui.

„- Părinte Rafail, care a fost cea mai puternică criză a Sfinției Voastre?

Mă tot gândesc, clar n-am găsit încă răspunsul deplin. Ce vă spun acum nu-i un răspuns matematic. Fiecare criză, când vine, este cea mai puternică. Îmi aduc aminte acum de cuvântul Părintelui Sofronie, care spune că drumul mântuirii este o urcare pe Golgota. Ori, la fiecare pas, ai acelaşi efort de a te ridica mai sus, cu aceeaşi greutate, la care se mai adaugă, aş zice eu, oboseala.

Fiecare criză care vine omului este pentru prima oară şi mă interesează întrebarea asta, fiindcă acum încep să-mi dau seama că fiecare criză a fost, într-adevăr, o continuare a drumului. Foarte important este faptul că nu există criză care să nu vină cu îmbogățire. Şi mulţumesc celui care mi-a pus întrebarea aceasta, tocmai fiindcă m-a făcut să conştientizez această îmbogăţire. Tot ce este durere în viaţa asta, nu este decât o naştere, începând chiar de la primul blestem pe care l-a suferit omul după cădere."[29]

Doi istorici discutau într-o zi.

- Ştii ce am remarcat?
- Ce?
- Criza nu este numai o problemă psihologică sau economică.
- Nu?
- Nu.
- Dar cum mai este?
- Este şi o problemă istorică.
- Cum aşa?
- De mai multe ori crizele au fost cele care au făcut ca istoria să meargă înainte.
- În ce sens să meargă înainte?
- Ca istoria să îşi revină.
- Nu eram conştient de acest lucru.
- Să fi.
- Nu ştiu ce să spun.
- Crizele istorice sunt unele care au născut mari revoluţii ştiinţifice de exemplu.
- Da?
- Da.
- Cum?
- Uite până al finalul secolului XIX omul nu cunoştea electricitatea.
- Aşa este.
- Oamenii foloseau pentru iluminat lumânări şi lapte pe gaz.
- Şi?
- Oamenii şi-au pus mintea la contribuţie şi au ieşit din criză.
- Au inventat becul şi electricitatea?
- Da.
- Aşa este.
- Deci crizele istorice pot să fie depăşite.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă omul este chemat să le soluţioneze.
- Nu ştiu ce să spun.
- Să mă crezi.
- Dacă spui tu.
- Nu fiindcă spun eu.
- Bine.
- O să îţi spun istoria unei crize din antichitate.
- Mi-a plăcut istoria antică.
- Şi mie.
- Deci?

[29] *Celălalt Noica – Mărturii ale monahului Rafail Noica însoţite de câteva cuvinte de folos ale Părintelui Symeon*, ediţia a 4-a, Editura Anastasia, 2004, pp. 33-34.

- Este vorba de Grecia.
- Înțeleg.
- Oraşul Mitilena din insula Lesbos se desfăcu din legătura cu Atena şi se ataşase la Lacedemonia.
- Da, mi se pare că am auzit de aceste probleme din Grecia antică.
- Atenienii au voit răzbunare.
- Nu se poate.
- Ba da.
- Și ce a urmat?
- Dictatorul Kleon înduplecă poporul să trimită o corabie cu ostaşi cari să ucidă pe bărbații din Mitilena, iar copiii şi femeile să fie aduse în robie.
- Foarte crud.
- Aşa este.
- Atena era condusă de un dictator?
- Da.
- Și ce a urmat?
- În timpul nopții locuitorii din Atena au început să simtă părere de rău.
- Și?
- În ziua următoare se făcu o nouă consfătuire şi o nouă corabie fu trimisă ca să oprească executarea cumplitei hotărâri din ziua anterioară.
- Ce frumos.
- Numai că prima corabie a ajuns prima.
- Nu se poate.
- Ba da.
- Și?
- Ostaşii din Atena erau gata să execute porunca.
- Cred şi eu.
- S-a citit sentinţa la moarte.
- Vai de mine.
- Mai mulți mitilienieni au început să îşi plece capetele pentru a fi tăiate.
- Cred şi eu.
- Și atunci ce să vezi?
- Ce?
- A venit a doua corabie ateniană cu un steag alb.
- Și?
- Sentinţa la moarte a fost abandonată.
- Ce frumos.
- Un strigăt de bucuria a ieşit din cei grațiați.
- Îmi dau seama.
- Avem aici o criză istorică ce s-a terminat bine.
- Sunt multe care se termină prost.
- Eu m-a gândit că aşa cum au fost mitilienienii cu atenienii suntem şi noi cu Hristos.
- Adică?
- Pentru păcatele noastre cu toții suntem vrednici de iad.
- Oare?
- Da?
- Dar pentru pocăinţa noastră Hristos ne iartă.
- Și nu ne lasă în iad?
- Da.
- Frumos.
- Aşa este.
- Mi-ai spus o poveste din istoria antică pe care nu o ştiam.
- Și eu am afla-o recent.
- Frumos.[30]

[30] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

De multe ori Dumnezeu ne lasă să trecem prin crize în viața noastră pentru a ne trezii din
- somnul
- şi letargia

noastră față de El.

Iată ce spunea în acest sens părintele Rafail Noica: „Dumnezeu i-a spus Evei că în dureri va naşte copii. Și am observat - şi acum îmi este din ce în ce mai clar - nu numai că în durere se nasc copiii, dar că fiecare durere este o naştere de copil şi acel copil eşti tu, care suporți durerea, care treci prin criză. De altfel, un profesor de teologie din Paris explica faptul că noțiunea *criză* vine de la grecescul *krisis*, care înseamnă judecată. În criză, Dumnezeu judecă viaţa mea. Deci, criza este o judecată pe care Dumnezeu o manifestă faţă de mine sau faţă de o naţiune (profesorul acela vorbea de crizele şi pribegiile prin care a trecut Israel în Vechiul Testament, de robirile la alte neamuri etc.), prin care Dumnezeu mă invită să judec şi eu viaţa mea. Prin criză, gândul Domnului este să văd ce este adevărat şi ce nu este adevărat în viaţa mea.

Deci criza este clipa în care putem şi noi judeca, în care se manifestă judecata lui Dumnezeu. Îmi pare rău că în româneşte nu există un cuvânt ca *defy* sau *challenge*, din limba engleză; există termenul apropiat provocare, care este mai peiorativ decât în limbile Occidentului; deci, e vorba de o provocare şi o invitaţie în acelaşi timp a lui Dumnezeu să mergem mai departe. Şi, aşadar, fiecare criză este un pas înainte; fiecare criză, pentru că n-ai mai trecut-o, este cea mai mare. Şi în sensul ăsta, cu înfricoşare aştepţi ce alte crize îţi mai aduce viaţa; şi aş zice că şi eu aştept. Dar şi cu nădejde aştept, cu alte îmbogăţiri şi rămân la rugăciunea: „*Doamne, cum ştii Tu, miluieşte-ne pe toţi*".”[31]

CAPITOLUL 2

DE CE ESTE NEVOIE DE TACT ŞI RĂBDARE ÎN CRIZELE DIN VIAŢA NOASTRĂ?

Ceea ce s-a putut vedea este că atunci când o criză vine peste noi cei mai mulţi
- ne panicăm
- ne blocăm
- şi deznădăjduim.

Aceste lucruri nu este bine. Trebuie să fim cât se poate de încrezători în faţa crizelor fiindcă nu există criză care să nu aibă
- o soluţie,
- un răspuns
- şi o rezolvare.[32]

Trebuie să ştim că fără tact în nici un fel nu vom ieşii din criza care a venit peste noi. Iată ce spunea în acest sens Sfântul Nicolae Velimirovici: „cât va ţine criza? Atâta timp cât duhul oamenilor va rămâne neschimbat. Atâta timp cât trufaşii pricinuitori ai acestei crize nu vor capitula în faţa Celui Atotputernic. Atâta timp cât oamenii şi popoarele nu se vor gândi să traducă neînţelesul cuvânt „criză" pe limba lor şi să strige cu suspinare şi pocăinţă: „Judecata lui Dumnezeu!".

Mă întrebi, omule al lui Dumnezeu, de unde vine criza actuală şi ce înseamnă ea. Cine sunt eu ca să mă întrebi despre o taină atât de însemnată? „*Vorbeşte când ai ceva mai bun decât tăcerea*", spune sfântul Grigorie Teologul. Şi, deşi socot că tăcerea este acum mai bună decât orice vorbire, totuşi, din dragoste faţă de tine, îţi voi înfăţişa ceea ce cred eu despre problema pe care mi-ai pus-o.

„Criză" e un cuvânt grecesc, şi înseamnă „judecată". În Sfânta Scriptură, acest cuvânt este întrebuinţat des. Astfel, Psalmistul spune: *pentru aceasta, nu vor învia necredincioşii la judecată* (Psalmul l, 5), şi în alt loc: *milă şi judecată voi cânta* (Psalmul 100, 1). Înţeleptul Solomon scrie că *de la Domnul se face judecată omului* (Pilde 29, 27). Însuşi Mântuitorul a zis că *Tatăl, toată judecata a dat-o Fiului,* iar ceva mai încolo că *acum este judecata lumii acesteia* (Ioan 5, 22; 12, 31). Şi Apostolul Petru scrie: *că vremea este să înceapă judecata de la casa lui Dumnezeu* (I Petru 4, 17)."[33]

Este clar că crizele nu vin peste noi

---

[31] *Celălalt Noica – Mărturii ale monahului Rafail Noica însoţite de câteva cuvinte de folos ale Părintelui Symeon*, ediţia a 4-a, Editura Anastasia, 2004, pp. 33-34.

[32] A se vedea Edmund, Husserl, *Criza umanităţii europene şi filosofia* (Editura Grinta, 2009).

[33] Episcop Nicolae Velimirovici, *Răspunsuri la întrebări ale lumii de astăzi-scrisori misionare*, traducere Adrian Tănăsescu-Vlas, Editura Sofia, Bucureşti, 2002, pp. 10-12.

- fără rost
- şi fără de sens.

Ele sunt unele care de multe ori vin fiindcă noi nu am fost destui de atenţi cu viaţa noastră şi cu faptele pe care le-am făcut. Prin urmare este bine să ştim că crizele nu sunt evenimente

- aleatorii,
- hazardate,
- întâmplătoare
- şi fără logică.

Trebuie să ne folosim de minte şi de rugăciunea pentru a ne da seama care este logica crizei care a venit peste noi. Tot Sfântul Nicolae Velimirovici spunea: „până să vină vremurile de acum, popoarele europene întrebuinţau cuvântul „judecată" în loc de criză de câte ori se abătea asupra lor vreo nenorocire. Acum a fost doar înlocuit cuvântul vechi cu unul nou şi cel pe înţeles, cu unul de neînţeles. Când era secetă, se spunea: „*Judecata lui Dumnezeu!*". Când era inundaţie: „*Judecata lui Dumnezeu!*". Când era război sau molimă: „*Judecata lui Dumnezeu!*". Când era grindină, cutremure, omizi, şoareci, iarăşi şi totdeauna: „*Judecata lui Dumnezeu!*". Iar asta înseamnă: criză prin secetă, criză prin inundaţii, criză prin războaie, molimi şi aşa mai departe. Şi actuala restrişte financiar-economică este privită de popor ca o judecată a lui Dumnezeu, dar nu este numită, judecată", ci „criză". Ca restriştea să fie sporită prin neînţelegere! Fiindcă atunci când se rosteşte un cuvânt pe înţeles, cum este „Judecată", se ştie şi pricina pentru care a venit restriştea, se ştie şi Judecătorul care a îngăduit-o, se ştie, în fine, şi scopul pentru care a fost îngăduită ea. Iar când e folosit cuvântul „criză", cuvânt neînţeles de toţi şi de oricine, nimeni nu ştie să lămurească nici de ce, nici de la cine, nici pentru ce. Aceasta este singura deosebire dintre criza actuală şi criza care este de la secetă sau inundaţie sau război sau molimă sau omizi sau vreo altă năpastă.

Mă întrebi de cauza crizei actuale, sau de cauza actualei judecăţi a lui Dumnezeu? **Cauza este întotdeauna aceeaşi.** Cauza secetelor, inundaţiilor, foametelor şi a celorlalte flageluri ale neamului omenesc este şi cauza crizei actuale. Apostazia oamenilor. Prin păcatul apostaziei au provocat oamenii această criză, şi Dumnezeu a îngăduit-o ca să-i trezească, să le deştepte conştiinţa, să-i înduhovnicească şi să-i întoarcă la Sine. La păcate moderne, criză modernă. Şi, cu adevărat, Dumnezeu S-a slujit de mijloace moderne pentru a-i cuminţi pe oamenii moderni: i-a lovit prin bănci, prin burse, prin finanţe, prin valută. A răsturnat casele de schimb valutar din întreaga lume, ca oarecând mesele schimbătorilor de bani în templul din Ierusalim. A pricinuit o panică nemaipomenită între comercianţi şi schimbătorii de bani."[34]

Dumnezeu lasă crizele în viaţa noastră fiindcă ele sunt într-un anume sens probe ale credinţei. Nu avem cum să ne exercităm credinţa dacă nu vin şi unele probleme peste noi. Aceasta fiindcă crizele pot să fie percepute şi ca probleme.[35]

Sunt mulţi care pare că totul le merge din plin. Pentru acest lucru ei ajung să se mândrească şi să se vadă:

- cei mai buni,
- cei mai capabili
- şi cei mai mari.

Apoi dintr-o dată peste ei vine criza. Iată ce spunea în acest sens tot Sfântul Nicolae Velimirovici: **„cât va ţine criza?** Atâta timp cât duhul oamenilor va rămâne neschimbat. Atâta timp cât trufaşii pricinuitori ai acestei crize nu vor capitula în faţa Celui Atotputernic. Atâta timp cât oamenii şi popoarele nu se vor gândi să traducă neînţelesul cuvânt „criză" pe limba lor şi să strige cu suspinare şi pocăinţă: „*Judecata lui Dumnezeu!*".

Spune şi tu, cinstite părinte, „J*udecata lui Dumnezeu*" în loc de „criză", şi totul o să-ţi fie limpede."[36]

Este clar că nimeni din cei peste care vin crizele nu se vede pe sine

- responsabil
- şi vrednic

ca o criză sau alta să vină peste el.

Iată de ce pentru a elucida

- originea
- şi sensul

crizei trebuie să recurgem la tact.

---

[34] Idem.

[35] A se vedea Dean Spade, *Mutual aid: building solidarity during this crisis (and the next)* (Verso Books, 2020).

[36] Episcop Nicolae Velimirovici, *Răspunsuri la întrebări ale lumii de astăzi-scrisori misionare*, traducere Adrian Tănăsescu-Vlas, Editura Sofia, Bucureşti, 2002, pp. 10-12.

Ce este tactul? Tactul este „simț al măsurii și al fineței în comportare, determinând adoptarea unei atitudini corecte și convenabile în orice situație.”[37] Prin urmare este tactul cel care ne permite

- să ne adaptă,
- să ne repliem
- şi să găsim

mai multe soluţii pentru a ieşii din criza care a venit peste noi. Ceea ce este mai trist este că sunt puţini cei care recurg la tact când vine o criză peste ei. De ce? Fiindcă ei ajung să Îl învinovăţească pe Dumnezeu de ceea ce li s-a întâmplat.

A da vina pe Dumnezeu pentru crizele din viaţa noastră este cu adevărat un lucru reprobabil. De ce? Fiindcă chiar şi fiul lui Dumnezeu, Domnul Iisus Hristos a trecut prin mai multe crize în viaţa Lui pământească:

- crize cu apostolii,
- crize cu fariseii şi saducheii,
- crize cu regele Irod
- şi nu în cele din urmă criza crucii.

Iată ce spunea părintele Ioan C. Teşu despre criza generică a lumii de azi: „lumea contemporană, în general, și societatea românească actuală, în forme mult mai numeroase, trece printr-o profundă criză materială, cu efecte multiple în plan economic, social și spiritual. Un ochi moral fin poate însă constata că la originea acestei crize materiale se află de fapt lipsurile spirituale ale omului modern. Un om care trăieşte într-o societate ce s-a îndepărtat tot mai mult de valorile morale, aflându-se în căutarea și înfruptarea din bunurile materiale, a bogăției lumeşti, care de multe ori înseamnă sărăcie spirituală. Tentat până la paroxism de aceste valori efemere, a căutat să și le adune, să le colecționeze, considerând că acestea îi vor acoperi toate nevoile sale umane și îi vor aduce fericirea atât de mult clamată și recomandată.

A încercat să își schimbe mașina, pentru a fi în ton cu alții și astfel să străbată drumuri lungi și anevoioase, dar s-a îndepărtat de sine, de sufletul său, i-a tăgăduit și i-a ascuns dorurile, neputințele și suferințele. Și-a lărgit și schimbat spațiul de locuit și viețuit, dar și-a limitat și îngrădit libertatea interioară, devenind el însuși rob al acestei lumi, care pare a nu-l mai înțelege și în care el însuși începe a deveni un inadaptat. Și-a umplut casa cu ecrane și monitoare, cu plasme și tablouri, cu opere de artă și cu bani, investind în cele materiale și uitându-le aproape total pe cele spirituale. Și toate acestea dintr-o ignoranță morală a sa și din dorința de a-și acoperi lipsurile de natură sufletească, afectivă și duhovnicească, printr-un cult al bogăției, până la suprasaturație și inutil, până la opuleanță a celor materiale și efemere.”[38]

Tactul este cel care ne ajută să vedem criza obiectiv. Adică să ne dăm seama că trebuie ca

- mintal
- şi psihologic

să fim cu un pas înaintea crizei.

Numai aşa vom ajunge să depăşim criza şi o facem un eveniment din trecutul nostru. Aceasta fiindcă este bine să ne aducem aminte că în tradiţia creştin ortodoxă când o boală grea venea peste un sfânt ei bine el nu se ruga lui Dumnezeu ca să ia boala de la el ci mai mult ca Dumnezeu să îi dea tărie şi putere să o ducă până la capăt.[39]

Pentru creştinul ortodox trebuie să ştim că nu există criză fără

- soluţie
- şi rezolvare.

De ce? Fiindcă Dumnezeu este atotputernic şi nu este nici o criză din lumea noastră care să fie dincolo de puterile lui.

Criza este mai mult decât toate şi orice o probă a tactului nostru. Trebuie să ne cultivăm tactul fiindcă cu cât o facem cu atât mai mult suntem

- mai atenţi,
- mai pregătiţi
- şi mai dispuşi

să trecem prin crizele din viaţa noastră.

---

[37] După Dicționarul explicativ.
[38] Ioan C. Teşu, https://doxologia.ro/criza-contemporana-moment-de-judecata-divina-personala (accesat pe 18.06.2024).
[39] A se vedea Jean Claude Larchet, *Teologia bolii* (Sibiu, 1997).

Nu există om în această viață care să nu fi trecut printr-o criză mai mare şi mai mică. Deci odată ce ne naştem crizele sunt unele care bat la uşa noastră. Depinde de noi cât de mult suntem pregătiți să le întâmpinăm şi să le depăşim. Iată ce spunea în acest sens tot părintele Ioan C. Teşu: „speriat de scurtimea vieții sale și vrând să guste din cât mai multe din posibilitățile oferite de lume, omul a devenit rob al acesteia, în acest mod, pierzând grija față de fericirea viitoare și veșnice. El vrea să o câștige viața aceasta prezentă, însă ajunge să o piardă și pe ea și pe cea viitoare, din cauza modului păcătos în care înțelege să facă acest lucru. Dacă ar fi preocupat de dobândirea vieții viitoare fericite, și-ar ordona-o și pe aceasta, prezentă, în așa mod încât le-ar câștiga pe amândouă. Omul a greșit și greșește mai departe, inversând în istorie, ierarhia valorilor spirituale, cu cele materiale. A căutat să se bucure de lumea prezentă, negândindu-se decât prea puțin sau prea târziu la lumea viitoare și veșnică.

Dacă în limba greacă, cuvântul crisis înseamnă judecată, aceasta este un semn foarte clar că, pe de o parte, fiecare criză pe care Dumnezeu o îngăduie, este o formă de judecată a Sa asupra omenirii, mai înainte de Înfricoşătoarea Judecată, la care nu vom mai putea face nimic în favoarea noastră, ci vom constata atunci efectele veşnice ale faptelor noastre trecute."[40]

Într-un guvern doi funcționari discutau.

- Ştii ce?
- Ce?
- De ce oamenii ne învinovățesc pe noi de toate crizele care vin peste țară?
- Fiindcă oamenii de cele mai multe ori cauză un țap ispășitor.
- Bine spus.
- Vezi?
- Dar munca noastră la guvern are multă responsabilitate.
- Așa este.
- Trebuie să o luăm în serios.
- Păi cum să nu?
- Nu este uşor să fi parte din guvern.
- Aşa este.
- Dar totuși este o muncă frumoasă.
- Sigur că este.
- Tu ce părere ai.
- Cu privire la ce?
- La crizele care vin peste noi?
- Ține foarte mult de cultivarea tactului.
- Ce tact?
- Modul de abordare.
- Crezi?
- Da.
- Nu ştiu ce să spun.
- Și mai este ceva.
- Ce?
- Trebuie să ai credință în Dumnezeu.
- Crezi că ajută?
- Cum să nu.
- Cum?
- Dumnezeu este sus şi este atotputernic.
- Şi?
- Dacă îi cerem ajutorul poate să ne ajute.
- Eu nu prea simt ajutorul Lui.
- Fiindcă nu eşti atent.
- Poate.
- O să îți spun în acest sens o poveste care este luată din guvernare.
- Te ascult.

[40] Ioan C. Teşu, https://doxologia.ro/criza-contemporana-moment-de-judecata-divina-personala (accesat pe 18.06.2024).

- Într-o cameră de sfat imperială un împărat şi-a adunat sfetnicii lui şi discuta cu ei.
- Despre ce?
- O provincie îndepărtată din împărăţia lui s-a răzvrătit şi vroia să devină independentă.
- Atunci a luat cuvântul comandatul armatei imperiale.
- Ce a spus?
- Împărate dă-mi oaste şi îi voi aduce pe cei răzvrătiţi la ascultare şi supunere faţă de tine.
- Nu vreau să îi ucid, spune împăratul.
- Se ridică marele vornic se ridică şi spuse
- Ce?
- Maiestate voi da poruncă aspră ca de acum înainte cine va nesocoti numele Tău să plătească cu capul şi să i-se ia şi averea.
- Este prea mult spuse împăratul.
- De ce maiestate?
- La ce mi-ar sluji să am o ceată de sclavi ce tremură, dar pândesc în tot momentul prilejul să se scape de mine?
- Aşa este au spus sfetnicii.
- Vedeţi?
- Şi ce a urmat?
- În camera sfatului s-a făcut linişte.
- De ce?
- Nu mai existau alte soluţii.
- Înţeleg.
- Şi atunci a luat cuvântul fiul împăratului.
- Da?
- Da.
- Şi ce a spus?
- Lasă-mă pe mine să mă duc la ei, şi-i voi întoarce la ascultare.
- Şi cum vrei să faci acest lucru?
- Le voi povesti dragostea şi îndurarea ta şi le voi vorbi de slava împărăţiei tale. Nu voi conteni cu iubirea mea pentru ei până ce nu-i voi scoate din rătăcirea lor, până ce flacăra dragostei nu se va aprinde din nou în sufletele lor reci.
- Împăratul l-a privit pe fiul său cu duioşie.
- A vorbit frumos.
- Aşa este.
- Şi?
- Mergi şi poartă grijă, de cei căzuţi. Numai dragostea fa îi va putea izbăvi şi să lege din nou şi strâns inimile lor de mine.
- Aşa am să fac tată, a spus fiul.
- Şi?
- Fiul a mers şi se pare că metoda lui a funcţionat.
- Cum?
- În cele din urmă cei răzvrătiţi s-au întors către împărat din nou.
- O poveste cu un final fericit.
- Aşa a făcut şi Iisus.
- Adică?
- Prin păcatele lumea s-a răzvrătit împotriva lui Dumnezeu.
- Aşa este.
- Atunci Dumnezeu Tatăl şi-a trimis pe Unicul său fiu ca să ne aducă pe calea cea dreaptă.
- Ce frumos.
- Aşa este.
- Mă bucur că mi-ai spus această poveste.
- A fost plăcerea mea.
- Mi-a deschis noi orizonturi.[41]

[41] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Noi oamenii suntem de cele mai multe ori cauzele crizelor care vin peste noi şi de multe ori numai prin ajutorul şi colaborarea cu Dumnezeu ajunge să ieşim din ele. Iată ce ne spunea în acest sens tot părintele Ioan C. Teşu: „într-o societate hedonistă, mercantilă și utilitaristă, în care au fost și încă mai sunt cultivate până la paroxism plăcerile, însă din nefericire nu cele superioare, spirituale, ci plăcerile grosiere și iluzorii, trupești și simțuale, omul și-a făcut din dobândirea acestora o religie, iar din ban un idol, un fals dumnezeu. Rezultatul acestei religii a plăcerii îl constituie aruncarea lui în brațele depresiei, disperării și a morții sufletești și trupești. Izvoarele de informare consemnează cu îngrijorare creșterea alarmantă a numărului cazurilor de depresie și a tentativelor suicidare, expresie a sentimentului inutilității, eșecului și vidului existențial, arătând că tristețea are toate șansele ca în următorii ani să ajungă prima boală pe planetă, depășind incidența bolilor cardiovasculare și a cancerului, cele care ocupă astăzi primele locuri în lume din punctul de vedere al răspândirii lor.

Alcătuit din trup și suflet, omul ajunge, în viață, mai devreme sau mai târziu, în cel mai rău caz, în ultimile clipe ale existenței sale lumești, în clipele din pragul morții, să constate că toate aceste bunuri nu îi acoperă deplin nevoile sale. Ajunge într-un moment de criză, care îl cheamă și îl îndeamnă la adâncă reflecție și judecată. El a fost creat de Părintele său ceresc dihotomic, fiind alcătuit din trup și suflet. Și, cu cât încearcă să acopere mai mult nevoile unuia dintre acestea, îl neglijează pe celălalt. Plăcerile trupești, pe care el le caută cu frenezie, provoacă sufletului lacrimi nevăzute, după cum și bucuriile sufletului se dobândesc prin aspre nevoințe. Omul de astăzi ajunge să conștientizeze, pe calea lipsurilor și necazurilor, a ispitelor și încercărilor, că lumea materială, în variatele ei posibilități, nu reușește să îi împlinească deplin trebuințele ființiale, ontologice, pentru că nu îi pot acoperi deplin nevoile de natură spirituală. Calea realizării acestora o constituie în fapt calea recomandată de Mântuitorul Hristos, calea Evangheliei, calea credinței. Mântuitorul ne-a dat rețeta fericirii, recomandându-ne să căutăm mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui - adică virtuțile creștine - asigurându-ne că dacă vom face așa, „celelalte - trecătoare - se vor adăuga“ de la sine."[42]

Ceea ce psihologii au putut remarca este că imediat ce o criză vine peste noi cei mai mult

- ne hazardăm
- ne impacientă,
- ne pierdem capul
- şi ne bulversăm.

Voim ca această criză în care am intrat să se rezolve imediat dar de cele mai multe ori nu este aşa. Sunt crize care pentru a fi depăşite este nevoie de răbdare.[43]

Cu cât avem mai multă răbdare cu atât mai bine gestionăm situaţia crizei. Aceasta fiindcă în acest mod în cele din urmă vom reuşii să ne reintegrăm în normalitate. Iată ce spunea părintele Ioan C. Teşu în acest sens: „criza actuală poate fi socotită o formă de intervenție a lui Dumnezeu în lumea pe care a creat-o din iubire, căreia i-a oferit libertatea de a alege între două sau mai multe alternative și îi poartă de grijă cu dragoste. În viață, Dumnezeu ne lasă să îmbrățișăm felul de a fi virtuos sau păcătos, bun sau rău, pe care îl dorim. Din aceeași iubire plină de iertare față de noi, încearcă să intervină din când în când în viața noastră: fie atunci când progresăm necontenit pe calea cea bună, pentru a confirma și întări eforturile noastre, fie atunci când ne îndepărtăm tot mai mult de El și de a Sa iubire, pentru a ne atenționa asupra acestui lucru și a ne ajuta să le corijăm, spre a noastră mântuire.

Însă orice criză, este și o formă de judecată personală, un moment de evaluare, un ceas de discernământ. Criza trebuie înțeleasă ca o șansă spirituală, pe care Dumnezeu ne-o oferă de a sta mai des și mai mult de vorbă cu noi înșine, de a ne evalua starea nu doar materială, cât mai ales pe cea spirituală și, în consecință, de a încerca să desprindem din această judecată, modurile de a ieși din ea, spre liniștea sufletească și mântuirea veșnică."[44]

Prin urmare după părintele Ioan C. Teşu criza este mai mult decât toate o oportunitate

- să ne reevaluăm,
- să ne analizăm,
- să ne redefinim
- şi să ne dăm seama unde ne situăm în plan spiritual.

Criza prin urmare este un test de răbdare de cele mai multe ori. Sunt în situaţii în care într-o criză tot ceea ce avem nevoie este răbdarea.

---

[42] Ioan C. Teşu, https://doxologia.ro/criza-contemporana-moment-de-judecata-divina-personala (accesat pe 18.06.2024).

[43] A se vedea Radu Teodorescu, *Răbdarea creştin ortodoxă într-o lume grăbită* (Cugir, 2018).

[44] Ioan C. Teşu, https://doxologia.ro/criza-contemporana-moment-de-judecata-divina-personala (accesat pe 18.06.2024).

Acest lucru este în profundă contradicție cu omul de azi care *vrea totul aici și acum.* O astfel de mentalitate evident că nu are cum să ne fie de folos în cadrul crizelor. Părintele Ioan C. Teşu ne spunea că în cele din urmă criza este o modalitate prin care ajungem să ne lărgim perspectivele și orizonturile. „criza actuală, este un semn și un avertisment, un prilej să constatăm că adevăratele valori nu sunt cele materiale, pe care convulsiile economice, sociale sau politice, cutremurul, sau în limbaj biblic „furii, molia sau rugina" le distrug cu multă uşurinţă, ci bogăția sufletească, comorile spiritului, pe care nici banca, nici creditorii, nici furii, nici molia și nici rugina nu le pot distruge. Ele sunt singurele care ne însoțesc în lumea spirituală, atunci când reuşim să ne lepădăm de toată grija cea lumească, iar mai presus de toate, ne însoțesc în Împărăția veșnică, atunci când vom pătrunde în ea, și vor primi răsplată din partea lui Dumnezeu, Cel de la Care vine „toată darea cea bună și tot darul desăvârșit".

Aşadar, orice criză este o formă de judecată divină şi personală, o şansă de a ne întoarce de la cele vremelnice sau pieritoare la cele cu adevărat importante în planul veşniciei noastre, de a ne lepăda din robia materiei şi a ne redobândi libertatea spiritului, de a construi un alt centru de greutate, nu legat de echilibrul efemer al lucrurilor materiale, ci de valorile spirituale, singurele capabile să îl împlinească autentic pe om, să îi aducă liniştea şi bucuria şi nu doar în lumea aceasta, ci pentru veşnicie."[45]

Este foarte adevărat că foarte multe crize apar în viața noastră fiindcă nu suntem centrați pe valori autentice. Se poate vedea că în lumea noastră există un fel de *goană după efemer.*[46] Omul vrea să fie umplut cu multe lucruri care se dovedesc a fi

- trecătoarea,
- fără valoare,
- fără mare consistență
- sau preţ.

Ca să ajungem să evităm crizele din viața noastră trebuie să avem foarte bine definit valorile în care credem. Aceasta fiindcă omul de azi este unul care este sedus de mirajul unei fericiri

- aparente,
- de suprafață
- şi superficiale.

Părintele Ioan. C. Teşu spunea în acest sens: „înțelegând sensul unei crize, le evităm pe altele și mai adânci, ce i-ar putea urma. Descoperind sensul duhovnicesc al crizei actuale și modul în care lipsa materială ne poate conduce la bogăție sufletească, vom evita alte căderi și alte crize. Nedeslușind sensul ei spiritual, o prelungim pe aceasta prezentă, introducem și instalăm altele noi și tot așa, perpetuându-le.

Calea ieșirii din criză este una singură, cea spirituală, ceea ce Părinții Bisericii ar numi „filosofia crizei", adică a descoperi modul în care prin tot mai modeste și puține materiale, le putem descoperi pe cele înalte și spirituale. Aceasta nu înseamnă că Biserica sau credința poate rezolva singură și deplin crizele omenirii. Ci înseamnă că, dacă toți cei care au fost investiți cu puterea de a conduce viața noastră, ar înțelege acest adevăr, l-ar iubi pe Dumnezeu și pe noi, supușii lor, dacă și-ar reforma moral viața, așezându-o pe principiile Evangheliei iubirii, care nu aparține unei istorii contingente, ci eonului, veșniciei, am avea speranța că dincolo de încercări, renunțări și suferințe, ne va aștepta bucuria și împlinirea. În caz contrar, vom rătăci bezmetic, material și spiritual prin întuneric, într-o lume tot mai greu suportabilă, cu tot mai numoroase și profunde greutăți, rămânându-ne speranța că idealul este prea mult pentru noi oamenii sau că nu îl putem întâlni decât într-o altă lume, a duhului prin excelență.

Mai mult decât oricând, omul trebuie să caute să se redescopere pe sine în ceea ce are mai frumos și înalt - sufletul său, și, astfel, să își redobândească, dincolo de toate valurile vieții, liniștea și armonia interioară, sau, cum bine spunea Sfântul Isaac Sirul: „împacă-te cu tine însuți și se vor împăca în tine cerul și pământul", ori Sfântul Serafim de Sarov: „Dobândește-ți pacea lăuntrică și te vor urma popoare"."[47]

Omul de azi este cât se poate de nerăbdător şi vrea ca totul să se rezolve

- imediat
- şi automat.

Când nu se întâmplă acest lucru el ori are mari accese de mânie sau devine depresiv.

---

[45] Idem.

[46]A se vedea Radu Teodorescu, *Lupta cu efemerul și perisabilul. Remedii creştin ortodoxe* (Cugir, 2023).

[47] Ioan C. Teşu, https://doxologia.ro/criza-contemporana-moment-de-judecata-divina-personala (accesat pe 18.06.2024).

Ei bine trebuie să ne dăm seama că aceste crize – mai mult sau mai puţin existenţiale – sunt teste pe care nu le vom trece dacă nu avem răbdare. Răbdarea este un element esenţial în crizele din lumea noastră şi la fel de bine în crizele personale. Iată ce spunea în acest sens arhiepiscopul Atanasie al Albaniei: „subiectul predominant astăzi este criza economică. Ea este însoţită de obicei cu tristeţea, melancolia şi pesimismul.

Din nefericire, semnificaţia cuvântului criză a fost alterat. Şi în loc de a recunoaşte onest greşelile noastre, acest cuvânt este utilizat pentru a sublinia greşelile altora. Dacă faptele conducătorilor politici şi economici sunt indubitabile, trebuie totuşi să fim conştienţi de ceea ce am făcut noi pentru oameni, şi de lipsurile noastre personale. Desigur, nu putem spune că toţi, în mod colectiv, au aceeaşi responsabilitate pentru criză.

O mare parte a poporului grec este victimă şi nu a profitat de prosperitatea obţinută din banii împrumutaţi. În acelaşi timp, dacă privim mai de aproape, cei mai mulţi dintre noi pot descoperi erori şi lipsuri, cazuri în care nu am rezistat la anarhia generalizată şi la delincvenţa strigătoare la cer. Această autocritică nu este insuficientă. Trebuie să ne pocăim. Pentru mulţi, acest cuvânt este desuet.

Dar, el rămâne actual, de-a lungul epocilor şi revoluţionar pentru că Hristos l-a arătat ca miez al Evangheliei: "Pocăiţi-vă" adică schimbaţi-vă mentalitatea, conduita, astfel trebuie să abordaţi viaţa. Numai schimbarea spiritului şi inimii noastre ne poate să ne facă să terminăm cu obişnuinţele şi patimile noastre care îmbolnăvesc întreaga societate: minciuna sub diverse forme, furtul direct sau indirect, deturnarea de fonduri, opulenţa, egoismul, lipsa de măsură, trişarea, micile şi marile evaziuni fiscale, care au sfârşit prin a deveni "un bun necesar" sau mai cinic, "o necesitate pentru binele nostru"."[48]

Ceea ce mai mulţi nu îşi sau seama este că lipsa de răbdare în sine este o criză ce se cere rezolvată. Din nefericire sunt din ce în ce mai mulţi care sunt oameni ai lui AICI şi ACUM. Ei nu au timpul pentru răbdare fiindcă prin jungla vieţii trebuie să fie primii şi să calce peste cadavre.[49]

Este evident că răbdarea înseşi este într-o mare criză în lumea noastră contemporană. De ce? Fiindcă sunt puţini cei care mai cred în

- eficienţa
- şi eficacitatea

ei. În acest sens despre modul superficial al lumii contemporane arhiepiscopul Atanasie al Albaniei spunea: „în acelaşi timp, este timpul să ne dăm seama că am fost indiferenţi la buna educaţie a copiilor noştri şi a tinerilor noştri, şi că nu le-am arătat exemplul bun. În locul educaţiei veritabile, le-am impus utilizarea tehnologiei şi simpla memorizare a cunoştinţelor. Este o frază pe care a rostit-o T.S. Eliot într-o manieră apocaliptică:

"Unde este viața pe care am pierdut-o trăind?
Unde este înțelepciunea pe care am pierdut-o în cunoaștere?
Unde este cunoașterea pe care am pierdut-o în informație?"

Cea mai mare parte din media, pe criterii de profit financiar, s-au găsit în competiţie pentru a promova modele negative. Ele au trecut sub tăcere – dacă nu au ironizat – onestitatea, cumpătarea, răbdarea, sacrificiul de sine. Toate aceste media, manifest sau inconştient, au considerat că realitatea "religioasă" este adaptată la alte epoci şi nu la capitalismul real, care venerează bogăţia, plăcerea, puterea, fericirea aparentă. Pentru a rezuma, criza noastră economică este rezultatul schimbării valorilor morale şi spirituale."[50]

Din afirmaţia de mai sus ne putem da seama că fiindcă suntem

- grăbiţi
- şi superficiali

nu ne mai dăm seama de sensurile profunde al lumii spirituale şi de modul în care ele afectează lumea noastră.

Cei mai mulţi dintre noi fiindcă suntem orientaţi numai spre exterior ei bine credem că crize sunt doare cele

- economice
- şi financiare.

Realitatea este cu totul alta. Fără să ne cunoaştem bine pe noi înşine – după cum recomanda filosoful grec Socrate – ajungem să cădem în adevărate crize existenţiale provenite din

- neatenţia
- şi ignoranţa

---

[48] Arhiepiscopul Atanasie al Albaniei https://doxologia.ro/arhiepiscopul-anastasie-al-albaniei-criza-vine-din-venerarea-bogatiei-placerii-puterii-fericirii (accesat pe 18.06.2024).
[49] A se vedea Michael Easter, *The comfort crisis: embrancing discomfort to reclaim you wild, happy healthy self* (Harmony, Rodale, 2021).
[50] Arhiepiscopul Atanasie al Albaniei https://doxologia.ro/arhiepiscopul-anastasie-al-albaniei-criza-vine-din-venerarea-bogatiei-placerii-puterii-fericirii (accesat pe 18.06.2024).

noastră.

Arhiepiscopul Atanasie al Albaniei spunea în acest sens: „în particular, am uitat că aceste valori spirituale ale ţării noastre au germinat plecând de la tradiţia creştin-ortodoxă. Dostoievski a spus: "Dacă Dumnezeu nu există, atunci totul este permis". Anumite cercuri au uitat de credinţa ortodoxă. Au căutat să dezrădăcineze ethos-ul ei, nemenţinând decât un "uz religios". Şi au adăugat cinic: "Chiar dacă Dumnezeu există, totul este practic permis pentru noi".

Totuşi, criza care ne înconjoară nu este un blestem. Ea constituie o mare oportunitate pentru a regăsi ceea ce este mai profund, ce este mai bun în noi înşine. Nu este prima oară când poporul grec trece prin criză."[51]

Un creştin ortodox s-a dus la un părinte de la mănăstire.

- Mă bucur că vă văd părinte.
- Şi eu mă bucur că te văd pe tine fiul meu.
- Frumos este aici la mănăstire părinte.
- În ce sens?
- Este linişte şi pace.
- Aşa este.
- De multe ori la oraş simt că nu mai rezist.
- De ce?
- Gălăgie, larmă, scandal etc.
- Ştii ce este fiul meu?
- Ce?
- Lumea de azi este într-o profundă criză.
- Ce criză părinte?
- Una a răbdării.
- În ce sens?
- Toată lumea se grăbeşte.
- Adică?
- O să îţi spun.
- Vă rog.
- Se spune că un părinte din Muntele Athos care nu a ieşit de acolo niciodată după ce a devenit călugăr a trebuit să meargă la Tesalonic pentru o problemă de sănătate.
- Şi?
- Când s-a întors în Athos părinţii de acolo l-au întrebat.
- Ce?
- Cum a fost la Tesalonic părinte?
- Toţi se grăbeau spre mântuire numai eu mă leneveam.
- Hahahaha părinte.
- De ce râzi fiul meu?
- Părintele acesta cred că era sfânt.
- Poate, nu ştiu.
- Există multă grabă în lumea de azi.
- Ştii cum se spune.
- Cum?
- Graba strică treaba.
- Aşa este.
- Sigur că aşa este.
- Şi mai este ceva fiul meu.
- Ce anume părinte?
- Sunt oamenii care ar fi dispuşi să facă un pas pe Hristos.
- Dar?
- Dar nu vor să renunţe la patimi şi păcate.
- Adică?
- În lumea de azi încă mai există graniţe.

[51] Arhiepiscopul Atanasie al Albaniei https://doxologia.ro/arhiepiscopul-anastasie-al-albaniei-criza-vine-din-venerarea-bogatiei-placerii-puterii-fericirii (accesat pe 18.06.2024).

- Aşa este.
- Dacă vrei să treci graniţa într-o ţară străină pe cine vei întâlnii prima dată?
- Pe grănicer.
- Şi dacă vrei să treci fără să îi dai socoteală unde mergi ce se întâmplă?
- Te închide la puşcărie.
- Da fiindcă devii suspect de contrabandă.
- Aşa este.
- Aşa este şi la tronul milei lui Hristos.
- Adică?
- Nimeni nu poate intra în rai dacă nu şi-a mărturisit păcale.
- Adică dacă nu este spovedit.
- Da.
- Aşa este.
- Şi omul trebuie să părăsească orice lucru rău.
- Asta este mai greu.
- Ştii ce spunea beţivul?
- Ce?
- Vreau să intru în rai dar dacă se poate vreau să vâr cu mine în rai şi sticla.
- Păi da.
- Alţii zic că vor să intre în rai dar lor nu se place numai muzica religioasă.
- Dar ce le mai place?
- Le place şi cântecele lumeşti.
- Aşa este.
- Sunt o altă categorie de oameni care spun altceva.
- Ce?
- Duminica sunt dispus să vin la biserică.
- Frumos.
- Însă ei mai spun ceva.
- Ce?
- Totuşi în zilele de peste săptămână trebuie să îmi văd de distracţiile lumeşti. Nu mă lăsaţi fără ele că nu mai pot.
- Da oamenii sunt dispuşi să facă unele compromisuri însă nu suficient.
- Mântuirea nu se poate negocia.
- Nu?
- Nu.
- Ca să te mântuieşti trebuie să mergi pe legea lui Hristos.
- Aşa este.
- Mă bucur că eşti de acord.
- Cum să nu fiu părinte?
- Dacă nu renunţi la păcate Iisus nu are cum să te mântuiască.
- Înţeleg.
- Ştii de ce?
- De ce?
- Fiindcă Iisus nu ne mântuieşte *în* păcate ci *din* păcate.
- Sesizez diferenţa părinte.
- Mă bucur.
- Ceea ce îmi sau seama este că pe Hristos trebuie să Îl urmăm total şi nu numai parţial nu?
- Da.
- Bine de ştiut.
- Numai aşa lumea va ieşii din crizele care fac să sufere.
- Sunt de acord.
- Bine fiul meu.[52]

[52] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Este evident că trebuie să ne dăm seama că nu trebuie să ne compromitem moral pentru a lăsa duşii de plăcerile efemere din jurul nostru. Iată ce spunea în acest sens tot arhiepiscopul Atanasie al Albaniei: „este suficient să ne amintim că am mai trecut prin crize în trecut: dezrădăcinarea din Asia Mică, războaiele mondiale, ocupaţia care a urmat. În timpul acestora, virtuţi rare s-au înălţat, ascunse în sufletul poporului: răbdarea, generozitatea, curajul, încrederea în Dumnezeu, unanimitatea, solidaritatea, optimismul, chiar umorul şi surâsul. În această dispoziţie, adversităţile cunoscute şi necunoscute au fost depăşite.

Aceste virtuţi constituie astăzi anticorpii preţioşi la tendinţele triste ale corpului nostru social. Unii, competenţi în economie şi politică, au indicat mijloacele de a ieşi la lumină. Personal, cred că pentru a depăşi în mod radical criza generală, etică şi spirituală, este imperativul de a revizui felul nostru de a gândi, luând ca ghid principiile creştine seculare: "credinţa, nădejdea şi dragostea". "Şi dragostea desăvârşită alungă frica" (I Ioan 4, 18)."[53]

CAPITOLUL 3

CRIZELE DIN VIAŢA NOASTRĂ SUNT MOMENTE ÎN CARE TREBUIE SĂ NE REANALIZĂM VIZIUNEA DESPRE LUME

Ceea ce cu toţii am remarcat este că toate problemele din lumea noastră au o soluţie. Ce ne facem atunci când soluţia întârzie să vină. Evident că atunci se confruntăm cu mai multe sentimente negative:

- disperare,
- mânie,
- nemulţumire
- sau frustrare.

Ceea ce mulţi ajung la concluzie este că răul din lumea noastră nu are nici o soluţie. Aceasta fiindcă se poate vedea că răul ne face multe probleme. Teoretic răul a fost soluţionat de teologii creştin ortodocşi: este produsul liberului arbitru şi nu creaţia lui Dumnezeu.

Iată ce spunea arhimandritul Sofronie Saharov în acest sens: „conflictul cu Dumnezeu e o aventură riscantă; poate duce la pierzanie, dar ne poate face şi în stare să ne „dezbrăcăm de omul cel vechi laolaltă cu faptele lui (Col3, 9). Şi se iveşte întrebarea: oare criza spirituală pe care o cunoaştem în lumea de azi nu e preludiul unei uriaşe renaşteri? Pentru că ceea ce se întâmplă acum în sufletele câtorva se poate petrece într-o mulţime de suflete, se poate preface într-un şuvoi puternic. Condiţia noastră actuală în fragmentul nostru de istorie poate şi trebuie să fie o perioadă de asimilare a fiinţei în toate dimensiunile ei. În lumina acestei speranţe, însăşi durerea e o desfăşurare înaintea noastră a unei scene măreţe. „Ziua zilei spune cuvânt, şi noaptea nopţii vesteşte ştiinţă" (Ps 18, 2), dacă sunt petrecute într-o rugăciune care atinge marginile lumii. „De la marginea cerului ieşirea lui, şi oprirea lui până la marginea cerului" (Ps 19, 7). Rugăciunea ne încălzeşte şi ne bucură. E canalul prin care primim descoperirea de Sus. „Fie Numele Dumnezeului nostru binecuvântat de acum şi până în veac." Progresul revelaţiei privitoare la Dumnezeu înfăţişat în Sfintele Scripturi e paralel într-o mare măsură cu progresul nostru personal. Creştem în cunoaştere aşa cum au crescut strămoşii şi părinţii noştri. Începem cu noţiunea unei Fiinţe Supreme. Pas cu pas, tot mai multe din însuşirile Sale se fac cunoscute minţii omeneşti, până ce revelaţia atinge puterea înfricoşătoare a lui „EU SUNT" pe Muntele Sinai, şi înţelegerea omului, chiar dacă încă nedesăvârşită, merge mai adânc decât cea a lui Moise (cf. Fc 22, 14). Un vast curent curge de-a lungul veacurilor, aducând o nouă cunoaştere a Divinului."[54]

Ceea ce putem vedea este că omul de azi este confruntat cu multe crize materiale şi spirituale dar de cele mai multe ori rămâne împietrit şi nu vrea să îşi reactualizeze viziunea lui despre lume. Ceea ce putem să ne dăm seama este că această viziunea despre lumea este centrată în jurul idei de plăcere deşi omul de azi neagă că este hedonist.[55]

Ajungem să ne dăm seama că deşi trăim în ţări pe care noi le denumim *ţări creştin ortodoxe* ei bine crizele politice din aceste ţări sunt departe de a denota credinţa noastră creştin ortodoxă. Există o anumită discrepanţă majoră dintre credinţa creştin ortodoxă şi modul în care se face politică în aceste ţări.

Aceasta fiindcă creştinii ortodocşi de cele mai multe ori sunt

---

[53] Arhiepiscopul Atanasie al Albaniei https://doxologia.ro/arhiepiscopul-anastasie-al-albaniei-criza-vine-din-venerarea-bogatiei-placerii-puterii-fericirii (accesat pe 18.06.2024).

[54] Arhimandritul Sofronie Saharov, *Rugăciunea experienţa Vieţii Veşnice*, Editura Deisis, Sibiu, 2007, p. 141-142.

[55]A se vedea Evsevios Vittis, *Plăcerea şi durerea* 2 volume (Galaţi, 2014 şi 2015).

- desconsideraţi,
- trecut cu vederea,
- neluaţi în seamă
- şi consideraţi naivi.

De cele mai multe ori în zilele noastre de crize este lovită familia. Părintele Teofil Pârâian spunea în acest sens: „dragă, din criza elementelor care formează familia. Suntem fiecare cu starea noastră, cu măsurile noastre și nu ne putem angaja cu alte măsuri la lucruri care cer o măsură mai mare. Sunt atâtea familii care se destramă, sunt atâtea încercări de refacere a familiei sau de a-ți reface situația de familist într-o altă conjunctură și toate acestea, în general, nu duc unde trebuie, pentru că **cine nu este bun într-un loc, nu este bun nici în altul**. Și cineva care nu este capabil să susţină o căsătorie binecuvântată de Dumnezeu şi stricată apoi de om, înseamnă că în realitate nu e capabil de mai mult sau că degeaba cere celuilalt ceea ce nu poate să facă.

Neputința omenească este o realitate și aceasta trebuie avută în vedere de la început. Dacă se începe rău, nu se poate ajunge la bine, pentru că **majoritatea oamenilor care se căsătoresc au în vedere în principal sexualitatea** și mulți sunt uzați gata când se căsătoresc și, după aceea, pentru că se insistă tot pe latura aceasta și nu pe latura duhovnicească, se ajunge foarte repede la desfacerea căsătoriei."[56]

Este adevărat că din antichitate și până în zilele noastre familia este centrul la mai multe crize dar în zilele noaste nu există o aşa de înverşunare împotriva familiei tradiționale. Aceasta fiindcă azi se consideră că familia trebuie să se emancipeze și să accepte noile norme morale ale ideologiei secularismului.[57]

Când crizele vin peste noi înseamnă că au fost îngăduite de Dumnezeu. De ce? Fiindcă nimic din ceea ce are loc în lumea noastră nu are loc fără
- ştiinţa
- şi îngăduinţa

lui Dumnezeu.

Dacă o criză a venit peste noi este semn că undeva am greșit și trebuie să ne schimbă sau mai bine spus să ne reanalizăm viziunea noastră despre lume. Ceea ce este mai trist este că atunci când o criză vine oamenii de azi sunt de părere că alții sunt de vină și nu ei și nu ei trebuie să se schimbe şi să se reanalizeze. Iată ce spunea arhiepiscopul Pimen al Sucevei: „duhul comuniunii sufletești este izvorul adevăratei bucurii pentru orice om, pentru că numai atunci când ne privim față în față ne putem cunoaște și iubi mai bine și mai curat. Chinurile iadului, spun Sfinții Părinți, constau în faptul că oamenii aflați în iad stau spate în spate și nu pot să se privească în față, adică nu simt duhul comuniunii sufletești, deși fizic sunt foarte apropiați.

Se pare că în decursul istoriei poporului nostru nu s-au înregistrat într-un timp atât de scurt atâtea frământări și mutații sociale, culturale, economice și, nu în ultimul rând, spirituale, câte vedem astăzi. Pe de o parte, asistăm la o înstrăinare mai ales a unor tineri față de principiile și învățăturile moralei creştine; în acelaşi timp însă, numărul celor educați în școlile din perioada anterioară evenimentelor din decembrie 1989 pentru a purta steagul „biruitor" al socialismului spre viitorul luminos al comunismului ateu pășesc în număr tot mai mare pragul sfintelor biserici și poartă permanent pe piepturile lor semnul jertfei și al biruinței, Sfânta Cruce. Cred că cei atrași de tentațiile libertății nesănătoase, de libertinaj, nu după mult timp se vor întoarce și ei la calea principiilor moralei creştine, milenare de două ori, singurele care au călăuzit toate generațiile neamului românesc, generațiile întregului nostru continent, primind pecetea creștină pe cultura, arta și gândirea Europei; se vor întoarce la trăirea vieții în duhul omeniei, al cinstei, al dragostei de muncă, luând aminte la cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi folosesc. Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate zidesc" (I Cor. 10, 23)."[58]

Crizele sunt avertismente care vin de la Dumnezeu. El sunt un indiciu că trebuie
- să ne schimbăm,
- să ne reevaluăm,
- să ne reanalizăm
- şi să diagnosticăm

de unde au venit aceste crize şi cauza lor.

[56]Arhimandritul Teofil Părăian, *Bucuriile credinței*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 2004, p. 234 apud https://doxologia.ro/criza-familiei-lumea-de-azi (accesat pe 18.06.2024).

[57] A se vedea Radu Teodorescu, *Secularismul: o ideologie fără Dumnezeu* (Cugir, 2017).

[58] Arhiepiscopul Pimen al Sucevei https://doxologia.ro/criza-spirituala (accesat pe 18.06.2024).

Omul de azi nu prea este dispus să se reanalizeze atunci când trece printr-o criză. De ce? Fiindcă el de fapt nu vrea să se cunoască pe sine în profunzime ci îi este destul o cunoaştere de suprafaţă care nu mergem la originea crizelor şi problemelor din viaţa lui. tot arhiepiscopul Pimen al Sicevei spunea: „tinerii noștri, ieșiți de pe băncile școlilor și universităților, intră, vrând-nevrând, în vâltoarea problemelor societății din care fac parte, mai ales în vâltoarea frământărilor politice, chiar ca spectatori și, nu neapărat, ca participanţi activi. În această vâltoare, ei se întreabă firește pe ce cale să apuce, cum să privească sau să judece cele din jurul lor fără a-și tulbura prea mult pacea sufletească sau a-și rata o carieră, un drum, o activitate folositoare atât pentru ei înșiși, cât și pentru poporul din care fac parte, pentru ca în acest fel să îndeplinească cuvintele aceluiași Sfânt Apostol Pavel: „Nimeni să nu caute ale sale, ci fiecare pe ale aproapelui" (I Cor. 10, 24).

Desigur, răspunsurile la aceste frământări se află în învățăturile Sfinților Părinți ai Bisericii noastre Ortodoxe una și nedespărțită: ambele îndrumări ale Sfântului Apostol Pavel citate mai sus asigură celui călăuzit de ele integritatea morală și unitatea sufletească, comuniunea cu semenii fără de care viața omului ar fi un pustiu sfâșietor, un iad. Chinurile iadului, spun Sfinții Părinți, constau în faptul că oamenii aflați în iad stau spate în spate și nu pot să se privească în față, adică nu simt duhul comuniunii sufletești, deși fizic sunt foarte apropiați."[59]

Dacă ne reanalizăm de cele mai multe ori ne vom da seama unde trebuie să lucrăm pentru ca să ne schimbăm şi să ne facem o viaţă mai bună şi mai frumoasă.

Dumnezeu prin urmare nu trimite peste noi crize

- fără rost,
- fără sens
- şi fără nici o explicaţie.

Crizele vin pentru ca noi să învăţăm ceva din ele şi să ştim să nu mai facem aceleaşi greşeli care ne-au dus la apariţia lor.[60]

Un lucru care este loc uneori – deşi mai rar – este că atunci când crizele se ţin lanţ în viaţa cuiva ei bine omul ajunge să deznădăjduiască. Această deznădejde i-a dus pe mulţi la sinucidere. Ei simt – în mod fals – că Dumnezeu i-a părăsit. Simt că Dumnezeu nu îi mai iubeşte şi că sunt fără de ajutorul lui.

Ceea ce trebuie să ştie ei este crizele nu sunt un capăt de drum ci de cele mai multe ori un început de drum nou. Aceasta fiindcă crizele pot fi depăşite deşi uneori acest lucru este mai greu de făcut. Arhiepiscopul Pimen al Sucevei spunea în acest sens: „duhul comuniunii sufletești este izvorul adevăratei bucurii pentru orice om, pentru că numai atunci când ne privim față în față ne putem cunoaște și iubi mai bine și mai curat. Tocmai această iubire curată, în duhul adevărului învățăturii moralei creștine, ne păstrează în comuniunea sufletească nu numai cu oamenii, ci și cu Dumnezeu Care vrea „ca toți să fim una" (loan 17, 21), un suflet, un cuget, o simțire. Aflați la răscruce de drumuri, de orientări și principii de viață, de gândire și de lucrare, unele cu totul diferite de cele de până mai ieri, avem nevoie de o îndrumare, de o întărire sufletească în viața și activitatea noastră. Pentru noi, românii, timp de două mii de ani, Biserica, maica spirituală a poporului nostru, cum a numit-o Mihai Eminescu, ne-a călăuzit în toate cele bune.

În vâltoarea trăirii libertății, a unei libertăți anarhice, îndeosebi de o bună parte a tinerilor noștri, suntem încredințați că Biserica, instituție sfântă - Trupul lui Hristos, va rămâne mai departe limanul nostru sufletesc. Această încredințare ne este dată de Însuși Domnul nostru Iisus Hristos, când spune: „Nici porţile iadului nu vor birui Biserica Mea" (Matei 16, 18). Într-adevăr, cuvintele Mântuitorului s-au adeverit, dacă luăm aminte la persecuțiile din primele veacuri creștine, când Biserica a rămas neclintită, iar numărul trăitorilor și mărturisitorilor credinței creștine a sporit."[61]

La fel de bine când omul contemporan dă de crize dintr-o dată se simte singur şi părăsit. Acesta fiindcă fiind mândru şi orgolios foarte greu el se smereşte pentru a cere ajutor.

Acest ajutor vine dacă suntem cu adevărat dispuşi să îl primim. Fie că este vorba de

- terapie,
- consiliere psihologică,
- stimuli emoţionali
- sau sfaturi bune

cu toţii ne aflăm la un anumit moment al vieţii noastre când avem nevoie de ajutor.

---

[59] Idem.
[60] A se vedea Warren Farell şi John Gray, *The boy crisis: why our boys are struggling and what we can do about it* (Benbella Books, 2018).
[61] Arhiepiscopul Pimen al Sucevei https://doxologia.ro/criza-spirituala (accesat pe 18.06.2024).

Nu este nici o ruşine în asta însă pentru cei care au un ego mare şi suferă de mândrie ei bine ei preferă mai mult să sufere în sucul propriu decât să se deschidă spre cei din jur pentru ajutor. Iată ce spunea în acest sens ieroschimonahul Gabriel Bunge: „în ispitele nebuniei/ lăcomiei pântecelui ni se descoperă astfel, în mod paradoxal, criza omului „de la Adam și Eva" încoace. Căci atât în încălcarea arbitrară a tradiției Părinților, care are în vedere o dietă rațională și ordonată, cât și în îmbuibarea destrăbălată, **omul se rupe de Dumnezeu și de aproapele său, fie din mândrie și vanitate, fie prin zgârcenie, griji materiale etc.** Nebunia/ lăcomia pântecelui este astfel o criză a existenței personale în forma ei originară. Dacă mândria zideşte doar pe el însuşi, lăcomia pântecelui înecată în griji şi-a pierdut orice încredere într-un temei susținător. În fond însă şi una şi alta se repliază pe sinele propriu, pe acea trestie clătinată care n-a susținut pe nimeni, dar pe care toți cred că o țin în mâini ca pe o ultimă certitudine."[62]

Doi economişti discutau într-o zi.

- Ştii la ce concluzie am ajuns?
- Nu.
- La care este cauza crizelor economice din vremurile noastre.
- Dezastrele naturale?
- Nu la asta mă refer.
- Seceta?
- Este un fenomen natural.
- Inundaţiile?
- Şi ele sunt fenomene naturale.
- Atunci?
- Iraţionalul.
- Iraţionalul?
- Da.
- Cum aşa?
- Când oamenii nu mai gândesc şi acţionează raţional ei bine apar crizele economice.
- Să ştii că ai dreptate.
- Vezi că ai ajuns la adevăr.
- Nu ai cum să o duci bine economic când nu gândeşti natural.
- Economia noastră merge din extreme în extreme.
- Aşa este.
- Lipseşte un echilibru.
- Dar de ce?
- Fiindcă economiştii de multe ori nu sunt raţionali.
- Dar cum sunt?
- Să ştii că lăcomia nu este un lucru raţional.
- De ce?
- Nu ştie să se oprească.
- Vrei tot mai mult şi mai mult?
- Da.
- Aşa este.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Omul trebuie să aibă o relaţie trainică şi sănătoasă cu Dumnezeu.
- Ca să fie raţional?
- Da.
- Nu cred că te înţeleg.
- De ce?
- De ce trebuie să Îl băgăm pe Dumnezeu în toate?
- Îţi voi spune.
- Te rog.

[62] Ieroschimonahul Gabriel Bunge, *Gastrimargia sau nebunia pântecelui – știința și învățătura Părinților pustiei despre mâncat și postit plecând de la scrierile avvei Evagrie Ponticul*, traducere pr. Ioan Moga, Editura Deisis, Sibiu, 2014, pp. 74-75.

- Imaginează-ți că lângă tine s-a deschis o băcănie.
- Şi?
- Mergi acolo şi cumperi pe datorie.
- Înţeleg.
- Nu cumperi lucruri mari.
- Bine.
- Cumperi o săptămână, nou, o lună şi ani şi ani.
- Gluma se îngroaşă.
- Aşa este.
- Şi?
- Din când în când îți vine în minte datoria dar preferi să o ignori fiindcă te amăgeşti că de fapt ea nu este o datorie mare.
- Cunosc acest fel de gândire.
- Ei bine după un număr de ani soseşte la tine acasă o hârtie.
- Ce hârtie?
- O deschizi să vezi ce scrie.
- Ce scrie?
- Hârtia îți spune cât de mare este datoria ta la băcănie.
- Nu se poate.
- Ai numai două alternative?
- Care?
- Ori plăteşti ori mergi la închisoare.
- Grav.
- Acum ai intrat în criză.
- Cred şi eu.
- Te învinovăţeşti cât de prost ai fost să faci o datorie aşa de mare.
- Păi cum să nu?
- După câteva zile îți vine o altă scrisoare.
- Ce scrisoare?
- Una care îți spune că datoria ta a fost plătită.
- De cine?
- De vecinul tău bogat căruia i s-a făcut milă de tine.
- Înţeleg.
- Nu-i aşa că te bucuri?
- Cum să nu?
- Ei vezi aşa este şi cu păcatele din viaţa noastră.
- Cum?
- Faci păcate un an, doi, trei.
- Şi?
- Părerea ta este că nu ai făcut păcate prea mari.
- Dar adunate la un loc ele sunt mari nu?
- Da.
- Şi?
- Dar iată că Dumnezeu îți trimite o scrisoare, Sfânta Evanghelie, prin care se vesteşte că Iisus a murit pentru păcatele tuturor.
- Ce frumos.
- Nouă ne rămâne să ne scăpăm de păcate prin mărturisire la duhovnic şi împărtăşire.
- Aşa este.
- Acum înţelegi ce mă preocupă.
- Da.
- Şi?
- Este o preocupare nobilă.
- Îți mulţumesc.[63]

[63] A se vedea Grigori Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Avem mai sus parafrazată într-un fel care este mentalitatea noastră a tuturor. Facem păcate fără să credem că ele sunt multe şi grele. Totuși Iisus ne iartă şi acest lucru ne dă bucurie şi ne motivează şi mai mult. Iată ce spunea în acest sens tot părintele Gabriel Bunge: „atât în încălcarea arbitrară a tradiției Părinților, care are în vedere o dietă rațională și ordonată, cât și în îmbuibarea destrăbălată, omul se rupe de Dumnezeu și de aproapele său, fie din mândrie și vanitate, fie prin zgârcenie, griji materiale etc.

Într-o paradoxală răsturnare a comportamentului său, ispita căreia omul îi cade pradă aici este aceeași care se ascunde în excesul lipsit de măsură al postirii: **slava deșartă și mândria**. Comune amândurora le este arbitrariul egolatru. Dacă în primul caz omul se întărește doar trupește și dintr-odată se socotește drept cine știe cine, în cazul al doilea, devenit (aproape) independent față de mâncare, el *se hrănește* mult mai subtil din propria sa pretinsă *desăvârșire*. Avvei Evagrie nu i-a scăpat felul în care aici un demon întinde mâna altui demon:

„Gândurilor slavei deșarte care se sârguiesc ca prin posomorală să facă arătat postul nostru, astfel încât, **dezlegată și eliberată de gândurile lăcomiei pântecelui, mintea să fie legată și ținută de gândul slavei deșarte**; lucru pe care necurații demoni se luptă să-l facă pentru ca mintea să nu poată sta în picioare și să-și înalțe privirea spre Dumnezeu ridicându-se mai presus de gânduri: «*Când postiți, nu fiți posomorâți ca fățarnicii; că ei își mânjesc fețele ca să le arate oamenilor că țin post; adevăr vă grăiesc, își iau plata lor*»" (Matei 6, 16)."[64]

Ceea ce trebuie să devenim conştienţi este că una să trecem printr-o criză fără credinţă în Dumnezeu şi alta este să trecem printr-o criză cu credinţă în Dumnezeu. De ce? Fiindcă puterile noastre şi rezistenţa noastră sunt limitate. Puterea lui Dumnezeu este infinită şi nelimitată şi nu există criză prin care El să nu poată trece.

Este evident că credinţa în Dumnezeu

- ne ajută,
- ne susține,
- ne menţine
- şi ne motivează.[65]

Sunt mulţi care atunci când trec printr-o criză cârtesc împotriva lui Dumnezeu. Aşa se face că sunt mai multe crize care se accentuează. Trebuie să ne dăm seama că Dumnezeu ne ştie gândurile şi intenţiile. Clement Alexandrinul spunea în acest sens: „Dumnezeu privește chiar gândurile noastre. Că a lăsat fără de simțire pe femeia lui Lot (Facerea 19, 26) numai pentru că s-a întors de buna sa voie spre răutatea cea lumească; a prefăcut-o în piatră sărată, a încremenit-o, ca să nu mai meargă mai departe; n-a făcut-o statuie fără interes și fără de rost, ci în stare să îmbunătăţească şi să deştepte pe omul care ştie să privească lucrurile în chip duhovnicesc".[66]

Nu voim să băgăm spaima în nimeni dar trebuie să ştim că crizele care sunt întâmpinate fără credinţă în Dumnezeu de cele mai multe ori se termină prost. Nu are cum să nu fie aşa fiindcă omul de azi este unul care se vede

- puternic,
- autonom,
- independent
- şi capabil.

El nu se teme de crize pe care le poate depăşii oricum şi în orice situaţie.

Crizele sunt unele care ne spun că trebuie să schimbăm ceva în noi fiindcă dacă nu, nu avem cum să le depăşim. Chiar şi pentru cei mai extravertiţi ei bine criza este o invitaţie la

- interiorizare,
- la reflecţie,
- la luare aminte la sine
- şi la mai multă atenţie.

Făcând aşa vom reuşii să punem la un loc piesele din puzzle care lipsesc şi ne vom motiva să depăşim criza.

Cu credinţă în Dumnezeu trebuie să ştim că nu este criză prea mare şi prea grea care să nu fie depăşită. Aceasta fiindcă criza este numai un element trecător în viaţa noastră. Vom trece peste ea şi vom ajunge să fim din nou fericiţi şi bucuroşi.

---

[64] Ieroschimonahul Gabriel Bunge, *Gastrimargia sau nebunia pântecelui – știința și învățătura Părinților pustiei despre mâncat și postit plecând de la scrierile avvei Evagrie Ponticul*, traducere pr. Ioan Moga, Editura Deisis, Sibiu, 2014, pp. 74-75.
[65] *Viu este Dumnezeu. Catehism ortodox* (Alba Iulia, 2009).
[66] Clement Alexandrinul, Stromatele, Stromata a II-a, Cap. XIV, 61.4, în PSB, voi. 5, p. 14.

O abordare a crizei o avem din budism. Se spune că Buda avea un ucenic căruia i-a spus într-o zi că îi este sete şi să îi aducă apă dintr-un mic râu din apropiere. Ucenicul s-a dus dar când a trecut pe acolo a putut vedea că apa din râu era tulbure fiindcă tocmai ce trecuse pe acolo o turmă de vite. S-a întors la Buda şi i-a spus cele întâmplare. Atunci Buda i-a spus că tot ceea ce trebuie este să aştepte până ce apele se vor liniştii şi mâlul se va depune din nou pe fund şi astfel va putea să meargă din nou să aducă apă. Ei bine la fel este şi cu crizele din viaţa noastră. Sunt crize care atunci când vin peste noi au o intensitate mare şi ne tulbură. Tot ceea ce trebuie să facem este să aşteptăm până ce lucrurile se mai potolesc.

Ca să ne dăm seama de capacitatea noastră de a rezista şi depăşii crizele din viaţa noastră trebuie să ştim care este originea gândurilor noastră. Iată ce spunea în acest sens Sfântul Ioan Casian: „trebuie să cunoaştem cele trei obârşii din care provin cugetările noastre şi anume: Dumnezeu, diavolul şi noi înşine. Vin de la Dumnezeu, când El găseşte cu cale să ne vadă în lumina Duhului Sfânt, ridicându-ne pe o treaptă mai înaltă de desăvârşire, când ne ceartă printr-o dojană mântuitoare, dacă am fost delăsători şi ne-am lăsat traşi înapoi de la cele bune, sau când ne deschide porțile cerului şi ne îndreaptă gândurile și voința către fapte mereu mai bune. (...) Vine de la diavol şirul de gânduri, când el încearcă să ne câştige atât prin momeala viciilor, cât și prin înșelăciuni ascunse, arătându-ne în chip mincinos, cu mare dibăcie, cele rele drept bune, și prefăcându-se față de noi în înger al luminii. (...) Iar din noi răsar gândurile când ne amintim în chip firesc de cele ce facem, sau am făcut, sau am auzit. Astfel, fericitul David spune: Am cugetat la zilele de demult şi de anii cei veşnici mi-am adus aminte. Noaptea în inima mea gândeam şi se frământa duhul meu.

(...) Trebuie să avem în vedere, aşadar, această întreită obârşie, să analizăm primele

începuturi, cauzele şi autorii lor, pentru a putea vedea ce importanţă trebuie să le acordăm şi ce merită din partea noastră. Trebuie să avem, după cum ne învaţă Domnul, priceperea zarafilor. Meseria şi ştiinţa lor este de a cunoaşte care este aurul cel mai curat, numit în popor obrizum, şi care este cel pe care focul l-a purificat mai puţin. Foarte atenţi, ei nu se lasă înşelaţi de un dinar de aramă, sau de alt metal prost, dar care imită culoarea aurului strălucitor; ei cunosc bine şi ştiu să deosebească monedele care au pe ele chipul regelui de acelea care sunt bătute de uzurpatori. De asemenea, ei le cântăresc, ca să vadă dacă au greutatea cerută de lege. Toate acestea trebuie să le observăm şi noi în cele ale duhului, precum ne arată cuvântul evanghelic".[67]

Ceea ce se poate vedea este că fiindcă sunt superficiali ei bine de multe ori crizele se pare că îi fac pe mai mulţi să renunţe. Sunt de exemplu ţări care au mult potenţial economic. Ele sunt unele care se confruntă cu mari probleme şi crize. Fiindcă locuitorii acestor ţări sunt superficiali în loc să stea uniţi şi să treacă prin crizele care au venit pe la ei, ei bine ei preferă să emigreze în ţări mai bogate şi mai sigure.[68]

Este clar că o criză tratată cu

- profesionalism
- şi atenţie

ne scoate din superficialitate şi suficienţă de sine.

Lumea noastră contemporană este una care cultivă un cult al autosuficienţei care provine din o prea mare comoditate. Această autosuficienţă ajunge să ne facă să ne centrăm numai pe propria persoană şi să uităm de Dumnezeu. Iată ce spunea în acest sens Sfântul Vasile cel Mare: „Sfânta gândire de Dumnezeu s-o purtăm pretutindeni, prin necontenită şi curată aducere aminte, întipărită în inimile noastre, ca o pecete de neşters. Căci aşa ne facem părtaşi ai iubirii de Dumnezeu, care ne îndeamnă să împlinim poruncile Domnului, şi se păstrează însăşi de către acestea fără întrerupere şi cu fermitate".[69]

Cu cât ne concentrăm mai mult pe Dumnezeu cu atât mai mult crizele sunt unele care pot să fie depăşite mai uşor.

Există o categorie de oameni care se poate spune că sunt fatalişti. Aceştia văd totul în negru şi când o criză vine peste ei sunt aproape paralizaţi şi sunt complet luaţi prin surprindere. Aceasta fiindcă fatalismul din ei a prins proporţii alarmante.

Crizele prin urmare pot să aducă în noi un comportament fatalist şi pesimist dar dacă ajungem să privim lucrurile mai bine vom vedea că crizele nu sunt un capăt de drum şi ceea ce este mai rău. Aceasta fiindcă crize nu este nici un păcat şi nici o patimă

Crizele pe îndreaptă spre fatalism dacă în timpul lor nu ne rugăm ca să cerem ajutorul lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă sunt mulţi care trec prin viaţă ca şi cum Dumnezeu nu ar exista.

---

[67] Sf. Ioan Casian, Convorbiri duhovnicești, Partea I, „întâia convorbire cu părintele Moise", cap. XIX, 1, 3, Cap. XX, 1-2, în PSB, voi. 57, pp. 321-322.

[68] A se vedea Sorin Boncea, *Marşul asupra Europei: Noi dimensiuni ale migrației* (Editura Adenium, 2016).

[69] Sf. Vasile cel Mare, *Regulile mari,* Cap. II, î. 5, R. II, în *PSB,* voi. 18, p. 227.

Sunt mai mulți sfinți care susțin tradiționala sinergie dintre om şi Dumnezeu. Ea se manifestă şi în cazul crizelor. Iată ce spunea în acest sens Sfântul Macarie Egipteanul: „dacă nu ne lenevim şi nu lăsăm loc gândurilor dezordonate ale răutății, ci cu voia împingem mintea şi gândurile noastre către Domnul, atunci şi Domnul, cu voia Sa, va veni spre noi şi ne va aduna în jurul Lui. Pentru că toată plăcerea şi slujirea (lui Dumnezeu) ține de gânduri. De aceea, sârguieşte-te să placi Domnului, aşteaptă-L mereu înlăuntrul tău, caută-L cu gândurile tale, obligă şi forțează-ți voința şi hotărârea să tindă pururea către El şi să vezi cum vine şi-şi face sălaş în tine. Cu cât îți concentrezi mintea spre căutarea Lui, cu atât mai mult El (voieşte), împins de îndurarea şi bunătatea Sa, să vină la tine, să-ți dea odihnă; pentru că El stă şi priveşte către gândul, cugetele şi reflexiunile tale; El vede cum îl cauți: fie din toată inima, fie în chip trândav şi nepăsător.

Şi dacă vede că ai zel în căutarea Lui, numaidecât Se arată şi Se lasă văzut de tine, îți dă ajutorul Lui, te face victorios şi te izbăveşte de duşmanii tăi. Deci, văzând mai întâi că îl cauți şi că îți pui nădejdea neîncetat în El, (numaidecât) te învață şi-ți dă rugăciunea cea adevărată şi iubirea cea adevărată, care sunt în El, iar El se face totul pentru tine: pătimitor, pom al vieții, mărgăritar, cunună, ziditor, agricultor, pătimitor şi nepătimitor, om, Dumnezeu, vin, apă, vie, miel, mire, luptător, armă, Hristos fiind totul întru toate (1 Corinteni 15, 28)”.[70]

Ceea ce trebuie să ne dăm seama este faptul că a fi mai atenți şi mai centrați pe cum să depăşim crizele din viața noastră nu ne face un fel de

- psihologi,
- psihoterapeuți
- sau psihiatri.

De ce? Fiindcă este bine să ne dăm seama că reanalizarea opțiunilor din viață nu este pur şi simplu psihanaliză ci mai mult o încercare de a soluționa probleme care le scoate criza în viața noastră.[71]

Analiza crizelor evident că ne face mai

- maturi,
- responsabili
- şi integrii.

Aceasta fiindcă ştim că în timpul naşterii o mamă trece prin mari dureri dar mai apoi ea a adus o nouă viață în lume. La fel de bine s-a putut vedea că după o criză se intră într-o altă dimensiune a vieții. Trebuie să ştim prin urmare că crizele sunt de multe ori inaugurarea unei noi vieți.

Este vorba de o viață mai aproape de Dumnezeu şi deci o viață mai fericită.

De multe ori drumul spre fericire trece prin mai multe crize. Sunt şi mulți care fiindcă stau departe de Dumnezeu intră în crize pe care nu le mai pot depăşii. Iată ce spunea în acest sens Sfântul Macarie Egipteanul: „gândul neîncetat la Dumnezeu, teama şi dragostea noastră față de El duc la împlinirea tuturor poruncilor şi ne face să rămânem departe de cel ce pângăreşte poruncile lui Dumnezeu”.[72]

Prin toate aceste lucruri nu voim să spunem că este

- bine,
- frumos
- şi prielnic

să trecem prin crize ci mai mult că trebuie să vedem partea bună a crizelor. Aceasta fiindcă ele ajung să fac din noi

- oameni mai buni
- şi ne oferă o viață înnoită.

Crizele după ce au fost depăşite aduc în noi o viață mai bună şi mai frumoasă. Exemplele sunt mult în mai sus în paginile acestei cărți am dar numai exemplul Sfântului şi dreptului Iov din Vechiul Testament.

Viața şi destinul nostru prin ea sunt de cele mai multe ori perfecționate şi înnoite de crize şi de modul cum se manifestă ele.[73]

Este evident că Dumnezeu nu a intenționat să avem în viața noastră crize. Crizele au venit ca unele care au fost produsul unei

- lumi,
- naturi umane
- şi umanități

---

[70] Sf. Macarie Egipteanul, Cele cincizeci de omilii duhovniceşti, omilia XXXI, 4, în PSB, voi. 34, p. 234.
[71] A se vedea Julia Samuel, *This too shall pass: stories of hope, crisis and hopefull beginnings* (Penguin books, 2018).
[72]Sf. Macarie Egipteanul, Alte şapte omilii, „Cuvânt despre paza inimii”, 7, în PSB, voi. 34, p. 284.
[73] A se vedea Andrei Pleşu şi Gabriel Liiceanu, *Despre destin* (Bucureşti, 2020).

căzute de la Dumnezeu.

Apropierea de Dumnezeu este una care ajunge să ne depărtăm de cei care pot să aducă mai multe crize şi probleme în viaţa noastră. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că sunt şi oameni răi care nu ne vor binele sub nici o formă. Sfântul Macarie Egipteanul spunea în acest sens: „gândul neîncetat la Dumnezeu, teama şi dragostea noastră faţă de El duc la împlinirea tuturor poruncilor şi ne face să rămânem departe de cel ce pângăreşte poruncile lui Dumnezeu”.[74]

Doi asistenţi sociali discutau într-o zi.

- Ştii ce mi-am dat seama?
- Nu.
- Viaţa noastră de asistenţi sociali este într-o criză.
- De ce?
- Fiindcă crizele din societate sunt şi crizele noastre.
- Nu sunt convins.
- Şi poliţiştii ar putea spune la fel nu?.
- Fiindcă îşi riscă viaţa?
- Da
- Poate a dreptate.
- Sigur.
- Totuşi viaţa noastră de asistenţi sociali nu este uşoară.
- În nici un caz.
- Mă bucur că suntem de acord aici.
- Sigur că suntem de acord.
- Când m-am făcut asistent social am avut mai multe îndoieli.
- Cu privire la ce?
- Dacă voi face faţă.
- Uite că poţi.
- Aşa este.
- Dar totuşi am mai multe consecinţe de pe urma la munca mea pe care trebuie să le depăşesc.
- Cu toţii le avem.
- Crezi?
- Da.
- Le ai şi tu?
- Da.
- Nu ştiam.
- Totuşi mai este ceva.
- Ce?
- În sens creştin ortodox munca de asistent social îţi aduce şi bucurii.
- Ce bucuri?
- O bucurie mare.
- Care?
- Că ai lucrat fapte bune pentru mântuirea sufletului.
- Aşa este.
- Vezi?
- Nu m-am gândit la asta.
- Să te gândeşti.
- Aşa am să fac.
- Ştii ce?
- Ce?
- Sunt mai multe situaţii imposibile în care oamenii săraci nu mai ştiu ce să facă.
- Şi?
- Ce este de făcut atunci?
- Îţi voi spune.
- Te rog.

[74] Sf. Macarie Egipteanul, Alte şapte omilii, „Cuvânt despre paza inimii”, 7, în PSB, voi. 34, p. 284.

- Se spune că era o femeie sărmană care avea nevoie de făină şi cumpără pe datorie de la un morar.
- Şi?
- Peste acel ţinut a dat o foamete mare.
- Nu se poate.
- Ba da.
- Şi?
- Femeia a fost obligată să trăiască din împrumut.
- Înţeleg.
- Femeia a început să aibă mustrări de conştiinţă.
- De ce?
- I se părea că abuzează de bunătatea brutarului.
- Şi ce a făcut?
- A luat singura ei vacă şi s-a dus cu ea la brutar.
- Domnule brutar am o mare datorie la tine.
- Aşa este.
- Bani să plătesc nu am.
- Înţeleg.
- Vă rog să luaţi singura mea vită ca recompensă pentru datorii.
- Este singura vită pe care o aveţi?
- Da domnule brutar.
- Vă aflaţi într-o situaţie grea.
- Sunt o femeie sărmană domnule brutar.
- Ştiţi ce este doamnă?
- Nu.
- Doamne! Nu voi îndrăzni să vă răpesc singurul bun ce aveţi, fără vaca aceasta dumneata şi copiii Dumitale ve-ţi muri de foame. Du-ţi vaca acasă femeie, de azi în colo vei primi gratuit bucatele necesare cu următoarea condiţie.
- Ce condiţie?
- Dumneata şi copiii dumnitale să ziceţi zilnic pentru mine, câte un „Tatăl nostru". Şi acum Dumnezeu să-ţi ajute!
- Vă mulţumesc domnule brutar şi Dumnezeu să vă răsplătească.
- Amin, a răspuns brutarul.
- Ştii de ce îmi aminteşte această întâmplare.
- Nu?
- De un dicton.
- Ce dicton?
- La situaţii excepţionale se cer măsuri excepţionale.
- Se poate spune şi aşa.
- Aşa este.
- Deci vezi nu numai noi asistenţii sociali putem face fapte bune.
- Aşa este.
- Dacă oamenii ar fi mai înţelegători şi mai rezonabili unii cu alţii lumea s-ar schimba în bine.
- Fără nici o îndoială.
- Ceea ce este mai trist este că ei nu o fac.
- Asta aşa este.
- Noi asistenţii sociali trebuie să fim exemple de omenie şi generozitate în comunităţile noastre.
- Sunt de acord.
- Mă bucur.
- Sărăcia este criză dar nu este un capăt de drum.
- Ştiu că mai mulţi mari oameni bogaţi s-au ridicat din sărăcie.
- Nu a fost Iisus sărac?
- Va da.
- Şi atunci?[75]

[75]Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Întâmplarea de mai sus ne spune că nu este niciodată târziu să facem fapte bune şi să dăm dovadă de mărinimie şi nobleţe sufletească. Sfântul Grigorie de Nyssa era cât se poate de concludent când spunea că tot ceea ce nu ne duce la Hristos ne duce pe un drum potrivnic Lui: „(...) tot cuvântul, sau lucrul, sau gândul care nu duce la Hristos, duce în genere la ceea ce este potrivnic lui Hristos. Ceea ce este în afară de lumină şi de viaţă nu este cu putinţă să nu fie în întuneric sau în moarte. Deci, dacă ceva nu este săvârşit, sau vorbit, sau gândit potrivit cu Hristos, atunci negreşit acest lucru este potrivit numai cu ceea ce este potrivnic Celui bun. De aceea, este lămurit că cel ce se arată în felul acesta se leapădă de Hristos, devenind străin de El, atât prin cele ce gândeşte, cât şi prin cele ce face sau vorbeşte".[76]

CAPITOLUL 4

HRISTOS POATE SCHIMBA CRIZA DIN VIAŢ NOASTRĂ ÎN BINECUVÂNTARE

O întâmplare adevărată ne spune că un vas din largul oceanului Pacific s-a scufundat. A reuşit să se salveze pe o insulă din apropiere un singur supravieţuitor. Ajuns singur pe insulă şi-a dat seama că singurul lucru pe care îl avea cu el era o cutie cu chibrituri.

- Voi face un foc.

Naufragiatul a făcut un foc. Mai apoi făcut o colibă în care să doarmă. Au trecut mai multe zile şi într-o zi din neatenţie coliba naufragiatului s-a aprins. Naufragiatul era disperat.

- Fără coliba asta care să mă ferească de frigul şi vântul nopţii mă voi îmbolnăvii şi voi murii. A început să plângă când de-o dat pe insulă a putut auzii voci de oameni.
- Hei sunt aici! A strigat naufragiatul plin de bucurie.
- Venim, venim! I-a răspuns o voce.

Erau mai mulţi marinari.

- Vai sunt salvat, a răspuns naufragiatul.
- Da domnule.
- Cum de aţi venit?
- Ştiţi cum?
- Cum?
- Am văzut din larg că din direcţia asta venea fum.
- A fost coliba mea care a luat foc.
- Ne-am dat seama că ceva nu este în regulă.
- Chiar că nu este.
- Şi am decis să este bine să verificăm.
- Da. Sunt salvat.[77]

Întâmplarea de mai sus vine să ne spună că trăim într-o lume a coincidenţelor care de mai multe ori pot să schimbe un anumit rău din viaţa noastră în bine.

Ceea ce este trist este că cei mai mulţi dintre noi nu vrem să vedem imaginea de ansamblu a vieţii noastre şi ajungem să o vedem numai în conjunctură. O astfel de imagine ne prezintă o realitate trunchiată. Sfântul Ioan Gură de Aur spunea în acest sens: „vă rog, dar, să ne străduim totdeauna să fim însufleţiţi de gânduri curate. Gândul curat este pricina tuturor bunătăţilor. Bunul Stăpân nu se uită atât la ceea ce facem cât la ceea ce avem înăuntru, în mintea noastră, de acolo de unde pornesc faptele noastre; şi, uitându-se la gândurile noastre lăuntrice, primeşte faptele noastre sau îşi întoarce spatele. Fie de ne rugăm, fie de postim, fie de facem milostenie - că acestea sunt jertfele noastre cele duhovniceşti -, fie de facem o altă faptă duhovnicească, să o facem mânaţi de gânduri curate, ca să primim cunună vrednică de osteneli. N-am face, oare, cea mai mare prostie să îndurăm ostenelile, dar să fim lipsiţi de răsplată, din pricină că n-am făcut faptele de virtute după cum cer legile date de Dumnezeu? Da, este cu putinţă, este cu putinţă datorită nespusei iubiri de oameni a lui Dumnezeu, să primim cunună chiar pentru o faptă nesăvârşită, numai pe temeiul gândului."[78]

Suntem oameni de suprafaţă şi de multe ori voim ca totul să decurgă cum

- vrem
- dorim

---

[76]Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre desăvârşire, către monahul Olimpiu,* în *PSB,* voi. 30, p. 475.

[77] Din Pr. Dr. Dumitru I. Bodale, Trăiri în Hristos, Colecţia Teologică „Cuvântul Vieţii", 1985, Detroit, Michigan.

[78] Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Facere, omilia XXVII, III, în PSB, voi. 21, p. 337.

- şi ne aşteptăm

noi.

Când lucrurile nu se întâmplă în acest fel ei bine cei mai muţi se supără şi se îmbufnează. Aceasta fiindcă nu revedem rezultatele la care ne-am aştepta noi. Cineva spunea că dacă vrei să Îl faci pe Iisus să râdă tot ce trebuie să faci este să îi spui despre planurile tale de viitor.

De ce? Fiindcă Dumnezeu ştie mult mai bine ce trebuie să facă pentru noi şi care este calea pe care trebuie să mergem în viitor.[79]

Despre faptul că de multe ori ceea ce gândim şi facem noi nu concordă cu planurile şi intenţiile lui Dumnezeu Sfântul Teotim al Tomisului spunea cât se poate de frumos: „când stăruim, într-adevăr, în gânduri strălucitoare şi înflăcărate (ne învaţă Sfântul Teotim, episcop de Tomis - n.n.), atunci suntem îmbrăcaţi în purpură, dar când suntem atraşi de cele trecătoare, atunci ne acoperim de gunoaie".[80]

Aceasta fiindcă este bine să ştim că Dumnezeu are o

- înţelepciune
- şi o pricepere

infinit mai mare decât a noastră.

Aşa se face că este mai bine să mergem pe mâna lui Dumnezeu în viaţă fiindcă în acest fel suntem în siguranţă.

Sunt din ce în ce mai mulţi în zilele noastre care vor să aibă sentimentul siguranţei. Este vorba de

- siguranţa zilei de mâine,
- siguranţa că pensia va venii la timp,
- siguranţa că suntem pe drumul mântuirii,
- siguranţa că copii noştri se vor realiza profesional
- sau siguranţa că nu am trăit o viaţă în zadar.

Nu este nici o îndoială în acest sens că unul dintre saluturile americane este *be safe* adică fi în siguranţă.

Este clar că în mintea noastră noi suntem stăpâni. Aceasta fiindcă omul vrea să fie în controlul propriei vieţi şi are de fapt acest drept lăsat de Dumnezeu. La fel de bine trebuie să ne dăm seama că trebuie să facem lor lui Dumnezeu în mintea şi inima noastră prin cultivarea gândurilor bune. Sfântul Macarie Egipteanul spunea în acest sens: „după cum în stadion, alergând carele, cel ce apucă înainte, ţine, împiedică şi opreşte pe ceilalţi ca să nu-1 întreacă, şi să-l învingă, tot aşa aleargă în om cugetele (cele bune) ale sufletului şi (cele rele) ale păcatului. Dacă se întâmplă ca gândul (cel rău) al păcatului să apuce înainte, atunci acesta împiedică, ţine şi opreşte sufletul să se apropie de Dumnezeu şi să obţină biruinţa. Dar când Domnul însuşi conduce cu înţelepciunea

Sa (carul) sufletului, El învinge totdeauna şi îndreaptă sufletul spre cugetele cele cereşti şi dumnezeieşti. (Am putea spune că) nici măcar nu ajunge să lupte împotriva răutăţii, că Domn şi Stăpân fiind, pururea biruieşte".[81]

În acest sens când ceva nu iasă în viaţa noastră aşa cum a vrea noi evident că ajungem să dăm vina pe Dumnezeu. Este Dumnezeu ne vină că lucrurile nu au ieşit aşa cum ne-am propus noi. Să ne aducem aminte de cazul Sfântului apostol Pavel. Pavel (pe atunci încă Saul) a fost un iudeu prozelit care persecuta creştinii. A asistat la martirizarea Sfântului arhidiacon Ştefan. Acum Saul voia să persecute pe creştinii din Damasc în Siria. Pe drum însă lucrurile se schimbă. Iisus cel înviat i se arată într-o lumină care îl orbeşte literar îi spune:

- Saule, Saule pentru ce mă prigoneşti? Greu îţi este să loveşti cu piciorul în ţepuşă.

Ei bine din acel moment viaţa lui Saul avea să se schimbe radical. El va ajunge din persecutor al creştinilor unul dintre cei mai mari propovăduitori ai vieţii creştine.

Nu avem aici o răsturnare incredibilă de viaţă? Fără doar şi poate că da.

Acest lucru poate avea loc chiar cu noi. Ni se pare că ceea ce

- facem,
- gândim,
- întreprindem
- şi realizăm

noi este bine. Nu ne gândim la cum vede Dumnezeu lucrurile. Fiindcă suntem încăpăţânaţi de mai multe ori nu voim să luăm seama la semnele care sunt în jurul nostru că ar fi bine să ne schimbăm direcţia în viaţă.

Iată cum crizele din viaţa noastră au un efect de multe ori pozitiv: ne aduc mai aproape de Dumnezeu.

---

[79] A se vedea Radu Teodorescu, *Calea de mijloc al sfinţilor părinţi creştin ortodocşi într-o lume a extremelor* (Cugir, 2025).

[80] Actele martirice, „Sfântul Teotim, episcop de Tomis", în PSB, voi. 11, p. 343.

[81] Sf. Macarie Egipteanul, Cele cincizeci de omilii duhovniceşti, omilia I, 9, în PSB, voi. 34, pp. 91-92.

O criză din viaţa noastră care ne-a adus mai aproape de Dumnezeu nu este o binecuvântare? Fără doar şi poate că da. Criza ne face să fim mai deschişi spre ajutorul lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă ne dăm seama că avem nevoie de el şi fără de el suntem slabi şi neputincioşi.

De mai multe ori auzim expresia: aparenţele înşeală. Aceasta fiindcă nu trebuie să luăm lucrurile fără să le chestionăm puţin. Iată ce spunea în acest sens Sfântul Vasile cel Mare: „este posibil ca ascetul, stând în casă, cu gândurile să rătăcească afară şi aflându-se în piaţă să fie liniştit, ca şi cum ar fi în pustie, îndreptându-şi gândul numai spre sine şi spre Dumnezeu, şi să nu accepte în simţuri tulburările care din simţuri lovesc în suflet".[82]

Prin urmare este bine să ştim că nici în lumea spirituală lucrurile nu sunt ceea ce par a fi. Acesta fiindcă după cum ne spunea Sfântul Pavel diavolul se poate preface în înger de lumină. Ştim o întâmplare mai puţin cunoscută din viaţa Sfântului Nicolae al Mirelor Lichiei. După moartea Sfântului mai mulţi creştini din jurul râului Tanais au voit să meargă să se închine la moaştele sfântului. Au pornit cu o corbie. Mai înainte de a se suii pe corabie li s-a arătat un diavolul care luase chipul unei babe care le-a dat un vas cu untdelemn şi le-a spus:

- De multă vreme am voit să merg la moaştele Sfântului Nicolae dar fiindcă sunt bătrână nu pot. Aşa că luaţi voi vasul acesta de untdelemn pentru a îl folosii la candela de la mormântul sfântului.

Pelerinii au luat vasul şi au plecat. Acel vas însă conţinea mai multe vrăji diavoleşti menite să provoace o furtună pe mare în care toţi marinarii vor murii. Pe cum mergeau pe care ei bine marea s-a învolburat şi vântul şi-a schimbat direcţia. Cei din corabie nu mai ştiau ce să facă. Li s-a arătat Sfântul Nicolae mergând pe o barcă mică şi le-a spus:

- Să aruncaţi în mare vasul pe care l-aţi primit de la bătrână fiindcă sunt mai multe vrăji făcute pe el ca să vă scufundaţi şi să muriţi.

Corăbierii au făcut aşa. „Auzind acestea, bărbaţii aceia au luat vasul şi l-au aruncat în adâncul mării. Şi făcând aceasta, îndată a ieşit de acolo fum negru şi pară de foc, care a umplut văzduhul de miros greu, iar marea se desfăcu şi fierbând apa din adânc, clocotea. Iar picăturile apei erau ca nişte scântei de foc, încât foarte mult s-au temut cei ce erau în corabie şi de frică ţipau."[83]

Se poate vedea de aici că diavolul când poate

înşeală,
- manipulează,
- minte
- şi şantajează.

Avem aici cu ceea ce am spune *aparenţe negative.* Aceasta fiindcă diavolul poate schimba lucrurile în rău şi este bine să avem rugăciunea cât mai des pe limbile noastre fiindcă în acest mod vom ajunge să corectăm lucrurile. De ce? Fiindcă ştim că diavolul nu suportă rugăciunea. De ce? Fiindcă prin rugăciune noi ne smerim şi demonstrăm în faţa lui Dumnezeu că în anumite situaţii suntem neputincioşi.

Despre faptul că noi putem să întoarcem multe lucruri în din rău în bine ne spunea Sfântul Ioan Gură de Aur: „dar cum poţi supune un gând sălbatic? m-ar întreba cineva.

- Ce spui, omule? Supunem leii, le îmblânzim sufletele lor şi te îndoieşti dacă putem îmblânzi sălbăticia unui gând?"[84]

Este adevărat că de mai multe ori prin efort şi nevoinţă proprie putem schimba unele lucruri rele în bine ei bine trebuie să ne dăm seama că sunt şi lucruri care sunt numai în puterea lui Dumnezeu. Fiindcă este Tatăl nostru din cer sau Tatăl nostru ceresc nu trebuie să avem

- îndoieli
- şi reticenţe

de la îi cere ajutorul.

Rugăciunea poate să fie făcut în orice timp fiindcă Dumnezeu este permanent deschis spre noi oamenii. Totuşi nu trebuie să ignorăm că şi noi putem face răul şi astfel să ne îndepărtăm de Dumnezeu: tot Sfântul Ioan Gură de Aur spunea: „(...) să ne aducem aminte pururea de cuvintele lui Iosif, care a spus: *Cum voi face cuvântul acesta râu, ca să păcătuiesc înaintea lui Dumnezeu? (*Facerea 39, 9). Când ne tulbură un gând, să ne aducem aminte de cuvintele acestea ale lui Iosif şi îndată va fugi orice poftă ruşinoasă".[85]

Crizele sunt lucruri care sunt unele ce pot fi depăşite dacă voim cu adevărat. Ceea ce este mai trist este că sunt mulţi care se complac în ele şi nu vor să facă nimic pentru a se slava. Aceasta fiindcă sunt şi astfel de cazuri.

---

[82] Sf. Vasile cel Mare, *Constituţiile ascetice,* Cap. V, în *PSB,* voi. 18, p. 489.
[83]https://bisericasfantulnicolaechiajna.ro/viata-sfantului-nicolae/ (accesat pe 15.01.2025).
[84] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere,* omilia IX, III, în *PSB,* voi. 21, p. 110.
[85] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere,* omilia LXII, V, în *PSB,* voi. 22, p. 289.

Sfinţii părinţi au fost unii care ne-au spus că trebuie să ştim că de cele mai multe ori criza este un fel de *război psihologic* sau după cum spunea Sfântul Nicodim Aghioritul crizele sunt un război nevăzut. De ce? Fiindcă în inima noastră au loc mai toate deciziile care vor ajunge să fie puse în practică. Iată ce spunea în acest sens Sfântul Ioan Gură de Aur: „(...) nicăieri n-a spus că trupul este de vină pentru săvârşirea păcatelor, ci necontenit a spus că de vină este gândul nostru cel rău. Nu este de vină ochiul care vede, ci mintea şi cugetul. Adeseori când mintea ne e îndreptată în altă parte, ochiul nu vede pe cei din faţă. Prin urmare, vederea nu se datoreşte în întregime ochiului”.[86]

Doi tâmplari discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- Ce părere ai despre meseria noastră de tâmplari?
- Una bună.
- De ce?
- Fiindcă ne ajută să facem lucruri utile.
- Da.
- Adică?
- Sunt multe lucruri care sunt mici dar fără de care nu putem trăii.
- Cum ar fi?
- Masa, scaunul, patul, dulapul etc.
- Nu m-am gândit la asta.
- Noi facem de multe ori lucruri mult mai mari şi mai frumoase decât mulţi filosofi.
- De ce?
- Sunt mulţi filosofi care toată viaţa numai vorbesc şi se ocupă cu scrisul de cărţi.
- Şi?
- Nu fac mai nimic util vieţii.
- Numai teorie?
- Da.
- Ai dreptate.
- Vezi?
- Prin urmare decât să treci prin viaţă aspirând la idei mari fără să le atingi mai bine să faci lucruri utile vieţii.
- Şi nu numai vieţii.
- Dar cui?
- Dar şi semenilor.
- Aşa este.
- Încep să îmi schimb părerea despre tâmplari.
- Iisus a fost tâmplar nu?
- Da?
- Da.
- Nu ştiam.
- Ba da.
- Deci se poate spune că tâmplăria este o meserie sfântă?
- Da.
- Frumos.
- Dar nu numai aceasta este suficient.
- Nu?
- Nu.
- Ce mai este necesar?
- Fapte bune
- Adică?
- Îţi voi spune.
- Te rog.
- Este o vorba de o întâmplare din zilele noastre.

---

[86] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei,* omilia XVII, III, în *PSB,* voi. 23, pp. 221-222.

- Te ascult.
- În Bucureşti trăia o familie cu 7 copii.
- Cum se numeau?
- Andreescu.
- Frumos.
- Din nefericire într-o zi părinții au murit.
- Nu se poate.
- Ba da.
- Și?
- Orfanii au aflat că au rude la Iaşi.
- Înțeleg.
- Și-au spus.
- Ce?
- Am ajuns muritori de foame fără de părinții noştri.
- Aşa este.
- Vom merge la Iaşi să ne găsim rudele.
- Și?
- Fiindcă nu avem bani au plecat din Bucureşti la Iaşi pe jos.
- Nu se poate.
- Ba da.
- Și?
- Din cauza frigului şi a foamei cinci dintre frați au murit.
- Este o poveste tristă.
- Ne arată cât de răi am ajuns noi oamenii.
- Ei bine nişte ziarişti cu suflet mare de la Curentul au auzit de povestea lor.
- Și?
- Au decis să scrie un articol la ziar despre cele întâmplate.
- A avut vre-un rezultat?
- Da.
- Care?
- Un tâmplar a citit povestea.
- Și?
- A scris la ziar.
- Ce?
- „Am citit în ziarul „Curentul" că este un copil „orfan rămas după dispariția din viață a soților Andreescu, aşa că ne-am hotărât, eu împreună cu soția mea ca să-l luăm noi să-1 creştem. Adresa noastră este Ion Stoicescu, tâmplar, str. Unirii No. 12 Bucureşti."
- Ce frumos.
- Aşa este.
- Da dar întrebarea este alta.
- Care?
- Unde au fost bogații care puteau să îi ajute?
- Nu ştiu.
- Sunt mai mulți bogați pe care bogăția îi orbeşte.
- Adică?
- Pur şi simplu devin stane de piatră.
- Nu îi mai mişcă de ce are loc în jurul lor?
- Da.
- Aşa este.
- A fost o discuție constructivă cea pe care am avut-o.
- Aşa este.
- Mă bucur că ai discutat cu mine.
- Plăcerea a fost a mea.[87]

[87] A se vedea Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

Este clar că atunci când înclinăm spre gânduri rele evident că ne aflăm într-o situație de criză mai mare sau mai mică. Crizele sunt de multe ori unele pe care noi decidem să le lăsăm să intre în sufletul nostru. Aceasta fiindcă ajungem să fim nepăsători cu mintea şi gândurile noastre. Nu trebuie să avem nici o îndoială în acest sens: crizele nu vin niciodată neanunțate. Dispoziția noastră sufletească este una care face ca aceste crize să vină peste noi. Iată ce spunea în acest sens Sfântul Macarie Egipteanul: „pentru că, atunci când îţi întinzi mâinile minţii şi ale cugetului spre cer, şi când vrei să te uneşti cu Domnul, satan devine inferior faţă de gândurile tale. Şi după cum zidurile Ierihonului au căzut (zdrobite) de puterea lui Dumnezeu, tot aşa şi acum, zidurile răutăţii, care se opun minţii tale, cetăţile lui satan şi duşmanii tăi vor fi nimiciţi de puterea lui Dumnezeu".[88]

Prin urmare crizele nu sunt dincolo de puterea lui Dumnezeu. De acea dacă ne motivăm şi trecem cu bine printr-o criză va urma binecuvântarea lui Dumnezeu sub o formă sau alta. Este adevărat că sunt multe crize care ne au cauză chiar pe noi. Însă nu trebuie să uităm că la nivel

- Spiritual
- Și sufletesc

de multe ori crizele sunt aduse în viaţa noastră de diavol cu scopul de a ne distruge. În aceste situaţii nu trebuie să disperăm ci ceea ce trebuie să face este să găsim refugiu în Dumnezeu.[89]

Este clar că efectele crizei sunt unele benefice dacă în timpul ei ne-am învăţat să deschidem ochii şi urechile. Aceasta fiindcă crizele întotdeauna ne transmit un mesaj pe care trebuie să îl avem în vedere.

Sfinţii părinţi sunt de părere că trebuie să avem o dispoziție cât se poate de pozitivă pentru a trece cu brio prin crizele din viaţa noastră. Ele pot fi crize:

- sentimentale,
- existenţiale,
- psihologice,
- educaţionale
- sau de identitate.

Toate aceste crize sunt unele care în ultimă instanță nu sunt imposibil de depășit. Totul constă în a ne controla pornirile şi mai ales gândurile. Aceasta fiindcă ele afectează dispoziția generică a sufletului. Iată ce spunea în acest sens Sfântul Macarie Egipteanul: „se cuvine deci, ca toată lupta omului să se săvârşească faţă de cugete; să suprime (omul) pădurea gândurilor rele care îl înconjoară şi să se silească pe sine spre împlinirea poruncilor lui Dumnezeu; să nu se lase în voia cugetelor, ci adunându-le de pretutindeni, să le deosebească pe cele fireşti de cele rele. Pentru că sufletul, care se află sub păcat se aseamănă unei păduri mari pe un munte, fie păpurişului dintr-un râu, fie unui tufiş de mărăcini şi ciulini. Cei care vor să treacă prin astfel de locuri trebuie să-şi întindă mâinile şi să-şi facă loc cu forţa şi cu trudă prin tufişul care îi înconjoară. La fel înconjoară sufletul pădurea gândurilor puterii celei potrivnice. Deci, este nevoie de multă sârguinţă şi atenţie pentru (a putea) cineva să distingă cugetele străine ale puterii celei potrivnice".[90]

Ceea ce este mai trist este că în zilele noastre expresia de *a merge cu valul* este din ce în ce mai aplicată şi pusă în practică. Oamenii sunt unii care nu vor să se opună prea mult influenţelor nefaste din exterior. Aşa se face că se nasc cele mai multe crize. Am spus că sunt crize care vin din interiorul nostru dar evident că sunt crize care la fel de bine sunt produsul celor din jur.

Trebuie să ştim că un fel de criză este şi cel al *șantajului sentimental*. Ce este şantajul sentimental? Este acel moment în care persoana iubită se foloseşte de sentimentele noastre pentru a obţine mai multe lucruri sau bunuri de la noi. De exemplu între tineri acest lucru are destul de des. Sunt băieţi care vor să se culce cu prietenele lor şi când acestea refuză ei le reproşează că nu au iubire adevărată în relaţia lor fiindcă dacă ar avea ar accepta să facă sex.[91]

Este clar că pentru unii este cumva imposibil de reconciliat cum este posibil ca pronia (purtarea de grijă) a lui Dumnezeu să se reconcilieze cu crizele care vin în viaţa noastră?

Acest lucru este posibil să fie reconciliat dacă ne dăm seama că viaţa de aici nu este raiul. În rai se înţelege că nu mai sus

- probleme,
- dificultăţi
- şi crize.

---

[88] Sf. Macarie Egipteanul, Cele cincizeci de omilii duhovniceşti, omilia L, 3, în PSB, voi. 34, p. 281.

[89] A se vedea Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre mărginita putere a diavolului* (Bucureşti, 2014).

[90] Sf. Macarie Egipteanul, Cele cincizeci de omilii duhovniceşti, omilia L, 3, în PSB, voi. 34, p. 122.

[91] Susan Forward, *Şantajul sentimental. Cum să te aperi când alţi oameni folosesc frica, obligaţia şi vina ca să te manipuleze* (Bucureşti, 2008).

Crizele sunt unele care după cum am spus nu trebuie să fie privite pesimist şi negativ. Ele nu sunt un capăt de drum ci de multe ori numai un început. Crizele sunt unele care certifică faptul că avem nevoie de

- ajutorul
- şi mila

lui Dumnezeu.[92]

Despre faptul că avem nevoie de lumina lui Dumnezeu în viaţa noastră Sfântul Macarie Egipteanul spunea cât se poate de frumos: „(se spune) că o văduvă, pierzând o drahmă, a aprins mai întâi o făclie, apoi a făcut ordine în casă. Fiind ordine în casă şi făclia fiind aprinsă, s-a găsit şi drahma, care era acoperită de pământ, de praf şi murdărie. (Tot aşa) şi acum: sufletul nu poate, singur, să găsească şi să deosebească gândurile proprii (de cele insuflate de cel rău). Abia atunci când este aprinsă lumina divină, care luminează casa cea întunecată, abia atunci vede cum gândurile sale sunt îngropate în noroiul şi murdăria păcatului. Răsărind soarele, iar sufletul văzând pierzarea în care se află, începe să recheme cugetele amestecate în gunoi şi murdărie. Pentru că, încălcând porunca, sufletul a pierdut chipul care se afla în el".[93]

Criza nu trebuie să fie privită cu frică ci mai multe ca o oportunitate. Ce fel de oportunitate? Este vorba de o ocazia de a devenii

- mai buni,
- mai maturi,
- mai perspicace
- şi mai plini de încredere în Dumnezeu.

Suntem unii care ştim teoretic că Dumnezeu ne ajută dar de multe ori viaţa noastră decurge cumva din inerţie şi nu simţim ajutorul lui Dumnezeu sau mai bine spus că avem nevoie de ajutorul lui Dumnezeu.

Este evident că sunt mulţi care atunci când se confruntă cu o criză în viaţa lor tind să se vadă

- singuri,
- părăsiţi,
- fără ajutor
- şi lipsiţi de orice sprijin.

Ei uită că spre deosebire de noi, Dumnezeu nu ne părăseşte la greu. Ca să evităm crizele din viaţa noastră trebuie să fim foarte atenţi cu gândurile. Aceasta fiindcă prin ele pătrunde răutatea în noi. Sfântul Ioan Casian spunea în acest sens: „de îndată ce în inima noastră a pătruns vreun gând, sau ni s-a comunicat vreo învăţătură, trebuie să cercetăm cu toată atenţia dacă acestea au fost purificate în acel foc divin şi ceresc al Duhului Sfânt, sau dacă e vreo superstiţie iudaică, dacă nu cumva ele coboară din îngâmfarea filosofiei acestei lumi, arătând numai la suprafaţă a fi demne de cinstire. Vom putea îndeplini această cerinţă, dacă vom urma acele cuvinte apostolice: Nu vă încredeţi în orice duh, ci cercetaţi dacă duhurile sunt de la Dumnezeu"[94]

O poveste bizantină despre pronia lui Dumnezeu ne spune că în Constantinopol era un bijutier are avea obiceiul ca mai după toate discuţiile să spună: că mare-i Dumnezeu. Vorba despre acest bijutier a ajuns şi la împăratul Leon care domnea în acea vreme în Bizanţ. Ca să testeze credinţa bijutierului împăratul Leon s-a îmbrăcat în civil şi a luat un inel cu o piatră preţioasă şi s-a dus şi l-a dat pentru lustruire bijutierului nostru. Când acesta nu a fost atent a scos piatra pe care mai apoi a aruncat-o mai apoi în mare. Mai apoi când soţia bijutierului a văzut că piatra preţioasă lipseşte a început să dispere. Bijutierul era liniştit şi tot spunea că mare-i Dumnezeu. Soţia s-a dus la piaţă să cumpere peşte. Când a venit acasă şi a tăiat unul din peşti a găsit o piatră preţioasă în burta peştelui. I-a arătat-o bijutierului care spus că aceasta este piatra lipsă şi evident că mare-o Dumnezeu. Venit după trei zile să îşi recupereze inelul împăratul Leon a rămas mult să vadă că piatra preţioasă pe care a aruncat-o în mare este la locul ei.[95]

Se poate vedea din întâmplarea de mai sus că Dumnezeu nu este indiferent faţă de

- crizele,
- problemele,
- dificultăţile
- încercările

prin care trecem.

---

[92] A se vedea Radu Teodorescu, *Doamne miluieşte sau teologiei milei lui Dumnezeu Tatăl* (Cugir, 2020).

[93] Sf. Macarie Egipteanul, *Cele cincizeci de omilii duhovniceşti*, omilia XI, 4, în PSB, voi. 34, p. 136.

[94] Sf. Ioan Casian, Convorbiri duhovniceşti, Partea I, „întâia convorbire cu părintele Moise", Cap. XX, 2, în PSB, voi. 57, p. 322.

[95] A se vedea Ilie Cleopa, *Ne vorbeşte părintele Cleopa* vol. 3 (Sihăstria, 2001).

Trebuie să fie persoane care să ne dăm seama că nu există criză care să nu aibă una sau mai multe soluţii. Ceea ce este trist este că fiindcă ajung să dea peste o criză mai mulţi se pierd şi nu mai ştiu ce să facă. Este ca şi cum ar fi paralizaţi. Criza nu este dincolo de voia şi puterea lui Dumnezeu.

Omul de azi este o persoană care cel mai multe vede o criză numai când îi lipsesc bunurile materiale. Adevărul este că sunt lucruri mai presus de bunurile materiale. Păcatul este o criză morală şi nu prea ţine de bunurile materiale.

Iată ce spunea Sfântul Vasile cel Mare în acest sens: *„Întrebarea 26:* Toate, chiar şi cele mai ascunse ale inimii, trebuie să le descoperi proistosului?

Răspuns: Fiecare dintre cei supuşi dacă vrea, cu adevărat, să facă progres însemnat şi să ducă o viaţă corespunzătoare poruncilor Domnului nostru Iisus Hristos, trebuie să nu păstreze secretă, în sine, nici o mişcare a sufletului său şi să nu spună niciun cuvânt fără să-l fi cercetat cu atenţie; ci să-şi deschidă tainele inimii lui acelora dintre fraţi care sunt încredinţaţi să poarte grija cu iubire şi compasiune de cei bolnavi. Căci aşa se va întări ceea ce este lăudabil, răul se va învrednici de vindecarea corespunzătoare; iar din această exercitare reciprocă, prin progres treptat, vom câştiga desăvârşirea”.[96]

Este clar că există o categorie de oameni care sunt aşa de orbi pentru care nu există prea multe crize morale. Pentru ei lucruri grave cum sunt

- homosexualitatea,
- lesbianismul,
- prostituţia,
- consumul de droguri,
- violenţa socială
- sau şantajul

nu sunt mari probleme.[97]

Nu trebuie să credem că indiferent ce am face şi prin orice criză am trece în cele din urmă ea se va întoarce în binecuvântare. Crizele se transformă în binecuvântare numai dacă

- le luăm în serios,
- ne concentrăm la ele,
- ne punem mintea la contribuţie

şi în cele din urmă le depăşim.

Sfântul Ioan Casian era de părere că de mare folos este să ne consultăm cu cei bătrâni când suntem într-o anumită criză fiindcă ei ne pot fi de mare folos: „toate pornirile noastre trebuiesc destăinuite fără nici o acoperire bătrânilor, care sunt leacuri pentru rănile noastre prin exemplul vieţii lor. În ei vom găsi sprijin şi ajutor sufletesc, dacă nu vom încerca să stricăm totul prin judecata şi trufia noastră.

Atât este de plăcută lui Dumnezeu şi potrivită voinţei sale această învăţătură, încât o găsim menţionată, nu fără folos, şi în Sfânta Scriptură. Astfel, Domnul n-a voit să-i împărtăşească tânărului Samuel prin convorbire directă învăţăturile dumnezeieşti şi a recurs la îndrumarea unui bătrân care, deşi nu spunea întotdeauna lucruri plăcute lui Dumnezeu, era totuşi un bătrân, şi de la acesta a socotit că trebuie să primească tânărul învăţătură, pentru ca acela care era chemat la o îndatorire divină, deprinzându-se cu ascultarea faţă de bătrâni, să înveţe umilinţa şi să dea el însuşi celor mai tineri exemplu de supunere.

Hristos chemând pe Pavel şi vorbindu-i El însuşi, deşi putea să-i arate pe dată calea desăvârşirii, a socotit că e mai bine să-l trimită la Anania şi i-a poruncit să afle de la acesta calea adevărului, zicând: Scoală şi intră în cetate, şi ţi se va spune ce trebuie să faci. L-a trimis astfel la un bătrân, socotind că se poate forma mai mult prin învăţătura acestuia decât prin a sa, ca nu cumva ceea ce s-ar fi făcut bine cu Pavel să fie dat urmaşilor exemplu rău de înţelegere greşită, ca fiecare adică să fie convins că trebuie să primească învăţătura mai bine direct de la Dumnezeu, decât să se formeze sub îndrumarea celor bătrâni”.[98]

Ceea ce este mai trist este că de foarte puţine ori oamenii de azi fac apel la

- experienţa
- îndrumarea
- şi sfatul

celor bătrâni.

---

[96] Sf. Vasile cel Mare, *Regulile mari,* Cap. II, î. 26, în *PSB,* voi. 18, p. 263.

[97] A se vedea Ştefan Iloaie, *Relativizarea valorilor morale. Tendinţele eticii postmoderne şi morala creştină* (Cluj-Napoca, 2009).

[98] Sf. Ioan Casian, Convorbiri duhovniceşti, Partea I, „A doua convorbire cu părintele Moise” Cap. XIII, 12, Cap. XIV, Cap. XV, 1, în PSB, voi. 57, pp. 339-340.

Există o tendință adâncă a societății noastre actuale de a îi considera pe bătrâni ca un fel de baterie care odată folosită tot ceea ce mai rămâne de făcut este să fie aruncată la gunoi.

Origen mergând pe linia psalmistului David era cât se poate de tranşant cu gândurile şi intenţiile rele din viaţa noastră: „(...) *fiică a Babilonului, ticăloasa! Fericit este cel ce-ţi va răsplăti ţie fapta ta, pe care ai făcut-o nouă. Fericit este cel ce va apuca şi va lovi pruncii tăi de piatră.* Pruncii Babilonului care însemnează dezbinare sunt gândurile tulburi şi tulburătoare ale păcatelor care se nasc şi cresc în suflete. Ca să te faci stăpân pe ele şi să izbeşti capetele lor de tăria şi siguranța Logosului dumnezeiesc, însemnează să loveşti pe pruncii Babilonului de piatră, iar în felul acesta să devii fericit".[99]

Doi contabili discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- De ce unii oameni sunt ca hipnotizați când vine vorba de bani?
- Adică?
- Nu vezi că sunt oameni care sunt dispuşi să ucidă pentru bani?
- Nu numai că sunt dispuşi dar chiar o fac.
- Aşa este.
- Cred că ştiu răspunsul.
- Păi spune-mi-l şi mie.
- Tu de Mamona ai auzit?
- Mamona?
- Da.
- Nu.
- Rău faci.
- De ce?
- Iisus spune clar în Noul Testament că există un diavol la iubirii de arginți.
- Mamona?
- Vezi că te-ai prins.
- Nu ştiam.
- Citeşte Noul Testament şi vezi găsii.
- Te cred pe cuvânt.
- Asta ca să nu mai citeşti Noul Testament?
- Este destul de mult de citit.
- Deci Mamona îi face pe unii să vadă în viață numai banii.
- Şi nimic altceva nu?
- Da.
- Rău.
- Sigur că este rău.
- Şi eu de multe ori mă simt atras de bani.
- Trebuie să fi tare.
- Şi care să fie atitudinea noastră față de bani.
- Una normală.
- Banii au şi ei valoarea lor dar nu sunt mai presus de viaţa umană.
- Nu ştiu ce să spun.
- De ce?
- Totuşi banii sunt importanți.
- Sunt lucruri mult mai importante decât banii.
- Cum ar fi?
- Dumnezeu.
- Asta da şi mai ce?
- O să îți spun.
- Chiar te rog.
- Este vorba de o întâmplare pe care am auzit-o mai recent.
- Despre cine?

[99] Origen, *Contra lui Celsus,* Cartea a VII-a, Cap. XXII, în PSB, voi. 9, p. 461.

- Despre împăratul Alexandru Macedon.
- Am auzit de el.
- Se spune că pe vremea lui Alexandru Macedon un soldat conducea un asin pe care era încărcat tezaurul regesc.
- Înțeleg.
- Ei bine tezaurul era destul de mare.
- Îmi dau seama.
- Alexandru cel Mare era destul de bogat.
- Şi?
- Soldatului i s-a făcut milă de bietul asin care ducea o greutate aşa de mare.
- Şi ce a făcut?
- A luat câțiva săculețe cu taleri şi le-a pus pe umeri.
- Ca să îl uşureze pe asin?
- Da.
- Un gest frumos.
- Aşa este.
- Și?
- Ei bine împăratul Alexandru a văzut ce a făcut el.
- Da?
- Da.
- Și?
- S-a dus la soldatul cu pricina şi i-a spus.
- Ce?
- Brav luptător, sacii care din milă i-ai ridicat de pe spinarea asinului, să fie ai tăi, ești vrednic ca să-i posezi.
- Aşa generos era Alexandru?
- Se pare că da.
- Frumos.
- Și mai este ceva.
- Ce?
- Alexandru era păgân.
- Și totuşi era milostiv nu?
- Da.
- Cu cât mai mult nu trebuie să fim milostivi noi creştinii nu?
- Da.
- Vezi că am prins tâlcul.
- Mă bucur.
- Da sunt de acord banii nu au o valoare în sine ci sunt mai mult un bun de tranzacție.
- Aşa este.
- Deci nu se cuvine să ne alipim prea mult de ei?
- Da.
- Îmi aduc aminte că şi Moliere a scris o pisă de teatru intitulată Avarul.
- Mai nou s-a ecranizat.
- Da?
- Da.
- Nu ştiam.
- Avariția este periculoasă.
- Da fiindcă în face pe om să nu mai judece rațional.
- Aşa este.
- Discuția cu tine mi-a lămurit mai multe lucruri.
- Mă bucur.
- A fost plăcut să împărtăşim aceste idei.
- Cum să nu.[100]

[100] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viața creştină* (Arad, 1929).

Crizele din viaţa noastră de cele mai multe ori au consecinţe morale şi spirituale. Aceasta fiindcă dacă nu ne raportăm la Dumnezeu ei bine crizele pot să aibă urmări neaşteptate. Cu privire la faptul că diavolul ne aruncă în mai multe crize şi greutăţi părintele Stăniloae spunea foarte frumos: „dacă diavolul a încercat să se războiască chiar şi cu Mântuitorul Hristos, fireşte, fără să reuşească să-şi atingă scopul propus, cu atât mai mult noi, simpli muritori de rând, fie şi foarte buni nevoitori, suntem o ţintă permanentă pentru vrăjmaş. Dracii, care caută pururea sufletul nostru, îl caută prin cugetări pătimaşe, ca să-l împingă la păcatul cu gândul sau la cel cu lucrul. Deci, când vor vedea că mintea nu-i primeşte, vor fi ruşinaţi. Cel ce gândeşte răul, păcătuieşte cu gândul, iar cel ce face voia diavolului şi îşi satisface poftele, păcătuieşte cu lucrul; a făptui păcatul înseamnă, deci, a păcătui cu lucrul. Din acest motiv, Sfinţii Părinţi ne îndeamnă, cu o bogăţie uriaşă de amănunte şi argumente, să prevenim păcatul prin alungarea lui încă din faza de momeală sau atac. Această momeală e venirea în minte a răului, ea neavând nici răsplată, nici ocară, pentru că noi nu am luat nici o atitudine faţă de ea şi nici nu am produs-o. Momeala e prima apariţie în conştiinţă a unei dorinţe rele. Satana ne-o trimite prin mijlocirea poftelor trupeşti, stârnind mişcarea vreunei pofte ce dormitează în subconştient. Dacă nu e înăbuşită prin reacţia noastră, această mişcare câştigă intensitate şi cu greu va mai putea fi biruită. Dacă respingem momeala chiar din clipa în care apare, am biruit. Momentul decisiv e acela în care ia atitudine cugetarea noastră. Pentru a scăpa, trebuie alungat gândul din prima clipă, pentru a nu începe să medităm asupra lui, să ne îndulcim cu perspectivele păcatului şi să se producă însoţirea, adică să nu lăsăm gândurile să ni se amestece cu ale ispititorilor vicleni. După aceasta, urmează însoţirea, adică dialogul sau convorbirea cu gândul, meditarea asupra lui, fie spre încuviinţare, fie spre lăsare. Aceasta are laudă mică când e plăcută lui Dumnezeu; la fel şi mustrare, când e rea. Suntem sfătuiţi să nu dialogăm cu diavolul căci riscăm să pierdem la dialectică, acesta fiind deosebit de iscusit în viclenii. După aceea, urmează lupta în care mintea biruie sau e biruită şi e pricină de cunună sau osândă când ajunge la faptă. Dacă medităm asupra ei şi începem să ne îndulcim cu perspectivele păcatului, s-a produs însoţirea gândurilor noastre cu cele ale diavolilor vicleni, „ne-am lipit de gândul rău, ni l-am însuşit, nu mai stă în noi străin. Prin aceasta am intrat în zona păcatului şi anevoie mai putem opri desfăşurarea până la capăt a acestui proces odată declanşat."[101]

CAPITOLUL 5

MULTIPLELE ASPECTE ALE CRIZELOR DIN LUME ŞI CUM POT ELE AFECTA VIAŢA NOASTRĂ

Sunt un anumit tip de crize pe care nu noi le facem ci ele vin peste noi din exterior. Este vorba în special de două crize de acest fel:

- crize politice
- şi crize economice.

Ceea ce se poate vedea din modul în care mas media din zilele noastre ne prezintă realitatea este că *bradul mas media este criza.*

Mai tot timpul mas media ne prezintă o realitate în criză:

- dacă bursa nu este în criză este banca naţională,
- dacă banca naţională nu este în criză este guvernul,
- dacă guvernul nu este în criză este preşedinţia,
- dacă preşedinţia nu este în criză este senatul,
- dacă senatul nu este în criză este parlamentul etc.[102]

Este clar că sunt mulţi care iubesc să vadă că alţii sunt în criză şi o dus prost în timp ce pentru ei lucrurile sunt bune şi frumoase. Ceea ce ne spunea Metodiu de Olimp este că trebuie să vedem în primul rând problemele şi gândurile care ne războiesc pe noi mai mult decât pe alţii: „gândurile, datorită păcatului care locuieşte în noi, se unesc contra noastră ca nişte câini turbaţi sau tâlhari sălbatici şi obraznici şi pornesc împotriva noastră împinşi de tiranul şi stăpânul nedreptăţii, care ne încearcă dacă suntem destul de hotărâţi a ne împotrivi lor".[103]

Crizele din lumea noastră la fel de bine sunt exploatate în funcţie de regiunea geografică. Ştim că mas media ne tot spune despre războaiele din Orientul Mijlociu. Ei bine ceea ce trebuie să ştim este că de mai multe sute de ani situaţia din acea regiune nu este roz. De la apariţia islamului ei bine se pare că Orientul Mijlociu este

---

[101] Pr. prof. Dumitru Stăniloae, *Ascetica și mistica,* Ed. Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj, 1993, p. 96).

[102] A se vedea Thomas Piketty, Seth Ackerman, *Why save bankers? And other essezy on our political and economical crisis* (Houghton Mifflin Harcourt, 2016).

[103] Metodiu de Olimp, Aglaofon sau Despre înviere, Discursul al doilea, IV, PSB, voi. 10, pp. 172-173.

tot în război. Totuşi mas media ne spune din nou şi din nou despre noi victime şi noi atentate teroriste din acea regiune. Acest lucru ajunge să creeze în privitori un sentiment de

- panică
- şi disperare

în privitori care nu mai ştiu ce să spună în faţa unei lumi atât de crude şi ostile.

Este bine să ştim că dacă tot ceea ce avem în mintea noastră sunt gânduri rele – cultivate la scară largă de mas media – ei bine în cele din urmă viaţa noastră va intra pe un punct mort. Sfântul Vasile cel Mare spunea în acest sens: „(...) este nevoie nu numai de supravegherea gândurilor, ci chiar de ferirea de a vorbi despre ele, pe cât este posibil, mai ales, acelea care - fiindu-ne apropiate - ne readuc în minte patimile şi astfel agită şi tulbură gândirea şi provoacă în suflet lupte şi războaie".[104]

De cele mai multe ori fiindcă suntem oameni de bine voim să avem o

- viziune
- şi concepţie

despre lume în care să domine

- binele
- şi frumosul.

Ei bine acest lucru se loveşte de pesimismul şi răutatea lumii din jur ca de un perete. Ne simţim descurajaţi şi de multe ori epuizaţi. Aceasta fiindcă a lupta cu răul din lume nu este uşor. Că realitatea materială ajunge să afecteze realitatea spirituală ne-o spunea tot Sfântul Vasile cel Mare: „din patimile trupului răsar gânduri negre, care se nasc în sufletele noastre".[105]

Mai nou sunt unii care constant ne ameninţă că în curând va izbucnii cine ştie ce criză globală. În această criză globală ei bine consecinţele vor fi de-a dreptul apocaliptice. Se ştie de cazul unui lustragiu de păpuci că stând în faţa unei clădiri de birouri făcea bani frumoşi. La un moment dat din clădire a venit un domn care i-a spus că va venii o mare criză şi această criză îl va afecta şi pe el. Lustragiul s-a speriat şi a început să folosească cremă de păpuci mai de proastă calitate şi mai puţină. La fel de bine fiindcă era preocupat de criză nu mai era la fel de amabil cu clienţii lui. Timpul a trecut şi criza nu a mai dat peste el dar ceea ce a putut vedea este că clienţii lui s-au împuţinat din pricina serviciilor sale de proastă calitate.

De ce să nu spunem că şi noi suntem în această situaţie de mai multe ori? Ni se spune în mas media (TV, radio, internet, etc) că mai multe crize o să vină care vor aduce automat

- o creştere a preţurilor
- şi o deprecieze a standardelor de viaţă

şi totuşi când criza vine lucrurile nu sunt chiar atât de grave.

Ceea ce este clar este că ce jurul nostru nu prea gândesc raţional. S-a şi spus că nu este bine să te laşi condus se spiritul gloatei.[106]

Cu privire la cum diavolul ne poate arunca în

- frică,
- disperare
- şi depresie

Sfântul Vasile cel Mare spunea: „există două chipuri potrivit cărora cugetele rele provoacă tulburări în gândurile bune: sau sufletul din cauza propriei lui neglijenţe se înşeală cu privire la lucrurile care nu se cuvin şi se gândeşte la lucruri neraţionale, sau diavolul se străduieşte cu vrăjmaşii săi să-i inspire cu orice chip în minte lucruri neraţionale şi s-o îndepărteze de la contemplarea şi de la cugetarea lucrurilor lăudabile. Aşadar, când sufletul lasă în nelucrare concentrarea şi intensitatea gândirii şi doreşte cele ce se întâmplă să-i iasă în cale, atunci gândul este purtat către lucrurile pe care şi le reaminteşte fără o ordine şi cunoaştere corespunzătoare, şi preocupându-se mai mult cu acestea trece de la rătăciri la rătăciri mai mari şi de multe ori prin gânduri către cele ruşinoase şi necuviincioase în cele din urmă se distruge".[107]

Ceea ce se poate vedea din modul în care se manifestă lumea din jurul nostru este că omul dacă vrea să o ducă din rău în mai rău nu trebuie decât să se lase condus de gura lumii. Aceasta fiindcă se poate vedea din viaţa noastră că preponderenţa omului spre rău este mult mai mare decât dispoziţia lui spre bine.

---

[104] Sf. Vasile cel Mare, Constituţiile ascetice, Cap. III, I, în PSB, voi. 18, p. 480.
[105] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi,* Omilia la Psalmul I, V, în *PSB,* voi. 17, p. 189.
[106] A se vedea Gustave Le Bon, *Psihologia mulţimilor* (Multimedia Publishing, 2018).
[107] Sf. Vasile cel Mare, *Constituţiile ascetice,* Cap. XVII, I, în *PSB,* voi. 18, p. 499.

La fel de bine sunt oameni care trăiesc cu iluzia că va fi mai bine dar nu ştiu nici ei cum. Sunt ţări care au fost rupte în bucăţi de alţii şi tot speră că ele se vor reîntregii din nou dar din nefericire nu o fac. Iată ce spunea în acest sens gânditorul Mihai Cristea: „mulţi, tot mai mulţi oameni din zilele noastre nu ştiu, nu mai ştiu să spună exact cine sunt, ce sunt. De ce? Pentru că în zilele societăţii obiectelor şi imaginilor posedate sau idolatrizate - pe undeva acelaşi lucru - *a fi* a intrat într-o mare criză. De fapt, aceasta înseamnă că întreaga existenţă a lumii oamenilor şi a naturii care-i înconjoară a intrat în criză, iată criza care le naşte pe toate celelalte:

A fi al omului despărţit de Părintele său cel Ceresc (*Singurul care este prin Sine*) se transformă pe rând în *a avea, a poseda, a fi posedat*, până la nebunia de *a nu mai fi nimic* - confuzie şi uitare, suferinţă şi nebunie. Aceasta se întâmplă când omul alege *nimicul.*

În fond, identitatea este chipul omului aşa cum acesta se înţelege pe sine însuşi, acela sub care este cunoscut de ceilalţi oameni. Identitatea este dată prin naştere, dar se şi şlefuieşte la trecerea prin lume.

Părinţii, fraţii, prietenii cei mai buni, comunitatea în care trăim, limba pe care o vorbim, modelele care ne atrag şi, mai presus de toate, Dumnezeul la care ne închinăm (sau nu) contribuie la formarea identităţii noastre. Cel puţin aşa s-au petrecut lucrurile până la apariţia televizorului. Dintotdeauna oamenii au avut o identitate stabilă pe tot parcursul vieţii, peste care se adaugă un fel de a fi care, odată cu trecerea anilor, se schimbă potrivit experienţei, păcatelor sau virtuţilor dobândite."[108]

Este evident că în lumea noastră sunt mai mulţi care au o mentalitate bolnavă şi care ajung să perpetueze criza prin toate mijlocele:

- mas media,
- politice,
- economice
- sau juridice.

Criza după cum ne putem da seama nu are un rol:

- major,
- esenţial
- şi central

în viaţa unui om. Ei bine sunt unii care fiindcă sunt persoane cu susul în jos ajung să ne facă să vedem realitatea lumii din jur ca o criză permanentă. Ei sunt oameni bolnavi care vor să îi îmbolnăvească şi pe cei din jur.

Ei bine într-o astfel de lume în care se găsesc mai multe mentalităţi bolnave care promovează crima pentru alţii şi nu pentru sine credinţa în Dumnezeu este un fel de *element surpriză.* Origen spunea în acest sens: „(...) dacă cineva e mai nerăbdător şi doreşte explicaţii mai amănunţite, acela să vină cu noi şi să asculte el pe sfântul Pavel, care, căutând să pătrundă adâncurile înţelepciunii şi cunoaşterii dumnezeieşti (I Cor. 2, 10), invocând ajutorul Duhului Sfânt, Care pătrunde până în adâncurile lui Dumnezeu, dar, nefiind în stare să ajungă până la capăt şi să se împărtăşească - aşa zicând - de o cunoaştere deplină, îşi pierde parcă nădejdea de a ajunge la capăt şi strigă plin de mirare: „ O, adâncul bogăţiilor de înţelepciune şi de cunoaştere a lui Dumnezeu! " (Rom. 11, 33). Şi copleşit de deznădejdea de a ajunge până la cunoaşterea din urmă, în această exclamare îşi dă seama de adevărul acestor cuvinte zicând: „ cât sunt de necercetate judecăţile Lui şi cât de nepătrunse, căile Lui! " într-adevăr, el nu zice că e greu să poţi înţelege judecăţile lui Dumnezeu, ci că aici nu poţi face absolut nimic şi nu zice că e greu să pătrunzi căile Lui, ci că nu le poţi pătrunde deloc. Sigur că ai putea merge şi mai departe în cercetarea aceasta, înaintând tot mai adânc în cunoaştere, dacă se face apel la ajutorul harului lui Dumnezeu care luminează mintea."[109]

Există o altă categorie de oameni care vor să tragă atenţia lor în mas media pentru faptul că ei sunt în criză. Aceşti oameni

- se plâng,
- se văicăresc,
- cer mila publică
- şi ajung să cerşească lacrimi de la cei din jur.

Trebuie să ştim că aceasta este o atitudine patetică de care trebuie să ne ferim. Aceşti oameni suferă de complexul de victimizare.[110]

Victimizarea nu este în nici un fel o soluţie la crizele prin care trecem. Ceea ce trebuie să facem este să ne dăm seama că Dumnezeu este cu noi – după cum spunea Sfântul proroc Isaia – şi trebuie să ieşim singuri din

---

[108] Mihai Cristea, *Când omul nu mai conştientizează că este om... - Familia Ortodoxă*, nr. 5, 2010, p. 3.
[109] Origen, Despre principii, Cartea a IV-a, 3, XIV, în PSB, voi. 8, pp. 294-295).
[110] A se vedea Vivek Ramaswamy, *Nation of victims: identity politics, the death of merit and the path back to excellence* (Center Street, 2022).

aceste crize. În acest sens Sfântul Vasile cel Mare era cât se poate de concludent: „adu-ţi aminte că judecăţile lui Dumnezeu sunt adânci; şi pentru că sunt închise în vistieriile cele dumnezeieşti, nu pot fi înţelese de oricine."[111]

Mari promotori ai crizelor

- globale
- şi mondiale

sunt unii care ne prezintă o lume deistă, adică o lume în care Dumnezeu este absent şi în care El nu mai este preocupat de ceea ce are loc cu noi ci suntem cumva lăsaţi de izbelişte. Se poate vedea cât de departe pot să meargă lucrurile.

Doi moralişti discutau într-o zi.

- Mă miră cât de inventivi suntem noi oamenii pentru a ne justifica păcatele.
- Adică?
- Ai văzut vre-un om să recunoască sincer că a greşit atunci când a greşit?
- Mai rar.
- Da, ne ascundem.
- Este veche problema.
- De ce?
- Primii oameni s-au ascuns de Dumnezeu după ce au păcătuit.
- A da, Adam şi Eva.
- Aşa este.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Oamenii de azi nu vor să recunoască criza morală.
- În ce sens?
- Ni se spune că fiecare este responsabil de ce face în viaţa proprie.
- Şi nu este aşa?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă oamenii devin cât atenţi cu cei din jur când ei se ridică pe plan social.
- Este şi aceasta o formă de ipocrizie.
- Şi de fariseism.
- Aşa este.
- Şi ce este de făcut?
- Să ne dăm seama că crizele morale ale lumii ne privesc pe toţi.
- Aşa este.
- Mă bucur că eşti de acord.
- Cum să nu fiu?
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Trebuie să fim mai îngăduitori.
- În ce sens?
- Vrem să ni se arate îngăduinţă fără să o arătăm noi celor din jur.
- Nu înţeleg.
- Te voi face să înţelegi.
- Bine.
- Şi Iisus a vorbit despre acest lucru.
- Parcă îmi aduc aminte ceva.
- Dar eu am să îţi spun altceva.
- O întâmplare adevărată.
- De unde?
- Din istorie.
- Ce istorie?
- Istoria Imperiului Roman.
- Te ascult.

---

[111] Sf. Vasile cel Mare, Omilii la Psalmi, Omilia la Psalmul XXXII, V, în PSB, voi. 17, p. 253.

- Împăratul Gallenus avea o soție care iubea bijuteriile.
- Frumos.
- Ei bine într-o zi a cumpărat un şir de perle care s-au dovedit a fi false.
- Şi ce a făcut?
- S-a dus la împărat.
- Am să vorbesc ceva cu tine.
- Ce iubirea mea?
- Am cumpărat un şir de perle.
- Mai bine spus un nou şir de perle.
- Da aşa este.
- Şi?
- Sunt false.
- False?
- Da.
- Şi dacă sunt false de ce le-ai mai cumpărat?
- Nu înțelegi?
- Ce să înțeleg.
- Am fost înşelată.
- Şi vrei să fac eu?
- Să îl arestezi pe vinovat şi să îi dai cea mai cruntă pedeapsă.
- Împăratul Gallenus a stat puțin pe gânduri după care a spus.
- Ce?
- Bine, îți voi face dreptate.
- Foarte bine.
- Mincinosul va fi pedepsit în cel mai groaznic fel.
- Cum?
- Va fi aruncat la animale sălbatice.
- Îți mulțumesc.
- Şi a urmat?
- A fost prins mincinosul.
- Şi?
- A fost aruncat într-o arenă romană pentru a sfârşii sfâşiat de animale sălbatice.
- Ce crud.
- Aşa este.
- Şi?
- Toată lumea se aştepta ca un leu fioros să iese în arenă.
- Şi ce a ieşit?
- A ieşit o capră.
- O capră?
- Da.
- De ce?
- Împăratul Gallenus a ridicat vocea şi a spus.
- Ce?
- Acest om a comis o înşelăciune deci trebuia înşelat în acelaşi fel; aşteptând moarte, să i-se dea viață.
- Hahaha.
- Da este comic.
- Gallenus era milostiv.
- Aşa se pare.
- Deci morale este că nu trebuie să fim cruzi?
- Da.
- Aşa este.
- Mă bucur că am avut această conversație.
- Şi eu.[112]

[112] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viața creştină* (Arad, 1929).

Este bine să ştim că nu putem cere înţelegere de la cei din jur dacă noi nu o oferim. Trebuie să fim înţelegători cu cei care trec prin crize fiindcă şi el vor fi la fel cum noi când şi noi trecem prin mai multe crize. Criza nu trebuie să fie un brand al nostru fiindcă în acest mod în cele din urmă vom fi daţi înapoi de semenii noştri. Trebuie să ne bazăm mai mult pe logica lui Dumnezeu decât pe logica lumii. Sfântul Ioan Gură de Aur spunea în acest sens: „(...) Pavel, omul acesta atât de mare şi atât de valoros, a spus că judecăţile Lui, adică rânduielile şi conducerea Lui, sunt cu neputinţă de cercetat, şi n-a spus neînţelese, ci cu neputinţă de cercetat, că nu primeşte nici cercetare să fie, iar urma căilor Lui spune el că este de negăsit - că numeşte căi hotărârile şi poruncile Lui..."[113]

Ceea ce se poate vedea este că sunt unii în mas media care cultivă în mod sistematic crizele. Aceasta fiindcă oamenii vor să iese din crize şi când află că sunt în criză vor face mult rating la emisiunile care abordează problema crizelor.

Crizele sunt lucruri care apar în viaţa noastră şi ne pun la încercare dar nu trebuie să uităm că Dumnezeu este sus şi ne va ajuta să trecem prin ele dacă suntem cu adevărat credincioşi. Tot ceea ce trebuie să facem este

- să ne punem mintea la lucru
- şi să cerem ajutorul lui Dumnezeu în rugăciune.

Crizele nu sunt pietre de poticnire în viaţa noastră ci mai mult momente în care trebuie să ne reevaluăm

- viaţa
- şi existenţa

în spre ceva nou.

Criza este la fel o modalitate de a ne readapta la noile circumstanţe ale vieţii. Sfântul Ioan Gură de Aur era de părere că nu se cuvine să cercetăm modul în care lucrează Dumnezeu în lume şi în viaţa noastră: „când lucrează Dumnezeu ceva, nu încerca, iubite, să cercetezi cu mintea ta omenească cele făcute de El! Faptele Lui depăşesc înţelegerea noastră, iar mintea omenească nicicând nu va putea să le cuprindă sau să înţeleagă pricina celor create de El."[114]

Criza trebuie să ne dăm seama că nu este numai subiectul moralei şi psihologiei creştine ci la fel de bine şi al literaturii. Sunt mai multe mari romane ale lumii care au ca centrul de descriere criza umană. Ştim astfel că Iliada şi Odiseea lui Homer au de fapt în centrul o criză: este criza războiului din Troia la care trebuie să participe Ulise. Ulise merge şi luptă la Troia şi vrea să se întoarcă înapoi în insula lui Itaca unde era rege. El trece printr-un periplu de

- aventuri
- şi evenimente nefericite

care îl vor aduce acasă după 18 ani de peregrinare pe mare.

Ei bine se poate vedea că în cele din urmă marea criză din viaţa lui Ulise se termină bine. Sunt în literatură şi crize care se termină prost. Romeo şi Julieta a lui Shakespeare se termină prost din nefericire şi cu toţii ştim de ce. Romeo şi Julieta sunt doi tineri proveniţi din familii rivale care se îndrăgostesc unul de altul. Îşi dau seama că iubirea lor este imposibilă şi în cele din urmă aleg să se sinucidă. Avem aici o criză care se termină prost.

În literatura română se poate spune că o situaţie de criză avem în O scrisoare pierdută a lui I. L. Caragiale. Aceasta fiindcă într-un oraş de provincie o scrisoare de amor ajunge pe mâinile lui cui nu trebuie: parvenitul Nae Caţavencu. Aceasta este criza. Ei bine toată piesa de teatru se învârte în jurul rezolvării acestei criza a scrisorii de dragoste dintre Zoiţica şi prefectul Tipătescu.

Sunt mai mulţi care sunt cât se poate de sceptici de cum Dumnezeu ne poate scoate din crizele vieţii care par de multe ori fără ieşire. Sfântul Macarie Egipteanul ne avertiza în acest sens: „ai putut să-ţi cunoşti sufletul, de când te-ai născut şi până acum? (Dacă da), atunci spune-mi ce gânduri ţi-au încolţit în minte, de dimineaţa până seara! Spune-mi gândurile tale din cursul a trei zile. Desigur, nu poţi acest lucru. Iar dacă gândurile sufletului tău nu le poţi cuprinde, cum vei putea cuprinde cugetele şi gândirea lui Dumnezeu?"[115]

Viziunea creştin ortodoxă este că crizele din viaţa noastră sunt

- pedagogice
- şi educaţionale.

Ele sunt menită să ne facă să ne adaptăm noilor realităţi ale vieţii. De ce? Fiindcă ştim că viaţa este în continuă schimbare.

---

[113] Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Facere, Omilia IV, V, în PSB, vol. 21, p. 63.
[114] Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Facere, Omilia XXV, IV, în PSB, vol. 21, p. 310.
[115] Sf. Macarie Egipteanul, Cele cincizeci de omilii duhovniceşti, Omilia XII, 11, în PSB, voi. 34, pp. 145-146.

Prin urmare criza nu este un capăt de drum ci un nou început. Spunem acest lucru fiindcă cei mai mulţi dintre noi când trecem prin crize vedem numai partea negativă a crizei şi uităm că sunt şi părţi pozitive în ea. Aceste părţi trebuie să le avem în vedere. Criza este o încercare şi o ispită din care ieşim

- mai întăriţi
- şi mai fortificaţi

în credinţa în Dumnezeu.

Cu privire la modul cum Dumnezeu lucrează Sfântul Chiril al Alexandriei spunea: „căci, precum nimeni nu va şti ce este Dumnezeu după fire, dar e îndreptăţit să creadă că este şi răsplăteşte celor ce-L caută, aşa va ignora modul celor săvârşite de El, lăsând primirea lor pe seama credinţei şi recunoscând că Dumnezeu, Cel mai presus de toţi, poate toate, primind pentru o astfel de bună judecată o răsplată de nedispreţuit. Voind Stăpânul tuturor să ne purtăm astfel, zice prin proorocul Isaia: Nu sunt sfaturile Mele ca sfaturile voastre, nici căile Mele ca ale voastre, zice Domnul,ci pe cât de departe e cerul de pământ, pe atât sunt de departe căile Mele de căile voastre şi cugetările Mele, de cugetarea voastră (Is. 55, 8-9). Iar Cel ce e atât de mult mai presus de noi, cum nu va şi lucra în chip minunat şi nu va întrece înţelegerea noastră?

Dar aş voi să exprim şi un gând mai uşor de înţeles, precum socotesc, despre acestea. Cei preocupaţi în viaţa aceasta de ştiinţa numită mecanică declară de multe ori că izbăvesc lucruri mari, dar metoda actelor lor scapă minţii ascultătorilor înainte de-a le vedea, dar, gândind la meşteşugul lor, le admit prin credinţă înainte de-a le experia, evitând să-i contrazică. Cum, deci, va zice cineva, n-ar fi împovăraţi de vini grele cei ce îndrăznesc să necinstească prin necredinţă pe Dumnezeu, pe Cel mai bun Meşter în toate?”[116]

Cu Dumnezeu în spatele nostru şi ca ajutor trebuie să ne dăm seama că în nici un fel nu vom ajunge să ne pripim când crizele vin în viaţa noastră. Criza este o încercare pe care trebuie să ştim că şi păgânii au avut-o în vedere. Mitologia antică şi ea a avut în centru criza şi mitul eroului salvator care trece prin mai multe încercări – crize – pentru ca în cele din urmă să ajungă la liman. „Tezeu s-a alăturat unui grup de tineri atenieni care urmau să fie oferiți ca jertfă Minotaurului, pe care apoi l-a ucis vitejește. După aceea a reușit să găsească ieșirea din labirint folosind un fir pe care i-l dăruise fiica regelui Minos, Ariadna. Din păcate, la întoarcerea sa în Atena, a uitat să ridice pe catargul corăbiei o pânză albă, așa cum îi promisese tatălui său, regele Egeu, în caz că se va întoarce teafăr și nevătămat. Văzând o pânză neagră ridicată pe catargul corăbiei și presupunând că Tezeu a murit, Egeu s-a aruncat de pe stânci în valurile mării, care de atunci a căpătat numele de Marea Egee.

Tezeu este celebru și pentru isprăvile făcute în drum spre cetatea Atena. Acesta a ucis monștri și tâlhari precum: uriașul Perifete (fiul lui Hefaistos), uriașul Sinis, tâlharul Sciron, regele tiran Cercion (al cetatii Eleusis), scroafa ucigașă din miazănoapte și Procust. ”[117]

Eroul mitic care trece prin mai multe încercări şi crize este un subiect pe care cinematograful ni l-a pus în vedere de mai multe ori. Stăpânul inelelor a lui Tolkein – mai nou şi ecranizat – ni-l pune în faţă pe Frodo şi magul Gandalf care trebuie să ducă un inel cu puteri magice într-un ţinut îndepărtat unde să fie aruncat într-un râu de foc pentru a fi distrus şi a scăpa lumea de posibilele lui puteri malefice.

La fel de bine poate unul dintre cele mai cunoscute seriale şi ulterior filme ştiinţifico-fantastice este seria Star Trek în care membrii unei navete spaţial călătoresc print-un univers populat cu mai multe specii de locuitori. Membrii lui Enterprise trec prin mai multe aventuri care de cele mai multe ori devin crize şi în cele din urmă ajung la liman.[118]

Este clar că nu numai în mit şi literatură eroul salvator care trece prin mai multe crize are un adevărat cult în lumea contemporană. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că lumea iubeşte eroul care trece prin mai multe crize. Sunt în acest sens mai multe spectacole de gen reality-show în care concurenţii trebuie să facă faţă mai multor încercări şi la mai multe probe. Unul dintre cele mai recente show-uri de acest fel este poate Survivor (Supravieţuitorul) în care aflaţi undeva în junglă concurenţii trec printr-un adevărat test de supravieţuire

- psihică
- şi fizică.

Crizele din viaţa noastră trebuie să fie unele care să ne facă mai maturi şi mai responsabili fiindcă se poate vedea din jurul nostru că aceste lucruri de mai multe ori lipsesc din viaţa şi din societatea noastră.

Crizele sunt unele care ne putem da seama că sunt pentru noi o provocare. Aceasta fiindcă şi la nivel de credinţă ortodoxă sunt mai multe provocări morale cu care ne confruntăm:

- secularizarea,

---

[116] Sf. Chirii al Alexandriei, Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan, Cartea a IV-a, cap. 2, în PSB, voi. 41, pp. 405-406).

[117] https://ro.wikipedia.org/wiki/Tezeu (accesat pe 17.01.2025).

[118] A se vedea Matthew Wilhelm Kapell, *Star trek as myth: essay on symbol and archetype at the final frontier* (McFarland & Company, 2010).

- indiferentismul religios,
- compromisul moral,
- relativizarea eticii,
- dileme existenţiale etc

sunt cu toate lucruri care evident că sunt crize pe care trebuie să le depăşim.[119]

Sunt mai mulţi care nu prea văd nici un fel de legătură dintre crizele care vin peste noi şi pronia lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că pronia lui Dumnezeu presupune teologic că Dumnezeu se îngrijeşte de noi şi este cu noi. Ei bine iată ce spunea în acest sens Didim cel Orb: „Didim (cel Orb [f cca 398] - n.n.), cel mai mare învăţat al contemplaţiei, zice: (...) explicaţia providenţei însă, o vei găsi în felurile în care eşti ridicat de la răutate şi ignoranţă, la virtuţi şi la culmea ştiinţei."[120]

Este evident că Dumnezeu are o cale tainică – deci mistică – de a lucra cu fiecare dintre noi. Crizele din viaţa noastră sunt unele are ne afectează mai toate aspectele existenţei:

- social,
- economic,
- psihologic,
- politic,
- cultural
- sau antropologic.

Criza vine peste noi şi de cele mai multe ori ne prinde nepregătiţi. Totuşi criza trebuie să fie văzută ca o oportunitate şi nu ca o fatalitate. De ce? Fiindcă este bine să ne dăm seama că o criză ce vine peste noi evident că ne face să fim unii care ne punem mintea şi simţirea la contribuţie.

În acest sens Sfântul Vasile cel Mare era cât se poate de concludent când spunea: „El nu îngăduie să fim ispitiţi mai mult decât putem (1 Corinteni 10, 13), ba ne rezervă şi calea de a ieşi din ea (din ispită - n.n.), pentru ca să putem s-o îndurăm".[121]

Prin urmare când trecem printr-o criză trebuie să ne dăm seama că Dumnezeu nu ne-a părăsit. Din contră de multe ori ajungem să simţim

- sprijinul
- şi ajutorul

lui Dumnezeu mai mult prin crize.

Aceasta fiindcă ele sunt momente când ne dăm seama de

- neputinţele
- şi lipsurile noastre.

Oamenii la fel de bine iasă mult mai întăriţi din crize. Aceasta fiindcă ele sunt unele care ne fac să ne dăm seama de limita puterile noastre. Iată ce spunea în acest sens Sfântul Ioan Gură de Aur: „(...) Hristos a făcut şi a suferit totul pentru învăţarea noastră; a primit să fie dus în pustie şi să se lupte cu diavolul, ca fiecare om botezat să nu se tulbure dacă după botez suferă încercări şi ispite mai mari la care nu se aştepta, ci să îndure totul cu curaj, ştiind că tot ce i se întâmplă e firesc să i se întâmple. De aceea ai luat arme, nu să trândăveşti, ci să lupţi! De aceea nici Dumnezeu nu opreşte încercările care vin peste tine după ce te-ai botezat; în primul rând, ca să cunoşti că prin botez ai ajuns cu mult mai puternic; în al doilea rând, ca să rămâi smerit şi să nu te mândreşti cu măreţia darurilor primite la botez, pentru că încercările pot să-ţi înfrângă cerbicia; în al treilea rând, ca vicleanul diavol, care pune încă la îndoială îndepărtarea ta de el, să se încredinţeze, prin încercările la care te supune, că l-ai părăsit depărtându-te definitiv de el; în al patrulea rând, ca să ajungi, prin încercări, mai tare chiar decât fierul; în al cincilea rând, ca să capeţi o dovadă evidentă a vistieriilor încredinţate ţie. Nici nu s-ar năpusti diavolul asupra ta, dacă nu te-ar vedea într-o mai mare cinste. De aceea, şi la început s-a năpustit asupra lui Adam, tocmai pentru că-1 văzuse bucurându-se de mare slavă; De aceea a pornit războiul cu Iov, pentru că-1 văzuse încununat şi lăudat de Dumnezeul universului.

Atunci pentru ce Hristos spune: Rugaţi-vă, ca să nu intraţi în ispită? (Matei 26, 41), m-ar putea întreba cineva.

Tocmai pentru a ne arăta că Iisus nu S-a dus în pustie că a vrut să Se ducă, ci că a fost dus de Duhul potrivit unei rânduieli dumnezeieşti, lăsându-ne să înţelegem să nu ne băgăm singuri în încercări, ci să le înfruntăm cu curaj atunci când suntem târâţi în ele".[122]

---

[119] A se vedea Jean Claude Larchet, *Sfârşit creştinesc vieţii noastre, neînfruntat, fără durere* (Bucureşti, 2020).
[120]Casiodor, Istoria Bisericească tripartită, Cartea a VIII-a, cap. 1, în PSB, voi. 75, p. 318.
[121] Sf. Vasile cel Mare, Epistole, epist. 139, II, în PSB, voi. 12, p. 325.

Doi poliţişti discutau într-o zi.
- Ştii ce cred eu?
- Ce?
- Viaţa noastră o continuă criză.
- Fiindcă ne-o riscăm uneori zilnic.
- Nu numai.
- Dar ce?
- Cum terminăm un caz vine altul.
- La asta te refereai?
- Da.
- Nu cred că este aşa.
- De ce?
- Un pescar după ce prinde un peşte trece la următorul nu?
- Da.
- Dar nu este în criză nu?
- Nu.
- Deci a avea de muncă în poliţie nu este neapărat o criză.
- Poate ai dreptate.
- Sigur că am dreptate.
- Şi totuşi uneori este greu în poliţie.
- Asta aşa este.
- Deci a îţi fi greu nu este similar cu o trece printr-o criză?
- Nu.
- De ce?
- Criza este o chestiune de metodă şi reanaliză.
- Oare?
- Da.
- Deci sunt grade de dificultate?
- Da.
- Bine.
- Și mai este ceva.
- Ce?
- Criza nu neapărat presupune durere.
- De ce?
- Ea de mai multe ori presupune o transformare a noastră.
- Ce fel de transformare?
- În bine sau în rău.
- Nu te înțeleg.
- Te voi face să înțelegi.
- Chiar te rog.
- Nimeni nu se naşte nici bun şi nici rău.
- Adică?
- Binele şi răul sunt două lucruri pe care ajungem să ne alegem mai apoi.
- Când devenim maturi?
- Da.
- Nu ştiu ce să spun.
- Să crezi ce zic eu.
- Încerc.
- Uite îţi voi spune o întâmplare în acest sens.
- Chiar te rog.
- Se spune că un mare criminal a fost prins.
- Şi?
- A fost judecat.

[122] Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, omilia XIII, I, în PSB, voi. 23, pp. 153-154.

- A fost găsit vinovat nu?
- Da.
- A fost condamnat la moarte prin spânzurătoare.
- Înţeleg.
- Ei bine a execuţiile se făceau în acea vreme în public.
- Ştiu de astfel de execuţii.
- S-a pus o spânzurătoare în piaţa centrală a oraşului.
- Şi?
- Oamenii au venit să vadă execuţia.
- Îmi dau seama.
- A fost adus condamnatul.
- Şi?
- El a făcut semn poliţiştilor că ar vrea să se adreseze mulţimii.
- Şi?
- I s-a îngăduit.
- Şi a spus.
- Ce?
- A spus aşa.
- Ce?
- O să vă spun eu cum am ajuns criminal.
- Cum? au întrebat oamenii.
- De mic copil avem un obicei nebunesc.
- Care?
- Îmi plăcea să chinui şi să torturez animale.
- Şi?
- Prin sângele lor scurs, mi s-a învârtoşat inima, aşa că devenind mare, nu mai aveam milă nici faţă de oameni. Aşa am ajuns aici unde mă vedeţi.
- După aceste cuvinte criminalul a fost spânzurat.
- Interesantă poveste mi-ai spus.
- Mă bucur că o găseşti aşa.
- Sigur.
- Este adevărat că psihanaliza descoperă multe dintre cauzele comportamentului nostru.
- Aşa este.
- Deci nu ne naşte răi sau buni?
- Nu, în viaţă devenim buni sau răi.
- Sunt convins acum de asta.
- Nu o ştiai?
- Nu era conştient.
- Ai devenit acum.
- Aşa este.
- Înţeleg că modul cum suntem ca şi copii contează.
- De cele mai multe ori da.
- Bine de ştiut.
- De ce?
- Fiindcă sunt multe lucruri în copilărie mea pe care nu le am lămurite.
- Ar fi bine să le lămureşti.
- Aşa am să fac.
- Acum eşti lămurit?
- Da.
- Mă bucur.
- Asta datorită ţie.
- Bine.
- Îţi mulţumesc.[123]

[123] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Este bine să ne dăm seama că de multe ori în viaţă fără să ne dăm seama devenim răi. Suntem răi deşi avem iluzia că de fapt suntem oameni ai binelui. Aceasta fiindcă de multe ori nu sunt conştienţi de cum răutatea ajunge să câştige teritoriu în viaţa noastră.

Cu privire la de ce Dumnezeu lasă să vină peste noi încercări şi crize Sfântul Ioan Gură de Aur spunea: „un organizator de jocuri atletice publice, dacă ar avea un prieten printre atleţi, n-ar voi să-l încununeze numai pentru că este prieten cu el, ci şi pentru ostenelile sale, pentru vrednicia lui; şi aceasta mai cu seamă pentru că îl iubeşte. Tot aşa şi Hristos; pe aceia pe care-i iubeşte, pe aceia mai ales vrea să-i vadă biruitori şi prin propriile lor puteri, nu numai prin ajutorul Lui".[124]

CAPITOLUL 6

PRIN CREDINȚĂ ÎN HRISTOS CRIZELE DIN VIAȚA NOASTRĂ NU SUNT REALITĂȚI IMPOSIBIL DE DEPĂŞIT

Am spus în rândurile de mai sus că sunt şi persoane care au un mod de viaţă şi o viziune fatalistă despre lume. Ei văd totul:

- în negru,
- pesimist,
- fără ieşire,
- şi tragic.

Realitatea este că există destul de multă tragedie în viaţa noastră. În acest sens sunt mulţi care spun că deşi sunt optimişti totuşi nu pot să vadă partea bună a crizelor. Adolescenţa de exemplu este o perioadă de mare criză. Adolescentul trece printr-o reevaluare a întregii vieţi. Totuşi adolescenţa nu durează pentru totdeauna. Ieşit din ea omul este mai maturi şi mai sigur pe sine.[125]

Crizele sunt unele care trebuie să ştim că aduc asupra noastră mai multe sentimente negative:

- singurătate,
- sentimentul că eşti părăsit de toţi,
- nemulţumirea că numai ţie ţi se întâmplă aceste lucruri,
- lipsa de orizonturi
- sau sentimentul că nu mai aici nici o scăpare.

Dar mai apoi dintr-o dată începe să se vadă lumina de la capătul tunelului. Aceasta fiindcă sub o formă sau alta Dumnezeu este alături de noi în crize şi nu ne lasă să suferim fără de nici un motiv. Se cunoaşte pilda că un om a murit şi a ajuns în răi. Acolo i s-a oferit o vedere a vieţii sale pe pământ. Viaţa lui pe pământ i-a fost prezentată ca urmele unor paşi a două persoane pe malul mării. Din când în când viaţa a devenit mai grea erau numai o paşii unei persoane.

- Doamne de ce M-ai părăsit în momentele grele din viaţă?
- Urmele acelea sunt urmele paşilor Mei fiindcă te purtat în braţe, a răspuns Dumnezeu.

Cu privire la faptul că diavolul aduce mai multe încercări peste noi Sfântul Macarie Egipteanul spunea: „asaltul lui (satan se îndreaptă) nu numai împotriva creştinilor, ci şi împotriva idolatrilor şi împotriva întregii lumi. Deci, dacă i s-ar fi îngăduit să ducă război precum vrea, pe toţi i-ar fi nimicit, pentru că voia şi fapta lui într-acolo, duc. însă, dacă olarul, punând vasele în cuptor, cu măsură le arde: nici prea mult, pentru că încălzite peste măsură (pot) să crape; nici prea puţin, pentru că nefiind îndeajuns arse (pot) să se sfarme; dacă, de asemenea, argintarul şi aurarul folosesc cu măsură focul, pentru că dacă focul este prea mult topeşte, diluează şi pierde aurul şi argintul; şi dacă mintea omenească ştie ce greutate să pună pe animalul (de povară), pe cămilă şi pe oricare altul dintre dobitoace, cu cât mai mult Dumnezeu, Care cunoaşte vasele (firea) omenească îngăduie în chip diferit (să vină asupra oamenilor) puterea celui potrivnic".[126]

Este clar că diavolul vrea ca noi să suferim şi ce este mai bun în acest sens decât să ne arunce în mai multe crize:

- personale,
- existenţiale
- sau sufleteşti?

---

[124] Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, omilia LV, I, în PSB, voi. 23, p. 634.
[125] A se vedea Ilie Moldovan, *Adolescența: preludiu la poemul iubirii adevărate* (Alba Iulia, 2014).
[126] Sf. Macarie Egipteanul, Cele cincizeci de omilii duhovnicești, omilia XXVI, 3, în PSB, voi. 34, p. 205.

Diavolul ne poate provoca mai multe mari crize dar puterea lui Dumnezeu este mai mare şi ne poate aduce mai multe

- soluţii,
- rezolvări
- şi remedii

ale acestor crize.

Sfântul Macarie Egipteanul spunea cât se poate de clar că Dumnezeu nu îl lasă pe diavol să ne războiască mai mult decât ne permit puterile noastre: „după cum unul este pământul, dar (un loc) este pietros, altul este mâlos, unul este potrivit pentru cultivarea viei, altul pentru semănatul grâului şi al orzului; la fel şi inimile şi voinţele oamenilor, la fel şi darurile care le vin de sus: unuia i s-a dat slujirea cuvântului, altuia distingerea (duhurilor), iar altuia darul vindecărilor, pentru că Dumnezeu ştie cât poate fiecare să administreze (harul) şi de aceea dă daruri (cu măsuri) diferite. Tot aşa şi în războiul (cel spiritual: Dumnezeu) îngăduie celui potrivnic (să se războiască cu omul) în măsura în care acesta poate să-i reziste".[127]

Ceea ce putem să vedem din afirmaţia de mai sus este că Dumnezeu

- tolerează
- şi îngăduie

ca aceste crize ale vieţii să vină peste noi dar viaţa noastră nu este menită să fie una a crizei. Vrem cu toţii să fim fericiţi şi numai cei iraţionali se bucură că au ajuns într-o anumită criză.

Trebuie să ne dăm seama că au fost unii care au trăit prin crize mult mai mari decât trecem noi în prezent. Ce să spunem despre cei care au trăit în a doilea război mondial? Nu era singur dacă după ultimul rai aerian mai erai viu sau îşi mai găseai familia şi pe cei dragi.

Istoria a ajuns să treacă prin mai multe momente de iad. Iadul ştim că nu este deloc raţional. La fel de bine şi crizele din viaţa noastră sunt unele care în nici un fel nu sunt raţionale. De ce? Fiindcă criza şi raţionalitatea sunt un fel de contrazicere de termeni.[128]

Sfântul Macarie Egipteanul ne spunea cât se poate de clar că Dumnezeu nu îi îngăduie celui rău să ne ispitească peste puterile noastre: „însă zidire şi rob al lui Dumnezeu fiind, diavolul nu ispiteşte şi nici nu aduce necazuri (asupra omului) pe cât voieşte, ci după cât îi îngăduie Dumnezeu, iar Dumnezeu, pe toate ştiindu-le, îngăduie diavolului să supună pe om la încercare atâta cât acesta poate (să-i reziste), după cum spune şi Apostolul: Credincios este Dumnezeu. El nu va îngădui să fiţi ispitiţi mai mult decât puteţi (îndura); iar odată cu ispita va aduce şi scăparea din ea ca să puteţi răbda (1 Corinteni 10, 13)".[129]

În sens creştin ortodox trebuie să ştim că ispitele sunt adevărate crize. Chiar şi Iisus a fost ispitit în pustia Carantaniei de diavol. Ştim că au fost 3 ispite. Ei bine dacă Iisus a fost ispitit la fel de bine şi noi vom ajunge să fim ispitiţi.

Ispita vine peste noi ca un fel de

- alterativă,
- soluţie
- şi rezolvare

la mai multe probleme care ne frământă şi ne preocupă.

Ispita – fiindcă este gândul diavolului -. vine la noi codificată şi mascată ca să nu ne putem da seama de autorul ei. Ispita este facilă şi este aparent drumul scurtătură care ne face să salvăm mai mult timp preţios.

Se ştie de cazul unui pustnic tânăr că la un moment dat a auzit o voce din cer care i-a spus că trebuie să iese din chilia lui şi să meargă la o stâncă din faţa lui şi să o împingă.

- De ce? A întrebat intrigat pustnicul.
- Fă doar ce ţi se spune.

Pustnicul a început să tot împingă la stâncă. Au trecut mai multe luni şi pustnicul vroia să ştie care este sensul să tot împingă la stâncă. În cele din urmă a auzit o voce din cer care i-a lămurit de ce.

- Prin faptul că ai tot împins la stâncă sănătatea ta s-a ameliorat fiindcă fără mare mişcare riscai să te îmbolnăveşti foarte rău.

Este evident prin urmare că de mai multe ori trebuie să vedem că ispitele din viaţa noastră au un sens final care este departe de a fi unul aparent.

Ispitele sunt crize dar nu sunt crize obişnuite ci mai mult sunt crize spirituale şi morale.

---

[127] Sf. Macarie Egipteanul, Cele cincizeci de omilii duhovniceşti, omilia XXVI, 4, în PSB, voi. 34, p. 205.

[128] A se vedea Radu Teodorescu, *Raţiunea şi raţionalitatea în religia creştin ortodoxă* (Cugir, 2014).

[129] Sf. Macarie Egipteanul, Alte şapte omilii, „Cuvânt despre răbdare şi discernământ", 7, în PSB, voi. 34, pp. 305-306.

Iată ce spunea în acest sens tot Sfântul Macarie Egipteanul: „se cuvine ca sufletul care vrea să placă lui Dumnezeu să arate în primul rând răbdare şi speranţă. Pentru că şi acesta este un vicleşug al diavolului: să ne ducă la disperare ca să ne pierdem speranţa în Domnul. (Noi ştim, însă, că) Dumnezeu nu permite niciodată ca sufletul care crede în El să fie strivit de ispite şi să se piardă. Pentru că, zice Apostolul: Credincios este Dumnezeu; El nu va îngădui ca să fiţi ispitiţi mai mult decât puteţi, ci odată cu ispita va aduce şi scăparea din ea, ca să puteţi răbda (1 Corinteni 10, 13). Prin urmare, cel viclean nu întristează sufletele pe cât ar vrea, ci pe cât îi este îngăduit de Dumnezeu. Pentru că, dacă oamenii ştiu ce povară suportă un catâr, un asin şi o cămilă şi pun pe fiecare dintre aceştia cât trebuie; dacă olarul ştie cât timp trebuie să ţină oalele la foc, adică nici mai mult ca să nu crape, nici mai puţin, ca nefiind îndeajuns de arse, să nu fie nefolositoare; dacă atâtea lucruri ştie mintea omenească, (nu crezi că) Dumnezeu ştie la ce ispită poate fi supus fiecare suflet, pentru ca să devină apt pentru împărăţia cerurilor?"[130]

Iisus a fost cât se poate de concludent când a spus că drumul spre Împărăţia Cerurilor este unul îngust – deci al crizelor – în timp ce drumul spre pierzanie este larg.

Criza din viaţa noastră poate varia şi în funcţie de epoca istorică în care trăim. Una au fost crizele antichităţii, alta au fost crizele evului mediu şi alta sunt crizele modernităţii. Aceasta fiindcă oamenii sunt

- diferiţi
- şi diverşi

ca persoane şi ca preocupări.[131]

Este prin urmare cât se poate de evident că nu trebuie să ajungem să disperăm în faţa crizelor. De ce? Fiindcă ele pot să creeze în noi o disperare latentă de care nu suntem conştienţi din prima. Este clar că există o legătură profundă şi puternică dintre criză şi disperare. Criza aduce în noi mai multe sentimente negative:

- nesiguranţă,
- incertitudine,
- frustrare,
- impredictibilitate
- sau chiar stupoare.

Se ştie de exemplu că în America când mai multe crize financiare lovesc pe Wall Street în New York ei bine se vor înregistra mai multe sinucideri. De ce? Fiindcă crizele financiare îi fac pe avari să nu mai ştie de ce să mai trăiască din moment ce nu mai au pe dumnezeul lor, Mamona.

Iată care era părerea Sfântului Macarie Egipteanul: „pentru că, după cum cânepa, dacă nu se bate mult timp, nu este bună pentru a se prelucra în fire subţiri - şi cu cât se bate şi se piaptănă mai mult, cu atât mai curată şi mai bună se face; după cum vasul de curând făcut, numai dacă este copt la foc este folositor oamenilor; şi după cum pruncul (până nu se maturizează), nu este în stare să săvârşească vreun lucru din această lume, adică nu poate să construiască, nici să semene, nici vreun alt lucru să facă; tot aşa (se întâmplă) deseori şi cu sufletul; el se poate împărtăşi de har şi de odihna Domnului, dar până nu dobândeşte bunătatea Domnului şi nu este supus al diferite încercări de duhurile cele rele, nu poate fi încă demn de împărăţia cerurilor. Zice, în acest sens, dumnezeiescul Apostol: Iar dacă sunteţi fără certare, de care toţi au parte, atunci sunteţi fii nelegitimi şi nu fii adevăraţi (Evrei 12, 8). Încât ispitele şi necazurile spre folosul omului se aduc, ca să facă sufletul mai încercat şi mai tare; deci, cel ce rabdă toate acestea până la sfârşit, având speranţă în Domnul, este imposibil (să nu dobândească) promisiunea Duhului şi izbăvirea de patimile răutăţii".[132]

Oamenii duhovniceşti nu privesc la fel crizele cu cei care nu au credinţă în Dumnezeu. Ceea ce se poate vedea este că cei care cred în Dumnezeu trec prin crize mult mai

- uşor,
- suplu,
- fără probleme
- şi fără mari dificultăţi.

Pentru cei care nu au credinţă în Dumnezeu ei bine crizele sunt adevărate tragedii. Ei sunt fără de nici un fel de ajutor de sus de la Dumnezeu.

Evident că nu trebuie să avem credinţă în Dumnezeu numai formal. Nici nu prea avem cum să avem o astfel de credinţă fiindcă Dumnezeu este Tatăl nostru din ceruri.

---

[130] Sf. Macarie Egipteanul, Alte şapte omilii, „Cuvânt despre libertatea minţii", 13, în PSB, voi. 34, pp. 341-342.

[131] A se vedea Robert A. Aliber, Charles P. Kidleberger, *Manias, Panics and Crashes. A History of Financial Crises* (Wilez, 2005).

[132] Sf. Macarie Egipteanul, Alte şapte omilii, „Cuvânt despre libertatea minţii", 14, în PSB, voi. 34, p. 342.

Crizele prin urmare nu trebuie să ne afecteze prea mult fiindcă mai de vreme sau mai târziu vom ajunge să le depăşim. Sfântul Macarie Egipteanul ne încredința de acest lucru când ne spunea: „că după cum martirii, fiind supuşi la chinuri, şi pe toate răbdându-le - ba chiar şi moartea - s-au învrednicit de slavă şi cununi; şi cu cât mai multe şi mai mari au fost ostenelile, cu atât mai mare slavă şi îndrăzneală la Dumnezeu au dobândit; tot aşa se întâmplă şi cu sufletele supuse la diferite încercări, unele văzute, venite de la oameni, altele nevăzute, venite de la cugetele cele nebuneşti, iar altele de la boli, care prind sufletul. Dacă pe acestea le rabdă până la sfârşit, va dobândi aceleaşi cununi şi aceeaşi îndrăzneală ca şi martirii. Pentru că martiriul necazurilor, pe care aceia l-au îndurat de la oameni, îl îndură aceştia de la duhurile cele necurate care lucrează în ei. Deci, cu cât mai multe necazuri suferă aceştia de la cel rău, cu atât mai mare va fi slava şi îndrăzneala, pe care se vor învrednici s-o primească de la Duhul cel bun, nu numai în viitor, ci şi acum”.[133]

Doi mari filantropi discutau într-o zi.

- Trebuie să fi atent cui faci filantropie?
- De ce întrebi?
- Fiindcă dacă nu eşti poţi să daci cui nu trebuie.
- La asta te referi?
- Da.
- Ştii cum este?
- Cum?
- Nu poţi da banii oricui îţi cere fără să ştii că nu este un escroc.
- Aşa este.
- Dar la fel de bine poţi să fi înşelat.
- Şi atunci ce este de făcut.
- O să îţi spun o întâmplare adevărată care am auzit-o eu.
- Care?
- Se spune că era un om destul de înstărit.
- Şi?
- Pe cum mergea pe drum a venit la el un cerşetor.
- Şi ce i-a spus?
- Domnule îmi este frig.
- Şi?
- Nu aveţi o haină cu care să mă îmbrac. Sunt cerşetor.
- Omul nostru şi-a scos haina şi i-a dat-o.
- Nu i-a fost frig?
- Este destul de bine îmbrăcat.
- Vă mulţumesc din suflet domnule.
- Omul nostru a voit să vadă ce va face cerşetorul.
- Şi ce a făcut?
- Aşa zisul cerşetor s-a dus şi a vândut haina după care a intrat într-o cârciumă unde a băut toţi banii.
- Nu se poate.
- Omul nostru s-a întristat.
- Cred şi eu.
- Numai că în acea seară a avut un vis.
- Ce vis?
- L-a visat pe Iisus îmbrăcat cu haina dată beţivului.
- Ce frumos.
- Iisus i-a spus.
- Ce?
- Nu îmi stă bine cu haina ta? Mie mi-ai dat-o nu lui.
- Deci Iisus a primit milostenia?
- Da.
- Bine de ştiut.
- Aşa este.
- Evident.

---

[133]Sf. Macarie Egipteanul, Alte şapte omilii, „Cuvânt despre libertatea minţii”, 15, în PSB, voi. 34, p. 342.

- Dar cum să faci milostenie.
- Îţi voi spune eu cum.
- Cum?
- Un domn din Bucureşti, întâlneşte într-o zi pe stradă un copil care după figură şi îmbrăcăminte, părea să fie fructul unor necazuri omeneşti.
- Înţeleg.
- Într-un magazin, l-a îmbrăcat în haine noi şi l-a îndrumat spre casă, fără a-şi spune numele sau a da vre-o lămurire.
- Ce frumos.
- Aşa este.
- Să nu ştie dreapta ce face stânga nu?
- Da.
- Este bine să fi discret când faci milostenie.
- Da.
- Să nu fi prea interesant de ce şi cum, nu?
- Da.
- Ştii ce ne interesează pe noi?
- Ce?
- Bucuria pe care a avut-o sărmana mamă când şi-a văzut copilul îmbrăcat de alţii.
- Aşa este.
- Dar ne interesează mai ales faptul că nu prea auzim de asemenea fapte.
- Aşa este.
- Milostenia este un lucru care ne defineşte pe noi filantropi.
- Sunt de acord.
- Dar ea trebuie să fie făcută în numele lui Hristos.
- Evident.
- Mă bucur că eşti de acord.
- Cum să nu fiu?
- Ceea ce se poate vedea este că în zilele noastre filantropia a devenit un fel de afacere.
- Ce afacere?
- Oamenii fac milostenie pentru a lua o parte din bani pentru ei.
- Am auzit astfel de cazuri.
- Ei sunt oameni care profită de semenii lor.
- Mare păcat.
- Sigur că este un mare păcat.
- Tu mi-ai deschis ochii azi.
- De ce?
- Mi-ai spus că de fapt cine este destinatarul final al filantropiei noastre este Hristos.
- Hristos a spus aceste lucru.
- Da?
- Da.
- Nu ştiam.
- Ştii ce spune Hristos?
- Nu.
- „Atunci va zice Împăratul celor de-a dreapta Lui: Veniţi, binecuvântaţii Tatălui Meu, moşteniţi împărăţia cea pregătită vouă de la întemeierea lumii. Căci flămând am fost şi Mi-aţi dat să mănânc; însetat am fost şi Mi-aţi dat să beau; străin am fost şi M-aţi primit; Gol am fost şi M-aţi îmbrăcat; bolnav am fost şi M-aţi cercetat; în temniţă am fost şi aţi venit la Mine” (Matei 25, 36-38).
- Am auzit acest text la biserică.
- Sigur că l-ai auzit.
- Nu am luat aminte la ei.
- Să iei acum.
- Aşa voi face.[134]

[134] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Cu toţii suntem filantropi într-un anume fel când îi ajutăm pe cei în crize. Aceasta fiindcă Iisus ne-a promis că vom fi răsplătiţi pentru faptele noastre bune şi trebuie să ştim că a ajuta pe cineva care este într-o criză este fără doar şi poate o faptă bună. Iată ce spunea în acest sens tot Sfântul Macarie Egipteanul: „Se ştie că acea cale care duce la viaţă este strâmtă şi plină de necazuri şi că puţini sunt cei ce o străbat (până la capăt). De aceea, orice respingere a ispitei venită de la diavol - de dragul moştenirii care este în ceruri - trebuie susţinută puternic de speranţă. Pentru că oricâte necazuri am răbda, niciunul dintre ele nu echivalează cu bunurile promise sau cu mângâierea pe are o dă încă de aici Duhul cel bun sufletelor, izbăvindu-le din întunericul patimilor şi al răutăţii şi iertându-le mulţimea datoriilor şi a păcatelor. Pentru că, zice (Apostolul): Socotesc că pătimirile de acum nu sunt vrednice de mărirea care ni se va descoperi (Romani 8, 18)".[135]

Confruntarea cu crizele nu toţi o privesc la fel. Criza în funcţie de persoană poate să fie

- dificilă,
- tragică,
- perturbatoare,
- imposibilă
- sau fără ieşire.

Nu în acelaşi mod o privesc şi creştinii ortodocşi. Ei ştiu că Dumnezeu este sus şi ne poate ajuta mai de vreme sau mai târziu. Iată de ce un creştin ortodoxă niciodată

- nu disperă
- şi nici nu deznădăjduieşte

de ajutorul lui Dumnezeu.

Iată de ce este necesară frica de Dumnezeu care este una care actualizează iubirea noastră de El.[136]

Crizele din viaţa sunt mai mult un exerciţiu pe care trebuie să îl trecem cu bine şi de care ne putem folosii în drumul nostru spre mântuire. Sfântul Chiril al Alexandriei spunea în acest sens: „să nu spui în sinea ta: pentru ce n-a dăruit Dumnezeu sfinţilor ceea ce-i putea veseli? Dar aceasta ar fi însemnat să-i lase neexercitaţi (nedeprinşi) şi nu le-ar fi venit buna existenţă ca preţ al virtuţii, ca starea fericită şi bogăţia strălucită a darurilor. Ea le-ar fi fost mai degrabă un rod al pornirii unei voinţe nesupuse încercărilor. Dar ei trebuiau să se arate mai degrabă probaţi şi vrednici în faţa lui Dumnezeu prin înseşi faptele lor. Şi să fie şi celor de după ei pildă şi chip clar a trebuinţei de-a voi să fie foarte iubitori de fapte şi riguroşi în ele, spre a înţelege că celor ce trăiesc o viaţă fără greutăţi şi vrednică de dispreţ, nu li se cuvine nici o răsplată, ci darurile cele mai deosebite le vin celor foarte iubitori de osteneală, care au preţuit mai mult dobândirea bunătăţilor, decât dulceţurile vieţii. Aşa a spus careva dintre înţelepţi: Fiule, de te apropii să slujeşti Domnului, pregăteşte-ţi sufletul de încercare, îndreaptă-ţi inima ta şi rabdă (înţelepciunea lui Isus Sirah 2, 1). Căci răbdarea naşte probare, iar probarea nădejdea, iar nădejdea nu ruşinează, după cum s-a scris".[137]

Prin urmare urmând logicii Sfântului Chiril al Alexandriei se poate spune că crizele din viaţa noastră sunt un fel de

- probe
- examene,
- încercări
- sau obstacole

pe care trebuie să le depăşim.

Ştim că şi studenţii au examene la şcoală. Ei trebuie să se pregătească ca să le poată trece cu bine. La fel şi noi când dăm de o criză în viaţa noastră trebuie să ne punem mintea la contribuţie ca să o putem trece cu bine.

Criza nu este un lucru care vine totdeauna anunţat însă trebuie să ştim că dacă luăm seama mai mult la noi vom găsii că sunt mai multe semne care prevestesc faptul că o criză are să vină peste noi.

Se cuvine să ne dăm seama că lumea de aici este una de tranzit pentru noi. Este vorba de tranzit spre lumea de apoi şi prin urmare nimic nu este deplin stabil aici. Crizele sunt Cumva constituente în această lume care ştim că a căzut de la Dumnezeu şi care încearcă de multe ori să îşi creeze o existenţă

- separară
- şi liberă

de existenţa Lui.

---

135 Sf. Macarie Egipteanul, Alte şapte omilii, „Cuvânt despre libertatea minţii", 13, 16, în PSB, voi. 34, pp. 342-343.

136 A se vedea Grigorie Sandu, *Mântuitoarea frică de Dumnezeu* (Bucureşti, 2008).

137 Sf. Chiril al Alexandriei, Glafire la Facere, Cartea a cincea, 1, în PSB, voi. 39, p. 168.

Prin urmare criza este un lucru tranzitoriu şi nu are o structură proprie ce nu poate să fie depăşită de noi. Este bine să ne aducem aminte de acest lucru şi să ştim că dacă stăruim vom ajunge să depăşim cu brio aceste crize care vin peste noi.

Am vorbit mai sus că de cele mai multe ori crizele vin peste noi şi din lucrarea diavolului. Totuşi ştim că diavolul nu este mai puternic şi mai mare decât Dumnezeu. Sfântul Ioan Casian spunea în acest sens: „duşmanul se opune înaintării noastre numai îndemnându-ne, şi nu obligându-ne să înfăptuim cele rele. De altfel, niciun om n-ar putea să se ferească întru totul de păcatul cu care duhurile vrăjmaşe vor să ne ardă sufletul, dacă aceştia vor avea putinţa de a ne împinge în păcat, aşa cum o au pe aceea de a ni-l insufla. Diavolul poate într-adevăr să ne ispitească, dar în noi avem libertatea voinţei, prin care primim sau respingem ispitele lui”.[138]

Sunt mulţi care atunci când crizele vin peste ei nu vor

- să lupte,
- să se opună
- şi să încerce

să iese din ele.

Aceasta fiindcă le lipseşte motivaţia. Ei bine ceea ce trebuie să ne dăm seama este că putem să recurge la ajutorul lui Hristos în orice criză vine peste noi. Ca om Iisus a avut şi el crize. A fost trădat de un apostol de al Său. La fel de bine cea mai mare criză prin care a trecut Iisus a fost crucea. Este greu să ne dăm seama cu Ful lui Dumnezeu a putut să treacă prin

- proba
- şi încercarea crucii.

Totuşi Iisus a depăşit proba crucii şi a înviat.[139]

Ceea ce ne spune practica vieţii creştin este că începutul vieţii ascetice este fără doar şi poate o mare criză ne dăm seama că suntem asaltaţi de duhuri necurate şi trebuie să le facem faţă. Iată ce spunea în acest sens Sfântul Ioan Casian: „trebuie să ţinem seama şi de faptul că nu toate duhurile au aceeaşi ferocitate şi aceleaşi dorinţe, nici aceeaşi putere de a face rău. Cei încă neîncercaţi şi slabi se măsoară în luptă cu duhurile mai slabe şi numai după ce duhurile acestea ale răului sunt învinse, atletul lui Hristos porneşte la luptă treptat împotriva celor mai puternice, greutatea luptei sporeşte pe măsura puterilor şi a succesului omenesc. în niciun chip un cuvios, oricare ar fi el, n-ar putea rezista răului atâtor duşmani, nici să le înfrunte viclenia, şi nici să le suporte cruzimea şi sălbăticia, dacă nu l-am avea în lupta noastră pe Hristos, ca pe cel mai blând arbitru şi conducător, care cumpăneşte puterile luptătorilor, respingând pe cei mai primejdioşi, înfrânându-le atacurile şi făcând ca noi să putem opune rezistenţă. Nu credem că demonii pot să dea această luptă fără osteneală. Căci au şi ei neliniştea şi tristeţea lor, mai ales în faţa unor adversari mai puternici, când adică li se împotrivesc bărbaţi cuvioşi şi desăvârşiţi. Altfel, dacă n-ar întâmpina această împotrivire, n-ar fi o luptă sau un conflict, ci numai o îngăduinţă pentru ei de a ne amăgi în siguranţă, ca să spun aşa”.[140]

Starea lumii din jurul nostru este de nelinişte. De mai multe ori avem multă nelinişte în sufletul nostru şi se ajunge să se mărească şi devine angoasă. Sunt mai multe angoase ale lumii noastre:

- grija zilei de mâine,
- grija de familie,
- grija de viaţa de zi cu zi
- sau grija banilor şi averilor

ca să dăm numai câteva griji care au devenit angoase.

Angoasa este şi ea o criză pe care dacă nu o avem în vedere trebuie să ştim că ajunge să ne facă mult rău. Sunt din ce în ce mai mulţi semeni de ai noştri în contemporaneitate care sunt loviţi de angoasă dar nu vor să recunoască. Ei suferă de o stare de nelinişte cronică. Este vorba de o nelinişte cronică pe care putem să o denumim criză.

Criza angoaselor este una care trebuie să ne dăm seama că nu ţine cont de

- vârstă,
- sex,
- pregătire
- educaţie
- sau pregătire profesională.

---

[138]Sf. Ioan Casian, Convorbiri duhovniceşti, Partea I, „Prima convorbire cu părintele Serenus”, Cap. VIII, 1-2, în PSB, voi. 57, p. 419.

[139] A se vedea Emilian Popescu, *Crucea şi răstignirea Mântuitorului Iisus Hristos în creştinismul timpuriu* (Bucureşti, 2016).

[140] Sf. Ioan Casian, Convorbiri duhovniceşti, Partea I, „Prima convorbire cu părintele Serenus”, Cap. XX-XXI, în PSB, voi. 57, p. 424.

Sfântul Ioan Casian a vorbit şi el în secolul IV despre crizele prin care trec anahoreţii în lupta lor cu duhurile necurate: „nimeni, nu zic dintre tineri, pe care-i vedem mereu că-şi duc viaţa în acest pustiu, dar nici măcar dintre cei desăvârşiţi n-ar putea trăi vreunul singur în deşert între duşmani atât de mulţi şi de răi, dacă aceşti duşmani ar avea putinţa şi libertatea de a vătăma şi ispiti după voinţa lor. Aceasta se vede şi mai bine din cuvintele pe care Domnul şi Mântuitorul nostru ca om le-a spus cu umilinţă lui Pilat: N-ai avea asupra Mea vreo putere, dacă nu ţi-ar fi fost dată de Sus (Ioan 19, 11).Şi din experienţa noastră şi din spusele celor mai bătrâni ştim că demonii n-au acum aceeaşi putere pe care o aveau mai înainte, la începutul monahismului, când în pustiu întâlneai rar câte un anahoret. Răutatea lor era atât de mare, încât puţini şi dintre cei mai înaintaţi în vârstă puteau să suporte viaţa în singurătate. Chiar în mănăstiri, unde se găseau opt sau zece, cruzimea demonilor era atât de mare, şi atacurile lor se simţeau mereu atât de puternice, încât nu îndrăzneau să doarmă toţi monahii în acelaşi timp noaptea, ci pe rând, unii gustând somnul, iar alţii stând de veghe în citiri de psalmi şi în rugăciuni. Şi când trebuinţele firii îi sileau să se odihnească, îi trezeau din somn pe cei adormiţi, pentru ca aceştia să vegheze şi să-i păzească pe cei ce urmau să meargă la culcare. Fără îndoială că acum trăim în siguranţă şi încredere nu numai noi, care se pare că suntem întrucâtva întăriţi prin experienţa bătrâneţii, dar chiar cei mai tineri, ceea ce se explică printr-unul dintre următoarele două temeiuri: fie că puterea crucii, care a pătruns şi în pustiu, făcând să se mute pretutindeni harul ei, a micşorat răutatea demonilor, fie că nepăsarea noastră le-a mai slăbit puterea de atac de odinioară, de vreme ce pregetă să se repeadă împotriva noastră cu aceeaşi forţă pe care o foloseau atunci împotriva celor mai încercaţi ostaşi ai lui Hristos. Dar, încetând cu ispitele văzute, ei uneltesc lucruri mai grave împotriva noastră. Astfel, vedem pe unii fraţi căzând într-o stare atât de călduţă, încât este nevoie ca ei să fie îndemnaţi prin sfaturi mai îngăduitoare măcar să nu-şi părăsească chiliile pentru a se rostogoli în nelinişti mai primejdioase şi, rătăcind fără rost încoace și-ncolo, să cadă în păcate mai mari, ca să zic așa”.[141]

Crizele prin urmare nu îl ocolesc nici pe călugări care ştim că sunt unii loviţi de ele. Acesta fiindcă numai în acest mod ei se pot autodepășii și pot să treacă la un stadiu mai avansat de viață duhovnicească.

Nu voim prin aceste rânduri să susţinem un fel de *teorie a universalității crizei* ci mai mult să îl facem conştient pe cititor că trebuie să fie unul care să înveţe de la cei din jur şi din experienţele sfinţilor părinţi cum să gestioneze crizele. De ce? Fiindcă ele pot să fie gestionate și depășite. Aceasta fiindcă sunt din ce în ce mai mulţi gânditori care vorbesc de faptul că lumea noastră modernă este într-o stare de criză.[142]

Am spus că trebuie să fim unii care să recurgem la ajutorul lui Hristos când trecem prin crize dar la fel de bine nu trebuie să credem că în mod magic crizele se vor rezolva automat dacă facem acest lucru. De mai multe ori este nevoie de

- nevoinţa,
- răbdarea,
- asceza
- sârguința
- şi râvna

noastră pentru a ieșii din crizele care vin peste noi.

Iată ce spunea în acest sens tot Sfântul Ioan Casian: „mai mare şi mai bună răsplată ne aduce harul Domnului dacă luptăm împotriva ispitelor, decât dacă ne-ar fi ferit de orice astfel de luptă. Este dovadă de virtute mai înaltă şi mai strălucită faptul de a rămâne întărit şi nemişcat în prigoane şi necazuri, de a îndura toate în linişte, cu credinţă în ajutorul lui Dumnezeu, a triumfa împotriva atacurilor omeneşti cu răbdare, încins cu armele virtuţii nebiruite, şi a câştiga în chip glorios din slăbiciune puterea, fiindcă puterea se desăvârşeşte în slăbiciune (2 Corinteni12, 9)”.[143]

Este evident că Dumnezeu lasă crizele să vină peste noi pentru

- a ne întării
- şi a ne maturiza

duhovniceşti. Fără de aceste lucruri este aproape imposibil să ajungem să devenim buni creştin ortodocşi. Viaţa creştin ortodoxă este o continuă luptă pentru mântuire. Trebuie să ne-o asumăm şi să ne dăm seama că prin această luptă devenim vrednici de mântuire.

Mântuirea nu se câştigă fără de crize. Nu că acest lucru este imposibil doar că atunci când ne putem în gând să ne mântuim vom da de mai multe crize fiindcă una voim noi şi alta sunt realitățile lumii din jur. Sfântul

[141] Sf. Ioan Casian, Convorbiri duhovniceşti, Partea I, „Prima convorbire cu părintele Serenus", Cap. XXII, 2, Cap. XXIII, 1-3, în PSB, voi. 57, pp. 426-427.
[142] A se vedea Ernest Bernea, *Criza lumii moderne* (Editura Predania, 2010).
[143] Sf. Ioan Casian, Convorbiri duhovniceşti, Partea a III-a, „Convorbirea părintelui Avraam", cap. XXV, 1, în PSB, voi. 57, p. 741.

Ioan Casian spunea foarte bine în acest sens: „N-ar fi de lăudat, (...) vitejia unui bărbat drept, dacă ar învinge fără să fie pus la încercare, fiindcă victoria nu poate avea loc fără luptă”.[144]

Criza nu este un brand al lumii noastre dar din nefericire este o realitate din ce în ce mai prezentă şi am spus că în mas media de mai multe ori criza este încurajată şi exploatată la maxim. La fel de bine trebuie să ştim că diavolul ne creează mai multe crize pentru a ne arunca în deznădejde şi a ne pierdem mântuirea. Sfântul Chiril al Alexandriei spunea în acest sens: „puterile, de care am vorbit mai înainte, prezintă sufletelor uşor de sedus frumuseţi, slavă, desfrânări, plăceri şi alte închipuiri de felul acestora, la fel cu cei care fac animalele să meargă, punându-le înainte iarbă verde; apoi, înşelând cu vicleniile lor pe cei care nu pot deosebi plăcerea adevărată de plăcerea falsă, nici frumuseţea trecătoare şi de dispreţuit de frumuseţea sfântă, îi fac pe aceştia sclavi. Fiecare din aceste imagini înşelătoare, intrând necontenit în suflet, imprimă în suflet imaginea înşelăciunii; iar sufletul, fără să-şi dea seama, poartă cu el pretutindeni imaginea pasiunii; şi aceasta şi din pricină că am fost înşelaţi, şi din pricină că noi ne-am dat consimţământul”.[145]

Doi învăţători de la şcoala primară discutau într-o zi.

- Ştii de ce m-am făcut eu învăţător?
- Nu
- Iubesc copii.
- Şi eu.
- Frumos.
- Dar mie îmi place mai mult să ajut oamenii.
- Şi pentru asta te-ai făcut învăţător?
- Se poate spune.
- Înţeleg.
- Bine.
- Ceea ce îmi dau seama este că sunt şi copii care învaţă de la sine.
- Din plăcere?
- Da.
- Realitatea este că cei mai mulţi copii învaţă din obligaţia.
- Nu fiindcă le place?
- Mai rar.
- De ce?
- Este cumva natura umană.
- Se poate.
- Copii sunt foarte receptivi la ceea ce are lor în jurul lor.
- Adică?
- Nu face mult ca noi să le spunem să înveţe dacă nu le spune şi părinţii.
- Oare?
- Da.
- Cum ţi-ai dat seama?
- Experienţa.
- Înţeleg.
- Mă bucur.
- Şi spui că sunt copii care sunt receptivi la ceea ce are loc în jurul lor.
- Foarte receptivi.
- Eu nu remarcat acest lucru.
- Îţi poţi da seama de el acum.
- Încerc.
- Bine.
- Dar nu poţi să exemplifici?
- Cred că aş putea?
- Da?
- Da.
- Păi te rog să o faci.

---

144 Sf. Ioan Casian, Convorbiri duhovniceşti, Partea a III-a, „Convorbirea cu părintele Piamun”, Cap. XIII, 4, în PSB, voi. 57, p. 636.

145 Clement Alexandrinul, *Stromatele,* Stromata a II-a, Cap. XX, 111.3-111.4, în *PSB,* voi. 5, p. 168.

- Doi copii mergeau odată pe un drum prăfuit.
- Şi?
- Pe cum mergeau au întâlnit pe drum o cale o broască râioasă.
- Să o omorâm, a spus unul.
- Cum? A răspuns celălalt.
- Cu pietre.
- Aşa este.
- Pe cum cei doi copii adunau pietre să le arunce în broască a venit o trăsură trasă de un asin.
- Şi?
- Asinul a dat să calce peste broască dar mai apoi s-a uitat mai bine şi a văzut că urma să calce o broască.
- A evitat-o?
- Da.
- Şi?
- Cei doi copii au văzut incidentul.
- Ce proşti şi netoţi suntem, a spus unul.
- Da, asinul s-a milostivit de broască şi noi nu.
- Animalele sunt mai bune ca noi.
- Aşa este.
- Hai să ne întoarcem acasă.
- Cei doi copii s-au întors acasă fără să îi facă nici un rău broaştei.
- Asta este povestea?
- Da.
- Frumoasă.
- Vezi copii sunt receptivi la ceea ce are loc în jurul lor.
- Ştiam asta.
- Mă bucur.
- Nu ştiam până la ce grad copii sunt receptivi.
- Un grad mare.
- În ce sens?
- Până îşi definitivează personalitatea copii imită pe cei mai mari.
- Da, mai ales pe părinți.
- Vezi că ştii?
- Câteva lucruri le ştiu şi eu.
- Noi învăţătorii trebuie să fim atenți la crizele prin care trec copii.
- Aşa este.
- Trebuie să fim alături de ei.
- Aşa este.
- Numai aşa crizele nu îi vor afecta prea mult.
- Sunt de acord.
- Mă bucur.
- Cred că multe dintre concepţiile noastre sunt comune.
- Păi nu suntem amândoi învăţători?
- Ba da.
- Și atunci?
- Eu credeam că avem metode diferite.
- Nu prea diferite.
- Acum îmi dau seama.
- Deci spui că îi putem pe copii să treacă mai uşor peste crize?
- Fără nici o îndoială.
- Am să fiu mai atent cu asta.
- De ce?
- Și eu când am fost copil am trecut prin mai multe crize.[146]

[146] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viața creştină* (Arad, 1929).

Cu privire la ispitele criză prin care trecem Sfântul Ioan Casian spunea: „de ce ar trebui să fie ispitiţi cei pe care-i ştie slabi şi neputincioşi, care n-ar fi în stare să reziste prin puterile lor ispititorului? Dreptatea Domnului n-ar fi îngăduit ca ei să fie ispitiţi, dacă n-ar fi ştiut că există în ei o putere egală de a rezista, prin care să poată fi socotiţi vrednici de laudă, după o judecată dreaptă a meritelor şi într-un caz şi în celălalt. De aceea zice Apostolul: Astfel, cel ce se socoteşte tare, să ia seama să nu cadă. Nu v-a cuprins ispită care să fi fost peste puterea omenească. Dar credincios este Dumnezeu, Care nu va îngădui ca să fiţi ispitiţi mai mult decât puteţi, ci odată cu ispita va aduce şi scăparea din ea, ca să puteţi răbda (1 Corinteni 10, 12-13). Când zice: Cel tare să ia seama să nu cadă, arată puterea voinţei libere, pe care harul primit o ştie că poate să stea în picioare prin sârguinţă, sau să cadă din nepăsare. Iar când spune: Nu v-a cuprins ispită care să fi fost peste puterea omenească, El le înfierează slăbiciunea şi nestatornicia minţii lor, prin care încă nu puteau fi până aici răsturnaţi de puterile duhurile rele, împotriva cărora ştia că luptă zilnic şi el şi cei desăvârşiţi, despre care spune către efeseni: De acum lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva domnilor, a stăpânirilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutăţii, răspândite în văzduhuri (Efeseni 6, 12). Iar când adaugă: Dar credincios este Dumnezeu, care nu va îngădui să fiţi ispitiţi mai mult decât puteţi, nu doreşte ca Domnul să nu îngăduie ca ei să fie ispitiţi, ci ca să nu fie ispitiţi mai mult decât pot rezista”.[147]

CONCLUZIE

Cartea noastră nu se vrea o rezolvare la toate crizele din lumea noastră. Am fost conştienţi că scriind această carte nu vom aborda toate crizele cu care se confruntă omul. Sunt mai multe crize ştiinţifice pe care nu le-am abordat în această carte. Ştiinţa a făcut mai multe progrese în ultimele două secole pe care nu putem în nici un fel să ne trecem cu vederea. Aceste mari descoperiri ştiinţifice au venit şi ele cu mai multe crize

- deontologice
- sau crize spirituale.

Cartea noastră se vrea mai mult un *îndrumar* sau mai bine spus o introducere în problema crizelor. Aceasta fiindcă cum se poate vedea în lumea noastră crizele sunt recurente şi sistemice.[148]

Am vorbit aici că din motive diverse – de cele mai multe ori rău intenţionate – mai ales în mas media se menţine o stare de criză continuă. Este vorba de crize:

- politice,
- sociale
- sau economice.

Aceasta fiindcă sunt mai multe posturi TV care vor să facă rating şi crizele pot face aceste lucru.

Am vorbit aici că diavolul este unul care aduce peste noi crize care sunt cât se poate de dificile. În acest sens Sfântul Chiril al Alexandriei spunea în acest sens: „diavolul ne ispiteşte, pentru că ştie ce suntem, dar nu ştie dacă putem îndura. Vrea să ne zdruncine credinţa noastră şi încearcă să ne supună lui. Şi numai acest lucru i s-a îngăduit diavolului!”[149]

Este evident că atâta vreme cât suntem în această lume sub o formă sau alta crizele vor venii peste noi. Nu trebuie să uităm acest lucru fiindcă sunt unii care cred că lor nu li se poate întâmpla nimic şi ei nu au cum să treacă prin crize.

Criza este un subiect care a făcut să se verse multă cerneală şi acest lucru fiindcă oamenii se confruntă cu noi şi noi crize. Am spus că în lumea moralei şi eticii creştine sunt mult crize cu care ne confruntăm:

- eutanasia,
- fertilizarea în vitro,
- moartea clinică,
- transplantul de organe etc.

Toate aceste lucruri sunt crize prin care lumea noastră trece şi trebuie să avem mai multe răspunsuri pentru cei care nu ştiu cum să le abordeze.

Criza este una care a fost prezentă din antichitate. Am arătat că mitologia antică este plină de eroi salvatori care au trecut şi au rezolvat mai multe crize. Fie că vorbim de

- Hercule,

[147] Sf. Ioan Casian, Convorbiri duhovniceşti, Partea a II-a, „A treia convorbire cu părintele Cheremon”, Cap. XIV, 6-7, în PSB, voi. 57, pp. 545-546.

[148] A se vedea Athanasie de Lemesos, *Una alt răspuns la criză* (Editura Anestis, 2015).

[149]Clement Alexandrinul, *Stromatele,* Stromata a IV-a, Cap. XII, 85.1, în *PSB,* voi. 5, p. 272.

- Ghilgameş,
- Tezeu,
- Prometeu
- Sau Orfeu

cu toţii au trecut prin crize. Ei au fost modelele lumii antice.

Iată ce spunea Origen în acest sens: „că de aceea vin ispite, ca să se vădească ce suntem şi pentru ca să se cunoască ascunzişurile inimii noastre, lucru dovedit de ceea ce spune Domnul în cărţile *Iov* şi *Deuteronomul,* care sună astfel: Crezi tu că mi-am făcut de lucru cu tine în alt scop, decât ca să te arăţi că eşti drept? Iar în *Deuteronomul* este scris astfel: *Te-a smerit, te-a pedepsit cu foamea și te-a hrănit cu mană (Deuteronomul* 8, 3) apoi te-a condus prin pustiu, unde sunt şerpi care muşcă şi scorpioni şi locuri fără de apă, ca să cunoască ce se ascunde în inima ta (*Deuteronomul* 8,15)”.[150]

Am voit să arătăm că în religie ei bine criza este mai mult o probă iniţiatică. Neofitul trece prin mai multe crize pentru ca în cele din urmă să atingă nepătimirea.[151]

Criza ca probă iniţiatică trebuie să ştim că este un lucru propriu la mai toate marile religii antice. Chiar şi primitivii au mai multe

- probe,
- teste,
- încercări
- şi abordări

iniţiatice. În religiile evoluate ei bine elementul crizei este prezent la toate nivelele. Ştim că şi Iisus a fost ispitit şi prin aceasta şi El se poate spune că a trecut printr-o probă iniţiatică: „Domnul nostru Iisus Hristos a fost ispitit, cum spune apostolul *în toate după asemănarea noastră,* dar *în afară de păcat,* adică fără să fi fost atins de vreo patimă, neîncercat deci de acele pofte carnale, de care suntem noi înţepaţi fără să ştim, sau fără să vrem, fiindcă El nu avea nici o asemănare cu noi în ceea ce priveşte zămislirea, fiind zămislit prin vestirea arhanghelului: *Duhul Sfânt va veni asupra ta și puterea Cel Preaînalt te va umbri; de aceea și Sfântul care se va naște din tine Fiul lui Dumnezeu se va chema (Luca* 1,35)”.[152]

Prin urmare pentru noi creştinii ortodocşi trebuie să ştim că criza este o probă iniţiatică ce trebuie să o trecem mai repede sau mai încet. Aceasta fiindcă în acest fel în cele din urmă ne vom apropia mai mult de

- profunzime,
- desăvârşire,
- totalitate
- şi deplinătate.

Criza se dovedeşte a fi una care în loc să ne depărteze de Dumnezeu ei bine ajunge să ne apropie şi mai mult de El.

Sfântul Ioan Casian continuă să ne spună cum a trecut Hristos prin crizele pe care a putut să le întâlnească fiind om ca noi toţi: „deşi era în El trup adevărat, fiindcă de bună seamă mânca, bea, dormea şi chiar a fost străpuns de cuie, totuşi, păcatul trupului nu l-a avut decât prin putinţa înfrângerii. El n-a fost înţepat de boldurile de foc ale poftei trupeşti, care se naşte în noi în chip firesc, chiar şi fără voia noastră, ci L-a încercat numai aparenţa păcatului, prin asemănarea trupească cu noi. Fiindcă îndeplinea într-adevăr cele ale noastre şi purta în El toate slăbiciunile omeneşti, s-a putut crede că El este supus şi patimilor, că purta în trupul Său şi slăbiciunea viciului şi a păcatului. Diavolul L-a încercat numai cu acele vicii cu care-L înşelase pe primul, crezând că şi Acesta poate fi dus şi în celelalte în chip asemănător ca om, aşa cum îl câştigase pe cel dintâi. Dar n-a putut să-L aducă şi în a doua boală, care ia naştere din primul viciu, fiindcă a fost respins din prima luptă”.[153]

Criza este bine să ne dăm seama că ajungem să ne ofere o altă perspectivă asupra

- lumii,
- vieţii
- şi existenţei

în genere.

---

[150] Origen, *Despre rugăciune,* XXIX, 17, în *PSB,* voi. 7, p. 280.

[151] A se vedea Radu Teodorescu, *De la tirania patimilor la libertatea nepătimirii* (Cugir, 2021).

[152] Sf. Ioan Casian, *Convorbiri duhovnicești,* Partea I, „Comunicarea părintelui Serapion”, Cap. V, 1, în *PSB,* voi. 57, pp. 379-380.

[153] Sf. Ioan Casian, *Convorbiri duhovnicești,* Partea I, „Comunicarea părintelui Serapion”, Cap. V, 1, în *PSB,* voi. 57, pp. 380-381.

Am vorbit în această carte că fondul generic al crizelor este religia. Aceasta fiindcă religia este una care în sine are implicații la mai toate nivelele vieții. Dar la fel de bine trebuie să fim atenți și să nu dăm loc diavolului pentru a aduce crize în viața noastră. Origen spunea în acest fel: „nu dați loc diavolului (Efeseni 4, 27), vrând să arate prin aceasta că anumite fapte şi anumită nepăsare a sufletului dau câştig de cauză diavolului, care, odată intrat în noi, pune stăpânire pe noi sau cel puțin, dacă nu se poate face cu totul stăpân pe el, ne spurcă sufletul aruncând în noi săgeți aprinse (Efeseni 6, 16) care, fie că produc răni, care merg până la adâncimi, fie că vâră în noi scântei fierbinți, pe care numai arareori se întâmplă să le mai stingem chiar dacă urma rănii lor fierbinți cu greu o mai găsim și aceasta are loc numai când suntem ocrotiți ca printr-o ancoră tare folositoare prin scutul credinței".[154]

Am insistat aici că unul dintre cele mai obişnuite sentimente pe care le are cel care trece prin criză este să fie

- copleşit,
- însingurat,
- singur
- și părăsit.

Iată de ce am vorbit în această carte despre faptul că în cele din urmă există *un caracter universal al crizei*. Aceasta fiindcă cu toții trecem prin crize. Am arătat că nu a existat în istorie om care să nu fi trecut printr-o criză mai mică sau mai mare.

Crizele vin peste noi şi este bine să ne facem temele în ceea ce le priveşte. Aceasta fiindcă dacă ne învățăm lecția din crizele trecute vom ajunge să le evităm mai bine şi mai uşor pe cele din viitor.

La fel de bine nu diavolul este autor la toate crizele care vin peste noi. Origen spunea în acest sens: „la Corint lupta trebuia dusă împotriva trupului şi a sângelui, deoarece corintenii nu erau supuşi ispitei diavolului, ci unei ispite omeneşti".[155]

Ceea ce trebuie să devenim conştienți este că criza nu trebuie să ne prindă cu temele nefăcute. Aceasta fiindcă crizele au ajuns să facă de mai multe ori ravagii între noi.

Lumea de azi pare să fie într-o continuă criză

- economică
- și politică.

Auzim aproape tot timpul că nu câştigăm destul de mulți bani, că prețurile sunt în creştere şi că inflație nu ne lasă în pace. Criza economică este una care ne face să fim permanent:

- îngrijorați,
- cu angoasă
- și perturbați.

În acest sens se adeveresc cuvintele Sfântului Atanasie cel Mare care spunea în acest sens: „(...) primiți-o şi pe aceasta spre întărirea şi scăparea voastră de teamă. Şi credeți mie. Căci nu mint. A bătut odată cineva la uşa mea, în lăcaşul singuratic. Şi ieşind am văzut pe cineva mare şi înalt la arătare. Şi întrebând eu: Cine eşti?, a zis: Eu sunt satana. Apoi zicând eu: De ce ai venit aci?, acela a răspuns: Pentru ce mă ocărăsc în deşert monahii şi toți ceilalți creştini? De ce mă blestemă în fiecare ceas? Iar eu zicând: Pentru ce îi stinghereşti pe ei?, a răspuns: Nu eu sunt cel ce-i stingheresc pe ei, ci ei se tulbură între ei. Căci eu am slăbit. N-au citit că: Vrăjmaşului i-au lipsit săbiile de tot şi cetățile i-au sfărâmat (Psalmii 9, 7)? Nu mai am deci loc, nici săgeată, nici cetate. Pretutindeni s-au făcut creştini. în sfârşit s-a umplut şi pustia de călugări.

Să-şi vadă de ei înşişi şi să nu mă blesteme în zadar. Atunci minunându-mă eu de harul Domnului, am zis către el: Deşi eşti pururea mincinos şi niciodată nu spui adevărul, ceea ce-ai zis acum fără să vrei, e adevărat. Căci Hristos, venind, te-a slăbit şi doborându-te te-a dezgolit. Acela, auzind numele Mântuitorului şi nerăbdând arsura lui, s-a făcut nevăzut".[156]

Ceea ce am evidențiat în această carte este că nu trebuie să deznădăjduim şi să ne pierdem speranța în Dumnezeu când crizele vine peste noi. Aceasta fiindcă privind la enormitatea şi imensitatea acestui cosmos ne dăm seama că Dumnezeu este atotputernic şi nu este nimic pe care El să nu îl poate face.

Crizele din viața noastră nu sunt dincolo de puterea lui Dumnezeu şi de mai multe ori trebuie să avem răbdare pentru a le depăşii. Aceasta fiindcă uneori crizele necesită mai mult timp pentru a fi soluționate. La fel de bine trebuie să ştim că crizele sunt unele care au răspuns dar care vine mai încet. Nu există în acest sens criză

---

[154] Origen, Despre principii, Cartea a III-a, IV, 2, în PSB, voi. 8, p. 223.
[155] Idem.
[156] Sf. Atanasie cel Mare, Viața Cuviosului Părintelui nostru Antonie, XL, în PSB, voi. 16, p. 217.

care să nu aibă un răspuns. Sfântul Ioan Casian spunea în acest sens: „oamenii înşişi îşi sunt lor cauză a relelor, atunci când nu urmează harului și, prin aceasta, alunecă spre cele rele. Pentru că omul poate să alunece, mânat de cugetele sale, să devină neglijent, dispreţuitor şi trufaş. Iată ce spune Apostolul Pavel în acest sens: Pentru ca să nu mă trufesc (cu măreţia descoperirilor) datu-mi-s-a mie un ghimpe în trup, un înger al satanei, să mă bată peste obraz, ca să nu mă trufesc (2 Corinteni 12, 7). Iată, deci, că şi cei ce au ajuns pe culmea virtuţilor, nu sunt în siguranţă desăvârşită. Trebuie însă, spus că, de nu i-ar da omul ocazie lui satan, acesta nu l-ar stăpâni cu forţa. De aceea, fapta săvârşită nu se atribuie nici lui Hristos, nici celui potrivnic (ci omului)".[157]

Doi finanţişti discutau într-o zi.

- Tu ai văzut ce putere mare are banul?
- Da.
- Şi ce părere ai?
- Ştii ce este?
- Ce?
- Banul nu este mai mult de hârtie sau metal.
- Aşa este.
- Ceea ce este importat este valoarea pe care noi i-o atribuim.
- În ce sens?
- Banul este ca un fel de benzină în motorul economiei.
- Îmi place comparaţia.
- Mă bucur.
- Totuşi oamenii trec prin mai multe crize din cauza banilor.
- Banii nu sunt o soluţie la toate problemele oamenilor.
- Aşa este.
- Oamenii vor ca prin bani să rezolva toate problemele.
- Acest lucru nu se poate nu?
- Da.
- Aşa credeam şi eu.
- Deci nu trebuie să atribuim banilor lucruri pe care ei nu le au.
- Ştii cum se spune?
- Cum?
- Banii fac lumea să se învârtă.
- Este un mod de a spune.
- Aşa este.
- Oamenii sunt divizaţi cu privire la bani.
- De ce?
- Fiindcă sunt unii mai generoşi şi alţii mai avari.
- Prin avar spui zgârcit?
- Da.
- Aşa este.
- Zgârcenia este cu adevărat o patimă.
- Este o patimă care produce mai multe crize în jur.
- De ce?
- Fiindcă zgârciţii fac viaţa celor din jur urâtă.
- Nu ştiu ce să spun.
- Să mă crezi pe mine.
- De ce?
- Fiindcă ştiu ce spun.
- Da?
- Da.
- Cum?
- O să îţi spun o întâmplare adevărată în acest sens.
- Despre zgârcenie?
- Da.

[157]Sf. Macarie Egipteanul, Alte şapte omilii, „Cuvânt despre răbdare şi discernământ", 12, în PSB, voi. 34, p. 308.

- Te ascult.
- Sfântul Ilarion cel Mare avea obiceiul de a cerceta mănăstirile.
- Singur?
- Nu.
- Dar cu cine?
- Cu un grup de alți călugări.
- Înțeleg.
- Într-o zi a ajuns la un călugăr care avea o mare vie.
- Din ea trăia?
- Da.
- Şi?
- Călugărul i-a primit cu mare bucurie.
- Îmi dau seama.
- A trimis să li se aducă struguri din vie Cuviosului Ilarion şi prietenilor lui.
- Frumos.
- Este.
- Şi ce a urmat?
- Am mâncat din strugurii gustoşi ai călugărului şi mai apoi când au plecat Cuviosul Ilarion a binecuvântat via.
- Şi?
- Dumnezeu a răsplătit bunătatea acestui călugăr.
- Cum?
- În anul următor via a dat mai multe de 300 de măsuri de vin.
- Frumos.
- Dar povestea nu se încheie aici.
- Nu?
- Nu.
- Ce mai este?
- Un alt călugăr vecin şi el avea vie.
- Şi?
- Când l-a văzut pe Cuviosul Ilarion şi pe călugării lui că vin a pus străjer la vie să nu se atingă de ea.
- Ce urât.
- Când i-a văzut străjerul a strigat.
- Ce?
- Să nu vă apropiați de vie fiindcă este străină!
- Şi ce s-a întâmplat?
- Călugărul cel zgârcit a strâns foarte puțină poamă din via lui, şi când a făcut vin, apoi era foarte acru.
- Hahaha.
- De ce râzi?
- Fiindcă văd cum lucră Dumnezeu.
- Se pare că Dumnezeu a lucrat prin Cuviosul Ilarion.
- Aşa este.
- Deci nu trebuie să fim zgârciți nu?
- În nici un fel.
- Am să țin cont de acest lucru.
- Aşa să faci.
- Mă bucur că mi-ai spus povestea cu Cuviosul Ilarion.
- Este adevărată.
- Nu contest.
- Am găsit-o în viețile sfinților.
- Te cred.
- Deci trebuie să fim atenți cu crizele ce vin peste noi.
- Aşa este.[158]

[158] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viața creştină* (Arad, 1929).

Prin urmare este bine să ştim că trebuie să fim atenţi cu crizele care vin peste noi fiindcă unele vin de la Dumnezeu şi altele de la diavol. Sfântul Vasile cel Mare spunea în acest sens: „întrebarea 75: Dacă este potrivit să spunem că satana este pricinuitorul oricărui păcat, fie cu gândul, fie cu cuvântul, fie cu fapta.

Răspuns: Cred că în general satana însuşi de la sine nu poate să fie pricinuitorul vreunui păcat, dar încearcă să inducă în eroare pe cei neatenţi faţă de neputinţele lor, folosind uneori dorinţele lor fireşti, iar alteori patimile oprite. Dorinţele fireşti le foloseşte aşa cum a încercat să facă cu Domnul, când îl simţise pe El că era flămând, zicându-I: De eşti Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pâini (Matei 4, 3). Dar foloseşte şi patimile oprite, ca în cazul lui Iuda, pentru că, atunci când s-a încredinţat că acesta are boala iubirii de arginţi, i-a exploatat această patimă şi a aruncat pe iubitorul de arginţi în crima trădării pentru treizeci de arginţi.

Dar că şi cele rele provin de la noi înşine ne-o arată clar Domnul, pentru că zice: din inimă ies gândurile cele rele (Matei 15, 19). Aceasta se întâmplă însă celor care din lege lasă nelucrate seminţele naturale ale bunătăților, aşa cum se relatează şi în Pildele lui Solomon: Bărbatul neînțelept este ca un teren agricol, şi omul fără de minte, ca o vie. Dacă-l laşi pe el, se va înțeleni şi se va îmburuiena tot şi devine părăsit (Pildele lui Solomon 24, 30-31). Deci în sufletul care a fost lăsat nelucrat şi a fost părăsit dintr-o astfel de nepurtare de grijă, ca urmare, în mod necesar, răsar spini şi ciulini”.[159]

Crizele din viaţa noastră am arătat că de multe ori vin peste noi din

- neatenţie,
- lipsă de grijă
- şi neluare în seamă.

Este bine să ne dăm seama că în nici un fel criza nu ne loveşte dacă suntem credincioşi în ajutorul şi paza lui Dumnezeu. Sfântul Macarie Egipteanul ne făcea conştienţi că încălcarea poruncilor lui Dumnezeu duce – sub o formă sau alta – apariţia crizelor în viaţa noastră: „(Să ştii că) de la călcarea poruncii a intrat în lume răutatea şi de atunci vorbeşte în fiecare moment sufletului, precum vorbeşte un om către alt om şi-i sugerează lucruri nebuneşti”.[160]

Criza este un lucru de care nu trebuie să ne temem atâta vreme cât avem credinţă în Dumnezeu. De ce? Fiindcă ajungem să ne lăsăm în grija lui Dumnezeu şi în acest mod să depăşim

- problemele,
- încercările
- şi ispitele

prin care trecem.

Concupiscenţa este şi ea o criză ce vine peste noi şi în acest sens Metodiu de Olimp spunea foarte frumos: „zicând Apostolul: *Ştiu că binele nu locuieşte în trupul meu (Romani* 7,18) vrea să indice păcatul care locuieşte în noi prin (intermediul) poftelor, de la călcarea poruncii, că gândurile noastre pline de poftă sunt ca nişte mlădiţe şi lăstari ai lui. Pentru că de două feluri sunt cugetele noastre: unele inspirate de pofta care sălăşluieşte în trupul nostru, care - precum am spus - s-au născut din inspiraţia duhului celui material, iar altele sunt inspirate de porunca Legii pe care o avem ca lege naturală, înnăscută, care îndreaptă şi îndeamnă cugetul nostru spre ceea ce este bine. Prin urmare, slujim Legii lui Dumnezeu cu mintea - căci acesta este *omul nostru cel lăuntric (Romani* 7, 22) -, iar legii diavolului, cu pofta care locuieşte în trupul nostru. Legea care se împotriveşte Legii lui Dumnezeu, adică impulsului şi dorinţei minţii de a săvârşi ceea ce este bine, este cea care dă naştere celor pătimaşi, celor înclinaţi spre cele materiale, care atrage în tot felul către plăceri. **Mi** se pare că Pavel indică aici clar trei feluri de legi: una bună, înnăscută în noi, pe care a denumit-o clar *legea minţii;* alta care se naşte din provocarea diavolului, care conduce sufletul către închipuiri păcătoase, despre care a zis Apostolul că se împotriveşte legii minţii; şi alta care este dictată de păcat, de pofta păcătoasă ce domneşte în trupul nostru, pe care a numit-o *legea păcatului, care locuieşte în mădularele mele (Romani* 7, 23), la care apelând cel rău, adesea ne ispiteşte să săvârşim faptele cele rele”.[161]

Creştinismul ortodox susţine că până la sfârşitul vieţii crizele vor venii peste noi. În acest sens vom ajunge să nu ne mai confruntăm cu crizele numai la finalul vieţii. Numai atunci vom ajunge să fim liberi şi să nu mai avem nici o un fel criză şi vom ajunge să ne desfătăm veşnic.

Criza este o realitate a lumii noastre de care ne lovim mai năprasnic sau mai puţin agresiv. Trebuie să fim prin urmare realişti şi să ne smerim şi să cerem ajutorul lui Dumnezeu când aceste crize vin peste noi. În acest sens toate crizele din viaţa noastră sunt exerciţii spirituale. Dacă vom face aşa în final ne vom da seama că în nici un fel criza nu este o încercare amară ci o nouă oportunitate.

---

159 Sf. Vasile cel Mare, Regulile mici, î. 75, în PSB, voi. 18, pp. 349-350.

160 Sf. Macarie Egipteanul, Alte şapte omilii, „Cuvânt despre libertatea minţii”, 2, în PSB, voi. 34, p. 337.

161 Metodiu de Olimp**,** *Aglaofon sau Despre înviere,* Discursul al doilea, VI-VII, *PSB,* voi. 10, p. 174.